

Karelia-ammattikorkeakoulu
Tradenomi (AMK)

IFRS 17 Vakuutus sopimukset -standardin vaikutukset vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiin

Jesse Härkönen

Opinnäytetyö, Helmikuu 2023

www.karelia.fi

OPINNÄYTETYÖ
Helmikuu 2023
Liiketalouden koulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijä
Jesse Härkönen

Nimeke
IFRS 17 Vakuutus sopimukset -standardin vaikutukset vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiin

Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaisia vaikutuksia kansainväliseen tilinpäätöskäytäntöön kuuluvan IFRS 17 Vakuutus sopimukset -standardin käyttöönotolla odotetaan olevan vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiin. Opinnäytetyön tavoitteena oli myös auttaa vakuutusyhtiöitä ja muita aiheesta kiinnostuneita ymmärtämään standardin käyttöönoton keskeisiä muutoksia IFRS 4 -standardiin verrattuna.

Opinnäytetyön teoria pohjautui kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja kehittävän IFRS-sääntöjen lähteisiin sekä tunnettujen tilintarkastusyhteisöjen julkaisuihin. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Tutkimuksessa hyödynnettiin puolistrukturoituja haastatteluita, jotka toteutettiin yksilöhaastatteluina. Tutkimusta varten haastateltiin kolmea alan asiantuntijaa, jotka olivat työskennelleet IFRS 17 -standardin parissa ja jotka toivat aiheeseen erilaisia näkökulmia.

IFRS 17 -standardin uskotaan tuovan merkittäviä muutoksia vakuutus sopimusten kirjanpitoon ja vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiin. IFRS 17 tulee lisäämään vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksien läpinäkyvyyttä, parantamaan niiden sisältämän tiedon laatua sekä edistämään vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksien välistä vertailukelpoisuutta. IFRS 17:n käyttöönotosta odotetaan olevan toisaalta enemmän haittaa kuin hyötyjä sitä soveltaville yhteisöille standardin aiheuttamien kustannusten ja monimutkaisuuden vuoksi. Standardin todelliset hyödyt tulevat tilinpäätöksen lukijoille ja erityisesti ammattisijoittajille, jotka saavat aikaisempaa parempaa ja yksityiskohtaisempaa tietoa vakuutus sopimuksista sijoituspäätöstensä tueksi.

Kieli
suomi

Sivuja 97
Liitteet 3
Liitesivumäärä 5

Asiasanat
IFRS-standardit, vakuutus sopimukset, tilinpäätös

THESIS
February 2023
Degree Programme in Business Economics

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13 260 600 (switchboard)

Author
Jesse Härkönen

Title
The Impact of IFRS 17 Standard for Insurance Contracts on the Financial Statements of Insurance Companies

Abstract

The purpose of this thesis was to find out what kind of effects the adoption of the IFRS 17 Insurance Contracts -standard is expected to have on the financial statements of insurance companies. The standard is part of the international accounting practice. The aim of the thesis was also to help insurance companies and others interested in the topic understand the key changes caused by the introduction of the standard.

The theoretical framework of the thesis was based on the issuances of the IFRS Foundation, which develops international accounting standards, and on the publications of well-known auditing firms. The study was carried out as qualitative research. The study utilized semi-structured interviews, which were conducted individually with three experts in the field. The interviewees had worked with IFRS 17 and brought different perspectives to the topic.

IFRS 17 is expected to bring significant changes to the accounting of insurance contracts and the financial statements of insurance companies. IFRS 17 will increase the transparency of financial statements, improve the quality of the information they contain and increase comparability between financial statements of different insurance companies. On the other hand, the adoption of IFRS 17 is expected to be more disadvantageous than beneficial to the entities applying it due to the cost and complexity of the standard. The real benefits of the standard will come to those who read the financial statements and, in particular, to professional investors, who will receive better and more detailed information on insurance contracts to support their investment decisions.

Language
Finnish

Pages 97
Appendices 3
Pages of Appendices 5

Keywords
international financial reporting standards (IFRS), insurance contracts, financial statement

Sisältö

1	Johdanto	7
1.1	Opinnäytetyön tausta	7
1.2	Opinnäytetyön tavoite ja rajaus.....	8
1.3	Aiemmat tutkimukset	9
1.4	Tutkimuksen rakenne	11
2	Kansainvälinen tilinpäätöskäytäntö ja vakuutus sopimukset.....	12
2.1	Kansainväliset tilinpäätösstandardit.....	12
2.2	IFRS-säätiön tarkoitus ja rakenne.....	15
2.3	Keskeisimmät erot suomalaisen ja IFRS-tilinpäätöksen välillä	17
2.4	Vakuutus sopimukset.....	19
3	IFRS 4 Vakuutus sopimukset -standardi.....	22
3.1	Standardi pääpiirteittäin	22
3.2	Standardin vahvuudet ja epäkohdat	23
3.3	Yhteenveto IFRS 4 -standardista.....	25
4	IFRS 17 Vakuutus sopimukset -standardi.....	26
4.1	Standardi pääpiirteittäin	26
4.2	Vakuutus sopimuksen komponenttien erottaminen	29
4.3	Vakuutus sopimusten yhdistely.....	31
4.4	Vakuutus sopimusten arvostaminen	33
4.5	IFRS 17 -standardiin siirtymisen vaikutukset	37
4.5.1	Tase.....	38
4.5.2	Tuloslaskelma.....	41
4.5.3	Tilinpäätöksen liitetiedot	43
4.6	IFRS 17 -standardin käyttöönoton haasteet	44
4.7	Yhteenveto IFRS 17 -standardista.....	47
4.8	Keskeiset erot IFRS 4 ja IFRS 17 -standardien välillä	48
5	Tutkimus	53
5.1	Laadullinen tutkimus ja haastattelut.....	53
5.2	Tutkimuksen toteutus.....	57
6	Tutkimuksen tulokset	60
6.1	Haastateltavien taustatiedot.....	60
6.2	Mielipide IFRS 4 -standardista.....	61
6.3	Mielipide IFRS 17 -standardista.....	63
6.4	IFRS 17:n odotetut vaikutukset vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiin.....	68
6.5	IFRS 17:n keskeiset hyödyt ja haasteet.....	72
7	Yhteenveto.....	75
7.1	Johtopäätökset	75
7.2	Pohdinta	80
7.3	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	84
7.4	Tutkimuksen hyödynnettävyys ja jatkotutkimusmahdollisuudet	90
	Lähteet.....	91

Liitteet

Liite 1	Haastatteluiden saateviesti
Liite 2	Haastattelukysymykset vakuutusyhtiöiden ulkopuolisille asiantuntijoille
Liite 3	Haastattelukysymykset vakuutusyhtiöille

Käsiteluettelo

Arvostaminen

Prosessi, jonka avulla voidaan määrittää omaisuuden arvo (Chen 2022). Esimerkiksi käypään arvoon arvostamisella on mahdollista selvittää omaisuuserän käypä arvo eli hinta, joka voidaan saada sen myynnistä (IFRS Foundation 2011, kappale 9).

Diskonttaus

Tulevaisuuden rahavirtojen nykyarvon laskeminen (Pörssisäätiö 2023).

Muuttuvaan palkkioon perustuva malli (Variable Fee Approach)

Muunnos arvostamisen yleisestä mallista. Sovelletaan ainoastaan sopimuksiin, joihin sisältyy suoria oikeuksia osuuteen sopimuksen ylijäämästä. (Moody's Analytics 2023.)

Palvelumarginaali

Vakuutus sopimusten ryhmän arvostamisessa käytettävä osa, joka kuvastaa vielä ansaitsematonta voittoa, jonka yhteisöt kirjaavat tulokseen sitä mukaa, kun ne tuottavat vakuutuspalveluja tulevaisuudessa (IFRS Foundation 2021, liite A).

Riskioikaisu (Risk adjustment)

Kompensaatio, jonka vakuutusyhtiö odottaa saavansa kantaakseen vakuutus sopimukseen liittyvien rahavirtojen epävarmuuden. (Moody's Analytics 2023).

Vakuuttaja

Vakuutus sopimuksen osapuoli, joka vakuuttaa asiakkaan vakuutus riskin varalta.

Yleensä vakuutusyhtiö, joka maksaa vakuutuksenottajalle, jos sopimuksessa määritellyt tapahtumat toteutuvat. (Cornell Law School 2022.)

Vakuutuksenottaja

Vakuutus sopimuksen osapuoli, yksityishenkilö tai organisaatio, jonka elämä, terveys tai esimerkiksi omaisuus suojataan vakuutus sopimuksella (Cornell Law School 2022).

Vakuutuksia voidaan ottaa myös lukuisiin muihin tarkoituksiin, kuten työkyvyttömyyden tai onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen varalle (Insurance Information Institute 2022).

Vakuutuskausi

Ajanjakso, jonka aikana vakuuttaja tuottaa vakuutuspalveluja asiakkaalle (IFRS Foundation 2021, Liite A).

Vakuutusmaksujen kohdistamiseen perustuva lähestymistapa (Premium Allocation Approach)

Yleisestä mallista yksinkertaistettu ja vapaaehtoinen tapa arvostaa vakuutus sopimuksia. Voidaan käyttää sopimuksille, joiden vakuutuskausi on enintään yksi vuosi. (Moody's Analytics 2023.)

Vakuutusriski

Vakuutus sopimuksen tekohetkellä vakuutuksenottajalta vakuuttajalle siirtyvä muu kuin rahoitusriski (IFRS Foundation 2021, Liite A). Vakuutus riskit voivat olla asiakkaaseen eli vakuutuksenottajaan kohdistuvia riskejä kuten tapaturma tai tämän omaisuuteen kohdistuvia riskejä kuten varkaus (KPMG 2020, 8). IFRS 17 -standardi sisältää erillisen määritelmän rahoitusriskeille.

Vakuutus sopimus

Sopimus, jonka avulla yksityishenkilöt tai yritykset pyrkivät suojautumaan taloudellisilta riskeiltä, jotka voivat aiheutua heille tai heidän omaisuudellensa (IFRS Foundation 2021, liite A).

Vakuutus sopimusvelka

Vakuutus sopimusten ryhmän kirjanpitoarvo, joka kirjataan taseen velkoihin. Koostuu tavallisesti sopimuksen täyttämistä aiheutuvista rahavirroista ja palvelumarginaalista (KPMG 2020, 31).

Yleinen malli (General Measurement Model)

IFRS 17 -standardin oletustapa vakuutus sopimusten arvostamista varten. Voidaan soveltaa lähes kaikkiin vakuutus sopimuksiin. (Moody's Analytics 2023).

1 Johdanto

1.1 Opinnäytetyön tausta

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan kansainväliseen IFRS-tilinpäätösnormistoon kuuluvan IFRS 17 Vakuutus sopimukset -standardin vaikutusta vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiin sekä sen eri laskelmiin, kuten laajaan tuloslaskelmaan ja taseeseen. Lisäksi tämä opinnäytetyö käsittelee IFRS 4 -standardin uudistamista IFRS 17 -standardiksi sekä kyseisen muutoksen taustalla olevia syitä ja seurauksia. IFRS 17 on IFRS 4 -standardin toinen kehittämisen vaihe, jota on työstyetty yli 20 vuoden ajan. Se sisältää ohjeita vakuutus sopimusten kirjanpidollisesta käsittelystä ja määrää niiden esittämisestä tilinpäätöksissä. Standardimuutos astuu voimaan 1.1.2023 tai sen jälkeen alkavalla tilikaudella, mutta se on voitu ottaa käyttöön tietyin edellytyksin myös aikaisemmin (IFRS Foundation 2021, kappale C1). Vuonna 2022 päättyneiden tilikausien IFRS-tilinpäätökset on tavallisesti laadittu vielä IFRS 4 -standardia noudattaen.

Vakuutusyhtiöt ovat voineet tulkita IFRS 4 -standardia melko vapaasti esimerkiksi vakuutus sopimusten arvostamisessa sekä niistä saatavien tuottojen kirjaamisessa. IFRS 4 on saanut vuosien saatossa kritiikkiä siitä, että se ei ole juurikaan edistänyt vakuutusyhtiöiden keskinäistä vertailua tai niiden vertailemista muiden toimialojen yrityksiin. IFRS 17:n myötä vakuutus sopimusten luokittelu tulee olemaan selkeämpää, minkä odotetaan helpottavan tätä. Standardimuutos tulee olennaisesti vaikuttamaan vakuutus sopimusten kirjanpidolliseen käsittelyyn sekä tilinpäätösinformaatioon. Tämä opinnäytetyö sisältää standardiuudistuksen tarkastelua sekä yleisellä tasolla että vakuutusyhtiöiden näkökulmasta.

Opinnäytetyön aiheen löytäminen voi olla hankalaa. Esimerkiksi Hirsjärven, Remeksen sekä Sajavaaran (2009) mukaan opinnäytetyön pitää täyttää tietyt kriteerit. Aiheen tulee olla itseä kiinnostava, minkä lisäksi sen tulee olla sopiva omalle tieteenalalle sekä sillä tulisi olla jonkinlaista yhteiskunnallista tai tieteen

sisäistä merkitystä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 77–78.) Itselleni sopivan opinnäytetyön aiheen löytäminen tuotti aluksi vaikeuksia. Pyrin etsimään omalle alalle ajankohtaisia ja itselleni ennestään tuttuja aiheita eri opintojaksojen kautta.

Kansainvälinen tilinpäätösnormisto oli itselleni melko tuntematon aihe ennen IFRS-kirjanpito-opintojaksoa, jonka aika pääsin tutustumaan aiheeseen melko laajasti. Opintojakson aikana opin ymmärtämään kansainvälisten tilinpäätösstandardien merkityksen taloudelliselle raportoinnille. Aiheen ymmärrys toi mukanaan mielenkiinnon sitä kohtaan ja halun oppia uutta aihealueesta, joka on hyvinkin laaja. Päädyin tähän opinnäytetyön aiheeseen, koska se kiinnostaa minua ja se on sopiva omalle tieteenalalleni.

1.2 Opinnäytetyön tavoite ja rajaus

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaista vakuutus SOPIMUSTEN kirjanpidollista käsittelyä uuden IFRS 17 -standardin näkökulmasta tarkasteltuna. Tarkoituksena on myös auttaa vakuutusyhtiöitä sekä muita aiheesta kiinnostuneita ymmärtämään standardiuudistuksen keskeisiä muutoksia ja niiden vaikutuksia tilinpäätöksiin sekä niistä saata-vaan kuvaan. Työn pääasiallisena tavoitteena on selvittää, miten IFRS 17:n käyttöönoton odotetaan vaikuttavan vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiin ja niiden eri osiin. Lisäksi työssä käsitellään standardiuudistuksen tuomia hyötyjä ja mahdollisia haasteita vakuutusyhtiöille. Tutkimustavoitteiden pohjalta on muodostettu seuraava tutkimuskysymys:

- Millaisia vaikutuksia IFRS 17 -standardin käyttöönotolla odotetaan olevan vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiin?

Varsinaisen tutkimuskysymyksen avuksi on muodostettu kaksi tukikysymystä:

- Mitä ovat kansainväliseen tilinpäätösnormistoon kuuluvat IFRS 4- ja IFRS 17 -standardit?

- Kuinka IFRS 4 ja 17-standardit eroavat toisistaan?

Tukikysymysten tarkoituksena on auttaa lukijaa ymmärtämään IFRS 17:n vaikutuksia tuomalla esiin keskeisiä seikkoja kahdesta standardista ja vertailemalla niiden välisiä eroja keskenään. Käsillä oleva opinnäytetyö rajattiin käsittelemään IFRS 17 -standardiin kuuluvia voitollisia sopimuksia. Työhön ei otettu mukaan jälleenvakuutus sopimuksia, tappiollisia sopimuksia tai sopimuksia, joihin sisältyy oikeuksia harkinnanvaraiseen osuuteen ylijäämästä, vaikka ne mainitaankin esimerkiksi luvussa 4. Opinnäytetyössä ei myöskään tarkastella vakuutus sopimukseen tehtäviä muutoksia tai sopimusten kirjaamista pois taseesta. Tällöin IFRS 17:stä saadaan koottua tarpeeksi rajattu, mutta kattava ja perusteellinen kokonaisuus.

1.3 Aiemmat tutkimukset

Kansainvälinen tilinpäätösnormisto ja siihen kuuluvat IFRS-standardit ovat melko suosittu opinnäytetyön aihe. Aihekokonaisuus on erittäin laaja ja sitä voi soveltaa monenlaiseen tutkimukseen ja toimeksiantoon. IFRS 17 Vakuutus sopimukset -standardista on kuitenkin tehty todella vähän tutkimusta, sillä se astuu voimaan 1.1.2023 tai sen jälkeen alkavalla tilikaudella. Tutkimusta on toisaalta tehty sen verran riittävästi, että tämän opinnäytetyön voi liittää hyvin aiempaan kokonaisuuteen.

Markus Kakon vuonna 2022 tekemän opinnäytetyön ”Impacts of IFRS 17 to insurance companies in Finland” tavoitteena oli tarkastella IFRS 17 -standardin vaikutuksia suomalaisiin vakuutusyhtiöihin, vertailemalla nykyistä IFRS 4 -standardia uuteen IFRS 17 -standardiin. Lisäksi opinnäytetyössä arvioitiin, saavuttaako standardi sille asetetun tavoitteen lisätä vakuutusyhtiöiden keskinäistä vertailukelpoisuutta. Kakon opinnäytetyö tehtiin Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa. (Kakko 2022, 2.)

Kakko käytti tutkimuksessaan kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta, jonka hän toteutti ensiksi laatimalla hypoteettiset esimerkit IFRS 17 -standardin vakuutus-sopimusten arvostusmalleista ja niiden osien kirjaamisesta laajan tuloslaskelmaan. Saatuja tuloksia verrattiin nykyisiin suomalaisten vakuutusyhtiöiden käytäntöihin, minkä jälkeen ne muutettiin IFRS 17:ää vastaaviksi. Tämä tuotti visuaalisen esityksen siitä, kuinka tuloslaskelma eroaa IFRS 4 ja 17-standardien välillä. Lisäksi opinnäytetyössä analysoitiin useissa eri maissa toimivien vakuutusyhtiöiden kommenttikirjeitä, jotka vakuutusyhtiöt antoivat kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja laativalle IFRS-säätiölle. Kommenttikirjeiden avulla yhteisöt voivat antaa mielipiteensä standardiin liittyvistä epäkohdista, positiivisista seikoista ja sen odotetuista vaikutuksista. (Kakko 2022, 25–26.)

Kakko arvioi opinnäytetyönsä havainnollistavan, että hänen työnsä luvussa 6.1 esitetty malli osoittaa IFRS 17:n yksinkertaistavan tilinpäätöksessä esitettäviä tietoa uusien arvostusmallien ansiosta. Lisäksi hän arvioi tutkimuksen osoittavan, että IFRS 17:n tulisi parantaa vakuutusyhtiöiden välistä vertailukelpoisuutta, vaikka standardi aiheuttaakin sen käyttöönottaville yrityksille paljon päänvaivaa. (Kakko 2022, 36–37.) Hän onnistui saavuttamaan opinnäytetyönsä tavoitteet. Kakon tekemä opinnäytetyö eroaa käsillä olevasta opinnäytetyöstä siten, että Kakon työ on paljon rajatumpi. Hänen työssään käsitellään vain IFRS 17 -standardin mukaisia arvostusmalleja, standardin mukaista kirjaamista ja tuloslaskelmaa. Kakon työssä hyödynnettiin laadullista tutkimusta ja sisällönanalyysia. (Kakko 2022, 4, 24.)

Matti Rajalan (2020) Jyväskylän yliopistossa laatimassa pro gradu -tutkielmassa ”Expected effects of IFRS 17 on the transparency and comparability of insurance companies’ financial statements” analysoitiin IFRS 17 -standardin vaikutusta vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksien läpinäkyvyyteen ja vertailukelpoisuuteen. Tutkielman tarkoituksena oli selvittää standardin odotettuja vaikutuksia tilinpäätöksen edellä mainittuihin ominaisuuksiin. Lisäksi tutkimuksessa tarkasteltiin, onko standardista enemmän haittaa vai hyötyä vakuutusyhtiöille kirjanpidon ammattilaisten mielestä. (Rajala 2020, 31.)

Tutkimus tehtiin laadullisen tutkimuksen periaattein hyödyntäen induktiivista päättelyä. Työtä varten haastateltiin useaa vakuutusalan ammattilaista ja haastattelut laadittiin tekijän mukaan puolistrukturoidun teemahaastattelun mukaisesti. Lisäksi Rajalankin tutkimuksessa analysoitiin eri yhteisöjen kommenttikirjeitä. Rajala arvioi pohdinnassaan tutkimuksen tuloksien osoittavan, että IFRS 17 -standardi parantaa vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksessä esitettävien tietojen läpinäkyvyyttä ja vertailukelpoisuutta, mutta vasta muutaman vuoden päästä sen käyttöönotosta. Hän myös uskoi tutkimuksensa tuottavan uutta tietoa standardin mahdollisista vaikutuksista. (Rajala 2020, 31–32, 61.)

Rajalan pro gradu -tutkielma eroaa tästä opinnäytetyöstä hyvin paljon. Rajalan tutkielma on rajattu käsittelemään pääasiassa tilinpäätöksen läpinäkyvyyttä ja vertailukelpoisuutta, joiden lisäksi hän tuo esiin IFRS 17 -standardin pääpiirteet ja arvostamisen mallit. Tutkimuksissa on kuitenkin samankaltaisuuksia, kuten haastattelun hyödyntäminen osana tutkimusprosessia.

1.4 Tutkimuksen rakenne

Tämä opinnäytetyö jakaantuu seitsemään päälukuun, jotka sisältävät työn teoriaosan, tutkimusosan ja yhteenvedon. Työn ensimmäisessä luvussa käsitellään työn taustaa, tarkoitusta ja käydään läpi aiheen aikaisempia tutkimuksia. Ensimmäinen luku sisältää myös tutkimuksen rajauksen. Teoriaosuuden ensimmäisessä luvussa (luku 2) tuodaan esille kansainvälisten tilinpäätösstandardien taustaa ja syitä sille, miksi ne ovat olemassa. Luvussa käsitellään myös IFRS-säätiön tarkoitusta ja rakennetta, perustietoja vakuutus sopimuksista ja vakuutus alasta sekä keskeisiä eroja kansainvälisen ja suomalaisen tilinpäätöksen välillä. Näiden tietojen avulla pyritään tutustumaan käsiteltävään aiheeseen. IFRS 17 -standardi sisältyy ansainvälisiin tilinpäätös eli IFRS-standardeihin ja sitä sovelletaan vakuutus sopimukseen, joten yleinen tietämys vakuutus sopimuksista ja IFRS-standardeista on tärkeää.

Kolmannessa luvussa tutustutaan IFRS 17 -standardin edeltäjään IFRS 4 -standardiin. Luvun tarkoituksena on käydä läpi vanhan IFRS 4 -standardin pääpiirteet sekä selvittää sen taustaa ja tarkoitusta. Lisäksi luvun tavoitteena on käydä läpi IFRS 4 -standardin epäkohtia ja syitä sille, miksi se korvataan IFRS 17 -standardilla. Seuraava luku (luku 4) on teoriaosuuden viimeinen, jossa päästään tutustumaan kansainvälisiin tilinpäätösstandardeihin kuuluvaan IFRS 17 Vakuutus sopimukset -standardiin. Tarkoituksena on ottaa selvää standardin pääkohdista sekä selvittää sen taustaa ja tarkoitusta. Lisäksi luvussa käsitellään standardin oletettuja vaikutuksia vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiin sekä sen tuomia hyötyjä ja käyttöönoton mahdollisia haasteita. Uudesta standardista on tarkoitus luoda tässä työssä laajempi kokonaisuus kuin aikaisemmissä tutkimuksissa.

Työn toinen osa (luvut 5 ja 6) sisältää tutkimuksen ja sen toteutuksen. Luvussa viisi käydään läpi tutkimuksen teoriaa ja sen eri vaiheita, kuten haastattelupyynnöiden lähettämistä, haastattelutilanteita ja haastattelujen litterointia. Luvussa kuusi analysoidaan haastattelujen avulla saatuja tutkimusaineistoja. Analysointiin kuuluu muun muassa IFRS 17 -standardin odotetut vaikutukset vakuutusyhtiöiden laajaan tuloslaskelmaan ja taseeseen. Työn viimeinen osa (luku 7) sisältää omaa pohdintaa. Luvussa tehdään yhteenveto tutkimuksesta ja muodostetaan johtopäätöksiä tutkimusosan tuloksista. Lisäksi luvussa arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä sekä pohditaan tutkimuksen hyödynnettävyyttä ja jatkotutkimusmahdollisuuksia.

2 Kansainvälinen tilinpäätöskäytäntö ja vakuutus sopimukset

2.1 Kansainväliset tilinpäätösstandardit

Teoreettisen viitekehyksen ensimmäisessä pääluvussa tutustutaan kansainvälisiin tilinpäätös- eli IFRS-standardeihin ja vakuutus sopimukseen. Tarkoituksena on selvittää kansainvälisten tilinpäätösstandardien taustaa, niiden merkitystä ja soveltamisalaa. Aihepiirin tuntemus auttaa lukijaa paremmin ymmärtämään

opinnäytetyön keskiössä olevaa vakuutusstandardia ja sen merkitystä osana suurempaa kokonaisuutta. Luvussa esitellään myös IFRS-normiston keskeisimmät erot suomalaiseen FAS-tilinpäätökseen verrattuna.

Heinäkuussa 2002 Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat asetuksen kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltamisesta: (EY) 1606/2002. Asetuksen mukaan Euroopan unionin alueella toimivien listayhtiöiden tulee laatia tilinpäätöksensä kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisesti. Tämä asetus tuli voimaan vuonna 2005. (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltamisesta (EY) 1606/2002, 4 artikla.)

Eri maiden taloudellisen raportoinnin periaatteet voivat poiketa toisistaan huomattavasti, mikä on tavallista. Nobesin ja Parkerin (2012) mukaan, jos eri maiden kirjanpitäjille antaisi tehtäväksi laatia tilinpäätös ennalta määritettyjen liiketapahtumien perusteella, heidän tuotoksensa eivät olisi samanlaisia. Nämä eroavaisuudet tilinpäätöksien välillä johtuvat hyvin pitkälti kulttuurisidonnaisuuksista sekä kunkin maan kansallisista tarpeista ja painotuksista. (Nobes & Parker 2012, 4.) Haaramo (2012, 27) korostaa, että eri maiden tilinpäätöskäytännöt voivat poiketa toisistaan niinkin paljon, että niiden sisältämä tieto ei välttämättä ole edes vertailukelpoista keskenään. Taloudellisen raportoinnin erot eivät ole ainoastaan eri maiden välisiä, vaan niitä voidaan havaita myös samassa maassa toimivien yritysten välillä. Esimerkiksi yksittäisen yrityksen tilinpäätös ja sitä koskevat säännökset voivat olennaisesti erota konserneja tai monikansallisia yhtiöitä koskevista säännöksistä. (Nobes & Parker 2012, 4.)

Yritystoiminnan kansainvälistyminen, pääoman vapaampi liikkuvuus sekä sijoittajien kasvava kiinnostus kansainväliseen sijoitustoimintaan loivat tarpeen yhdenmukaistaa eri maiden ja yritysten tilinpäätöstietoja sekä lisätä niiden välistä vertailukelpoisuutta. Tarve kansainväliselle yhdenmukaistamiselle tuli erityisesti tahoilta, jotka sääntelevät ja valmistelevat tilinpäätöksiä sekä heiltä, jotka hyödyntävät tilinpäätöksiä sijoitustoiminnassaan. (Nobes & Parker 2012, 82.) Vertailukelpoisuuden tarve on korostunut ennen kaikkea arvopaperimarkkinoilla. Sijoittajien tulisi saada samoihin lähtökohtiin ja periaatteisiin perustuvaa tietoa si-

joituspäätöstensä avuksi. Sijoittajat haluavat, että heidän hyödyntämänsä tunnusluvut on laskettu yhdenmukaisesti yrityksen sijainnista riippumatta ja, että kyseiset tiedot ovat luotettavia ja keskenään vertailtavissa. Sijoittajien lisäksi myös monet muut yrityksen sidosryhmät ja ulkopuoliset tahot tarvitsevat samoihin periaatteisiin perustuvaa tilinpäätöstietoa. (Haaramo 2012, 27–28.)

Ymmärrys eri maiden ja yritysten kirjanpidon välisistä eroista sekä tarve yhdenmukaistaa niiden tilinpäätöstietoja, on viime vuosikymmenien aikana johtanut pyrkimykseen luoda yhdenmukaisia tilinpäätösperiaatteita. International Accounting Standards Board (IASB) on 1970-luvulta lähtien ohjannut tätä kehitystä julkaisemalla standardeja, jotka koskevat kansainvälisen tilinpäätöksen laadintaa ja esittämistä. (Nobes & Parker 2012, 4, 85.) Näitä standardeja kutustaan kansainvälisiksi tilinpäätösstandardeiksi (International Financial Reporting Standards, IFRS). IFRS-standardit luovat laajan tilinpäätösinformaatiota sääntelevän normiston, jonka lähtökohtana on sijoittajien näkökulma. (Haaramo 2012, 32–33.)

Vuodesta 2005 alkaen kaikkien Euroopan Unionin alueen listayhtiöiden on tullut noudattaa kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja, ja laatia IFRS-tilinpäätös. IFRS-tilinpäätöksen tarkoituksena on antaa oikea kuva yrityksen taloudellisesta asemasta, tuloksesta ja rahavirroista sekä tarjota hyödyllistä tietoa yrityksen ulkopuolisille tahoille kuten sijoittajille. Sen tulee myös todenmukaisesti kuvata yrityksen liiketapahtumien sisältöä. Kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukainen tilinpäätös sisältää taseen, laajan tuloslaskelman, rahavirtalaskelman, laskelman oman pääoman muutoksista ja liitetiedot, jotka sisältävät tilinpäätöksen merkittävät laadintaperiaatteet. (Halonen, Jalkanen-Steiner, Pihlgren, Sundvik, Suomela, Tolvanen, Torkkel, Torniainen & Tuomala 2021, 5–6.)

Jotta IFRS-standardien mukainen tilinpäätös voisi täyttää sille määritellyn tarkoituksen, sen edellytetään sisältävän tietyt laadulliset ominaisuudet. Laadullisten ominaisuuksien tarkoituksena on varmistaa tilinpäätöksen käyttökelpoisuus. Näitä laadullisia ominaisuuksia ovat ”ymmärrettävyys, merkityksellisyys, olenaisuus, luotettavuus, todenmukainen esittäminen, sisältöpainotteisuus, puolueettomuus, varovaisuus ja täydellisyys”. Laadullisten ominaisuuksien lisäksi

IFRS-tilinpäätöksen tulee olla vertailukelpoinen omien ja muiden yritysten eri tilikausina laadittujen tilinpäätöksien kanssa. Pääsäännön mukaan yritysten tulee noudattaa IFRS-tilinpäätöksissään kaikkia kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja ja niihin liittyviä tulkintoja, koska muuten ne eivät voi laatia niiden mukaista tilinpäätöstä. (Järvenpää, Pellinen & Virtanen 2007, 99–100.) Kansainvälinen tilinpäätösnormisto muodostuu kolmesta osasta, joita ovat:

- tilinpäätöksen laatimista ja esittämistä koskevat yleiset periaatteet (Framework)
- kansainväliset tilinpäätösstandardit (IFRS)
- tulkintaohjeet (Haaramo 2012, 32).

Tilinpäätöksen laatimista ja esittämistä koskevissa yleisissä periaatteissa määritellään tilinpäätöksen sisältämän tiedon tarkoitus, laadulliset ominaisuudet, perustekijät sekä niiden arvostaminen ja kirjaaminen sekä pääoman ja sen säilyttämisen käsitteet. (Leppiniemi 2003, 41; Haaramo 2012, 32.) Lisäksi viitekehyyksen tarkoituksena on auttaa International Accounting Standards Boardia kehittämään ja uudistamaan tilinpäätösstandardeja sekä auttaa muita toimijoita ymmärtämään ja soveltamaan niitä käytännössä (Deloitte 2023). Kaikki IFRS-standardit sisältävät määräykset tietyn liiketapahtuman kirjaamisesta ja arvostamisesta sekä erilliset vaatimukset tietojen esittämisestä tilinpäätöksessä (Roine 2005, 4).

2.2 IFRS-säätiön tarkoitus ja rakenne

IFRS-säätiö (IFRS Foundation) on voittoa tavoittelematon organisaatio, joka on perustettu kehittämään kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja sekä edistämään ja helpottamaan niiden hyväksyntää. IFRS-standardit ovat säätiön lautakuntien, kansainvälisen tilinpäätösstandardilautakunnan (IASB) ja kansainvälisen kestävä kehityksen standardilautakunnan (ISSB) kehittämiä. Säätiön missiona on kehittää standardeja, jotka tuovat muun muassa läpinäkyvyyttä, vastuullisuutta ja tehokkuutta rahoitusmarkkinoille. (IFRS Foundation 2022a.)

Tämän kappaleen jälkeen esitetyssä kuviossa (Kuvio 1) havainnollistetaan IFRS-säätiön organisaatorakennetta. Säätiö perustuu kolmiportaiseen hallintorakenteeseen, jonka ensimmäisenä ”portaana” ovat sen riippumattomat standardointiasiantuntijalautakunnat, IASB ja ISSB. Näitä kahta lautakuntaa ohjaavat ja valvovat säätiön luottamushenkilöt eli IFRS Foundation Trustees, jotka taas vastaavat omassa toiminnassaan IFRS Foundation Monitoring Boardille eli viranomaisten valvontalautakunnalle. Säätiön toiminnassa ovat mukana myös neuvoa antava komitea, IFRS Advisory Council ja tulkintakomitea, IFRS Interpretations Committee. (IFRS Foundation 2022b.)

Kuvio 1. IFRS-säätiön organisaatorakenne (IFRS Foundation 2022b).

IFRS-säätiön Valvontalautakunta (Monitoring Board) koostuu pääomamarkkinaviranomaisista, joiden tehtävänä on vastata taloudellisen raportoinnin sisällöstä. Valvontalautakunnan tarkoituksena on muodostaa virallinen yhteys IFRS-säätiön luottamushenkilöiden ja julkisten viranomaisten välille, jotta säätiön julkista vastuuta voitaisiin lisätä. Lautakunnan päätehtävänä on varmistaa, että luottamushenkilöt jatkavat IFRS-säätiön perustuslaissa määriteltyjen tehtävien hoitamista. Päätehtävän lisäksi Monitoring Board hyväksyy luottamushenkilöiden nimityksen ja uudelleenvälinnan. (IFRS Foundation 2022c.) IFRS-säätiöön kuuluvat luottamushenkilöt ovat vastuussa kansainvälisen tilinpäätösstandardilautakunnan ja kansainvälisen kestävyysstandardilautakunnan valvonnasta ja hallinnosta. Luottamushenkilöiden tehtäviin ei kuitenkaan kuulu IFRS-standardien kehittäminen. (IFRS Foundation 2022d.)

Kansainvälisen tilinpäätösstandardilautakunnan muodostaa joukko riippumattomia asiantuntijoita, joilla on laaja käytännön kokemus muun muassa tilinpäätösstandardien asettamisesta, tilinpäätösraporttien laatimisesta tai niiden tarkastamisesta. Lautakunnan jäsenet vastaavat IFRS-standardien julkaisemisesta, kehittämisestä ja tulkintakomitean kehittämien tulkintojen hyväksymisestä. (IFRS Foundation 2022e.) Kansainvälisen kestäväen kehityksen standardilautakunnan tarkoituksena on tarjota kattava perustaso kestäväen kehitykseen liittyviin, tilinpäätöksessä esittävien tietojen standardeihin, jotka antavat tietoa yritysten kestäväen kehitykseen liittyvistä riskeistä. IASB ja ISSB varmistavat yhdessä, että niiden standardit täydentävät toisiaan tarjotakseen tilinpäätösten käyttäjille avointa ja luotettavaa tietoa yritysten taloudellisesta asemasta ja tuloksesta. (IFRS Foundation 2022f.)

Kolmiportaisen hallintorakenteen lisäksi IFRS-säätiöön kuuluvat IFRS-tulkintakomitea sekä neuvoo antava komitea. Tulkintakomitea vastaa kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltamiseen liittyviin kysymyksiin ja tekee muuta satunnaisia töitä säätiön pyynnöstä. Tulkintakomitea tarjoaa myös kansainvälistä liiketoiminta- ja markkinakokemusta IFRS-standardien käyttöönoton avuksi. (IFRS Foundation 2022g.) IFRS-säätiön neuvoo antava komitea on virallinen neuvoo antava elin IFRS-säätiön luottamushenkilöille sekä kansainvälisille tilinpäätös- ja kestäväen kehityksen standardilautakunnille. Neuvonantajat keskittyvät strategisen tuen ja neuvojen antamiseen säätiölle. (IFRS Foundation 2022h.)

2.3 Keskeisimmät erot suomalaisen ja IFRS-tilinpäätöksen välillä

Kansainvälisen IFRS-tilinpäätösnormiston ja suomalaisen kirjanpitolainsäädännön välillä on useita eroavaisuuksia, jotka vaikuttavat varojen ja velkojen sekä tulojen ja menojen esittämistapaan. Leppiniemen (2003) mukaan kansainvälinen tilinpäätösnormisto on laadittu yritystaloudellisten periaatteiden mukaisesti ja se on tulkinnoiltaan markkinaehtoinen. IFRS-tilinpäätöksessä kiinnitetään erityistä huomiota yrityksen tilinpäätöksiä käyttäviin sidosryhmiin, mutta painopisteenä on omistajien ja sijoittajien tarve. Suomalainen FAS-tilinpäätösnormisto

ottaa ennen kaikkea huomioon verotuksen ja velkojan suojan näkökulman. Se on laadittu markkinaehtoisien periaatteiden sijasta yleistaloudellisia näkökulmia painottaen. (Leppiniemi 2003, 37.)

Suomalainen tilinpäätös laaditaan kirjanpitolakia (1997/1336) ja -asetusta (1997/1339) sekä muita tilinpäätöstä sääteleviä normeja, kuten kirjanpitolautakunnan päätöksiä noudattaen. Suomalainen tilinpäätöskäytäntö edellyttää tuloslaskelman, taseen, rahoituslaskelman ja liitetietojen esittämistä, minkä lisäksi tilinpäätökseen tulee tietyin edellytyksin sisällyttää toimintakertomus. Kirjanpitoasetus antaa yksityiskohtaiset kaavat tasetta ja tuloslaskelmaa varten. Tuloslaskelmalle on annettu vaihtoehtoisiksi toimintokohtainen ja kululajikohtainen tuloslaskelma, jota käytetään näistä kahdesta merkittävästi enemmän. Kaikkien kirjanpitovelvollisten tulee laatia taseensa käyttäen samaa kaavaa, mutta pienemmät kirjanpitovelvolliset voivat laatia sen lyhennettynä. (Salmi 2020, 45, 59.)

IFRS-tilinpäätöksen laadinnassa tulee huomioida IAS 1 tilinpäätöksen esittäminen -standardi, käsitteellinen viitekehys sekä IAS 8 Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet, kirjanpidollisten arvioiden muutokset ja virheet -standardi. Kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisesti laadittujen tilinpäätösten rakenne, sisältö ja niissä esitettävät tiedot pohjautuvat edellä mainittuihin kokonaisuuksiin. (Halonen ym. 2021, 1.) Kansainvälisen tilinpäätöskäytännön mukaan tilinpäätöksen tulee sisältää laaja tuloslaskelma, tase, laskelma omasta pääomasta, rahavirtalaskelma ja liitetiedot, jotka sisältävät tilinpäätöksen merkittävät laadintaperiaatteet. IFRS-tilinpäätökseen ei edellytetä toimintakertomuksen liittämistä, mutta tilinpäätökseen kuitenkin suositellaan johdon taloudellisen katsauksen laatimista. Toisin kuin suomalainen käytäntö, kansainvälinen tilinpäätösnormisto ei sisällä tarkkoja kaavoja taseelle ja tuloslaskelmalle, vaan se määrittelee ainoastaan minimivaatimukset niitä varten. (Salmi 2020, 117.)

Suomessa verotuksella ja kirjanpidolla on tiivis yhteys, kun taas kansainvälisen tilinpäätösnormiston suhde verotukseen on melko löyhä. IFRS-standardeissa on olemassa yksittäisiä määräyksiä kirjanpidon ja verotuksen yhdistämisestä,

mutta ne johtuvat enemmänkin verotukseen liittyvien liiketapahtumien kirjaamisesta tilinpäätökseen. Verotuksen lisäksi eroavaisuuksia voidaan havaita yritystoiminnan rahoituksessa. IFRS-tilinpäätöksessä lähtökohtana on markkinapainotteinen rahoitus, kun taas Suomessa se on perinteisesti ollut pankkikeskeistä. (Leppiniemi 2003, 37–38.)

Edellä mainittujen eroavaisuuksien lisäksi suomalainen ja IFRS-tilinpäätös korostavat eri asioiden merkitystä ja niiden kirjauskäytännöt ovat erilaisia. FAS-tilinpäätöksessä painopiste on ollut tuloslaskelmassa ja erityisesti jakokelpoisen tuloksen laskemisessa, jota ei kansainvälisessä tilinpäätösnormistossa oteta lainkaan huomioon. Sen sijaan IFRS-tilinpäätös korostaa taseen merkitystä. IFRS:ssä kirjauksia tehdään osin omaan pääomaan ilman tulosvaikutteisuuksia, mikä on erittäin epätavallista suomalaisessa käytännössä. Suomessa taseen omaisuus arvostetaan perinteisesti hankintamenon perusteella, kun taas kansainvälisten tilinpäätösstandardien arvostusmenetelmät perustuvat pitkälti markkinaperusteisuuteen eli käypiin arvoihin. IFRS-tilinpäätös on myös yksityiskohtaisempi, kuin FAS-käytäntö. (Salmi 2020, 116.) Tästä hyvänä esimerkkinä toimii liitetietojen määrä ja yksityiskohtaisuus. IFRS-tilinpäätöksen liitetiedot antavat yksityiskohtaisempaa tietoa muun muassa yhtiöiden taseasemasta ja siitä, kuinka yhtiöiden tulos muodostuu (Roine 2005, 28).

2.4 Vakuutus sopimukset

Vakuutus alalla on merkittävä rooli nykypäivän maailmantaloudessa. Vakuutusyhtiöt mahdollistavat yksilöiden ja yritysten siirtää erilaisia riskejä sopimusten avulla. Vakuutusyhtiöt, kuten muutkin suuria sijoituksia tekevät yhteisöt, ovat tärkeitä pitkäaikaisia sijoittajia. Niiden osuus IFRS-standardeja käyttävien pörsseyhtiöiden kokonaisvaroista vuonna 2017 oli yhteensä 12 prosenttia, eli noin 13 biljoonaa dollaria. Vakuuttajien kokonaisvarallisuuden suuruus yhdessä heidän liiketoiminnan luonteen kanssa, altistaa vakuutusyhtiöt ja niihin sijoittavat tahot monille riskeille, minkä takia vakuuttajien taloudellinen tilanne voi vaikuttaa merkittävästi maailmantalouteen. (IFRS Foundation 2017a, 3.)

Vakuuttajat ovat tärkeä osa taloudellista vakautta. Ne ovat merkittäviä sijoittajia rahoitusmarkkinoilla, koska ne sijoittavat huomattavan määrän asiakkailta saatuja vakuutusmaksuja. Sijoitettujen varojen suuruuden vuoksi niiden uudelleenkohdentaminen voi äärimmäisessä tapauksessa vaikuttaa jopa rahoitusvakautteen horjuttamalla varallisuushintoja. Vakuutusyhtiöt myös kattavat yksityishenkilöiden ja yritysten riskejä vakuutus sopimusten avulla, mikä lisää rahoitusvakautta. Näiden lisäksi vakuutusyhtiöillä on usein suoria omistusyhteyksiä pankkeihin, minkä vuoksi ne ovat tärkeä osa monia finanssiryhmiä. Tällöin vakuutus alaa koettelevat ongelmat usein heijastuvat pankkisektorille, minkä seurauksena ne voivat vaikuttaa maailmantalouden vakauteen. (European Central Bank 2008.)

Useimmilla ihmisillä ja yrityksillä on vakuutuksia, joiden avulla he pyrkivät suojautumaan taloudellisilta riskeiltä, jotka voivat aiheutua heille tai heidän omaisuudellensa. Vakuutukset auttavat ihmisiä ja yrityksiä arvioimaan, hallitsemaan ja pienentämään näitä riskejä. (Consumer Financial Protection Bureau 2022, 1.) Vakuutus sopimuksella tarkoitetaan vakuuttajan ja vakuutetun välistä sopimusta, jonka mukaan vakuuttaja hyväksyy huomattavan vakuutusrisikin ja vakuutettu maksaa tietyn summan vastineeksi mahdollisen vahingon kattamisesta tulevaisuudessa (IFRS Foundation 2021, liite A).

Suurin osa vakuutuksista koostuu kolmesta keskeisestä osasta, joita ovat vakuutusmaksu (premium), enimmäiskorvaus (policy limit) ja omavastuu (deductible). Vakuutusmaksu on summa, jonka vakuutettu maksaa vakuuttajalle sopimuksen mukaisesti, esimerkiksi kuukausittain tai neljännesvuosittain. Vakuutusmaksun määrä on asiakaskohtainen ja sen suuruuteen vaikuttaa muun muassa asiakkaan ikä, vakuutuksen kattavuus sekä asiakkaan aikaisemmat korvausvaatimukset. Vakuutuksen enimmäiskorvaus on se määrä, jonka vakuuttaja maksaa sopimuksen mukaisesti vahingosta, joka aiheutuu vakuutetulle tai tämän omaisuudelle. Omavastuu taas on se summa, jonka vakuutuksenottajan tulee maksaa itse ennen kuin vakuuttaja maksaa vahingonkorvausvaatimuksen. (Consumer Financial Protection Bureau 2022, 1–3.)

Yritysten vakuutusten hinnat määräytyvät hyvin samantapaisesti. Erilaisten yritysvakuutusten maksujen suuruudet usein riippuvat yrityksen koosta, sijainnista ja vakuutuksen kattavuudesta. Yrityksille suunnattujen vakuutuksen maksujen määrään vaikuttavat myös yrityksen toiminta ja sen riskialttius, vakuutettavan omaisuuden arvo, yrityksen ikä sekä aikaisemmat korvausvaatimukset. (Metz 2023.)

Vakuutus sopimukset voidaan jakaa melko karkeasti kahteen eri luokkaan: omaisuus- ja tapaturmavakuutuksiin sekä henki- ja sairausvakuutuksiin. Omaisuus- ja tapaturmavakuutukset kattavat koteihin, autoihin ja yrityksiin kohdistuvat riskit, kun taas henki- ja sairausvakuutukset kattavat yksilön sairaudet, hengen ja muut terveyteen liittyvät sairaudet. Näiden kahden vakuutusluokan väliset erot johtuvat hyvin pitkälti niiden sisältämien sopimusten luonteesta, usein miten sopimuksen kestosta ja sopimuksen ennustettavuudesta. Omaisuus- ja tapaturmavakuutukset ovat tavallisesti määräaikaaisia ja vuosittain uusittavia, kun taas henki- ja terveysvakuutukset ovat usein voimassa vuosikymmenien ajan. Henkivakuutus sopimusten korvausvaatimuksia on huomattavasti helpompi ennustaa kuin omaisuus- ja tapaturmavakuutuksissa, sillä niiden korvausten määrä tavallisesti ilmoitetaan jo sopimuksessa. Omaisuus- ja tapaturmavakuutusten korvausvaatimuksia ja niiden määriä on vaikeampi ennustaa, koska vaatimukseen johtavia tilanteita on useita ja niiden laajuutta on hankala ennakoida. (Insurance Information Institute 2022.)

Vakuutus sopimusten ostoa ja myyntiä Euroopan unionin alueella säännellään kansallisissa lainsäädännöissä (European Commission 2022). Esimerkiksi Suomessa vakuutusyhtiöiden toimintaa ohjaa vakuutusyhtiö laki (521/2008), kun taas vakuutus sopimusten sisältö ja niihin liittyvä ohjeistus määritellään vakuutus sopimus laissa (1994/543). Valtaosa suomalaisia vakuuttajia ja vakuutus sopimuksia koskevasta lainsäädännöstä kuitenkin pohjautuu Euroopan unionin direktiiveihin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2022.) Kansallisen lainsäädännön lisäksi vakuutus sopimuksia liikkeelle laskevien suomalaisten ja kansainvälisten listayhtiöiden toimintaa ohjaavat kansainväliset tilinpäätös standardit, kuten nykyinen IFRS 4 ja tuleva IFRS 17 vakuutus sopimukset -standardi.

3 IFRS 4 Vakuutus sopimukset -standardi

3.1 Standardi pääpiirteittäin

Teoreettisen viitekehyksen toisessa pääluvussa tutustutaan kansainvälisiin tilinpäätösstandardeihin kuuluvaan IFRS 4 Vakuutus sopimukset -standardiin. Tarkoituksena on käydä läpi standardin pääpiirteet sekä selvittää sen taustaa ja tarkoitusta. Lisäksi luvussa on tarkoituksena tarkastella standardiin liittyviä epäkohtia ja syitä sille, miksi se korvataan IFRS 17:llä. Kansainvälinen tilinpäätösstandardilautakunta (IASB) julkaisi IFRS 4 -standardin vuonna 2004 osana kaksivaiheista vakuutus sopimukset-projektiaan. Se oli projektin ensimmäinen osa, jota ennen ei ollut vakuutus sopimuksia koskevaa kansainvälistä standardia. IFRS 4 oli jo alun perin tarkoitettu väliaikaiseksi standardiksi, kunnes IASB kehittäisi paremman kansainvälisen standardin vakuutus sopimuksille. IFRS 4 -standardi sai aikaan muutamia parannuksia vakuutus sopimusten kirjanpito käytäntöihin ja edellytti yhteisöjä muun muassa esittämään vakuutus sopimukset tilinpäätöksissään. (Deloitte 2022.)

IFRS 4 -standardia sovelletaan lähes kaikkiin yhteisöjen liikkeelle laskemiin vakuutus sopimuksiin, mukaan lukien liikkeelle laskettuihin jälleenvakuutus sopimuksiin sekä yhteisöjen hallussa oleviin jälleenvakuutus sopimuksiin. Standardissa ei kuitenkaan käsitellä vakuutuksenottajien kirjanpitoa. IFRS 4 määrittelee vakuutus sopimuksen sopimukseksi, jossa vakuuttaja hyväksyy huomattavan vakuutus riskin, suostumalla korvaamaan vakuutuksenottajalle, jos sopimuksessa määritelty tietty epävarma tapahtuma vaikuttaa haitallisesti sen ottajaan. (Deloitte 2022; European Financial Advisory Group 2020, 112.)

Väliaikaisena standardina IFRS 4 on mahdollistanut vakuuttajien jatkaa niiden aikaisempien tilinpäätöksen laatimisperiaatteidensa noudattamista, joten standardin soveltamisella ei ole ollut suurta vaikutusta vakuutus sopimusten arvostamiseen tai kirjaamiseen (Dieter & Lüdenbach 2013, 421). Vakuuttajien on kuitenkin mahdollista muuttaa vakuutus sopimuksia koskevia tilinpäätöksen laati-

misperiaatteitaan, jos uuden periaatteen mukaisesti esitettävät tiedot ovat vähintään yhtä merkityksellisiä ja luotettavia kuin aikaisemmin. IFRS 4 estää vakuuttajia aloittamasta tiettyjen käytäntöjen soveltamisen. Vakuuttaja ei saa arvostaa vakuutusvelkoja diskonttaamattomina; ei saa arvostaa tulevia sijoitusten hallintakuluja suuremmaksi kuin niiden käypä arvo; tai ei saa käyttää epäyhteisiä kirjanpidon periaatteita tytäryhtiöiden vakuutusvelkoihin. Vakuuttajat voivat kuitenkin soveltaa kyseisiä käytäntöjä, jos ne ovat hyödyntäneet niitä jo ennen standardin voimaantuloa. (Deloitte 2022; European Financial Advisory Group 2020, 112.)

IFRS 4 vapauttaa vakuuttajat tiettyjen IFRS-standardien vaatimuksista vakuutus-sopimusprojektin toisen vaiheen voimaantuloon asti. Esimerkiksi vakuuttajien ei tarvitse tilinpäätöksen laadinnassaan ottaa huomioon IAS 8:n tilinpäätöksen laatimisperiaatteet -standardia. IFRS 4 edellyttää vakuuttajia pitämään vakuutusvelat taseessa, kunnes ne purkautuvat, peruuntuvat tai päättyvät. Vakuuttajat eivät tällöin saa vähentää vakuutusvelkoja niihin liittyvistä jälleenvakuutusvaroista tai jälleenvakuutus-sopimusten tuloja tai kustannuksia niihin liittyvistä sopimuksista. (Deloitte 2022.) Standardin mukaan sitä soveltavien yhteisöjen tulee esittää tilinpäätöksissään tietoja, jotka auttavat sen käyttäjiä ymmärtämään vakuutus-sopimuksista johtuvien varojen ja velkojen, tuottojen ja kulujen sekä rahavirtojen määriä. Lisäksi niiden tulee esittää tietoja, jotka auttavat vakuutus-sopimuksista aiheutuvien riskien luonteen ja laajuuden arviointia. (European Financial Advisory Group 2020, 113.)

3.2 Standardin vahvuudet ja epäkohdat

IFRS 4 -standardi on tuonut mukanaan monia hyötyjä vakuutus-sopimuksia liikelle laskeville yhteisöille ja niiden tilinpäätöksiin, mutta siihen on liittynyt myös erilaisia epäkohtia. Standardi on ollut erittäin joustava. Väliaikaisena standardina se on tarjonnut mahdollisuuden jatkaa olemassa olevien tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden noudattamista, mikä on mahdollistanut sen soveltamisen useissa eri maissa ja tilanteissa. IFRS 4:n käyttöönotto oli taloudellisesti melko

edullista, sillä sen soveltaminen ei edellyttänyt vakuuttajia muuttamaan olemassa olevia järjestelmiään tai hankkimaan uusia niiden tilalle. Standardia on ollut lisäksi hyvin yksinkertaista soveltaa. IFRS 4:ssä ei ole annettu ohjeita vakuutus sopimusten arvostamisesta, joten vakuuttajien ei ole tarvinnut noudattaa tiettyjä, joskus liiankin monimutkaisia ja hankalasta sovellettavia arvostamisen periaatteita. (European Financial Advisory Group 2020, 9.)

Standardia soveltavat yritykset ovat voineet käyttää vakuutus sopimukseen monia erilaisia kirjanpito käytäntöjä, jotka perustuvat pitkälti kunkin maan kirjanpito vaatimukseen ajalta ennen IFRS-standardien käyttöönottoa. Tämä on johtanut vakuutus sopimusten kirjanpito käytänteiden epäyhtenäisyyteen. (IFRS Foundation 2017b.) Standardin vahvuutena oleva joustavuus on kuitenkin johtanut siihen, että vakuutus sopimusten kirjanpito ei ole yhdenmukaista tai vertailukelpoista välttämättä edes yhden maan tai yhden yhteisön sisällä (European Financial Advisory Group 2020, 9).

Kirjanpito käytänteiden monimuotoisuuden lisäksi, jotkin olemassa olevat vakuutus sopimuksia koskevat käytännöt eivät ole antaneet täyttä kuvaa niiden vaikutuksesta yhtiöiden taloudelliseen asemaan ja tulokseen. Kirjanpito käytännöt ovat voineet esimerkiksi hyödyntää yritysten vanhentuneita vakuutus matemaattisia oletuksia, joita ei ole myöhemmin päivitetty ajan tasalle. Käytännöt ovat voineet myös johtaa siihen, että yritykset ovat raportoineet puutteellisia tietoja monimutkaisia piirteitä, kuten rahoitus optioita ja korkotakuuta sisältävien sopimusten arvoista. Tällaisten kirjanpito käytäntöjen huomioon ottamiseksi IFRS 4:ssä todetaan, että yritysten ei tarvitse varmistaa, että sen vakuutus sopimuksia koskevat tilinpäätöksen laatimisperiaatteet ovat luotettavia tai merkityksellisiä sen tilinpäätöksen käyttäjien taloudellisten päätöksentekotarpeiden kannalta. (IFRS Foundation 2017, 2.)

IFRS 4 on edellyttänyt vakuutuksien liikkeelle laskijoita suorittamaan velan riittävyystestin, jonka avulla testataan vakuutus sopimukseen liittyvien velkojen arvostettuja määriä. Riittävyystesti on standardin minimivaatimus, joka tarjoaa kaksi eri vaihtoehtoa. Standardia on kuitenkin kritisoitu siitä, että testi ei ole tarjonnut

täysin tarkkaa tietoa sen suorittamisesta, mikä on johtanut käytettyjen testaustapojen eroihin. (European Financial Advisory Group 2020, 9–10.)

IFRS 4 ei määrittele vakuutus sopimusten arvostusmallia, eikä siinä ole johdonmukaista ja kattavaa lähestymistapaa vakuutus sopimusten kirjaamiseen ja esittämiseen taseessa tai tuloslaskelmassa. Tämä on tehnyt standardista kesken-eräisen. Standardi ei tarjoa tarpeeksi riittävää tai vertailukelpoista tietoa tilinpäätösten käyttäjille vakuuttajien taloudellisista vahvuuksista tai johdon arvioimista varten. (European Financial Advisory Group 2020, 9–10.)

3.3 Yhteenveto IFRS 4 -standardista

IFRS 4 -vakuutus sopimusstandardi julkaistiin vuonna 2004 osana kansainvälisen tilinpäätösstandardilautakunnan kaksivaiheista vakuutus sopimukset-projektia. Ennen sitä ei ollut olemassa vakuutus sopimuksia koskevaa kansainvälistä standardia. Standardi oli alun perin tarkoitettu väliaikaiseksi, mutta voimassaoloaikanaan se on saanut aikaan muutamia parannuksia vakuutus sopimusten kirjanpito käytäntöihin ja edellyttänyt yhteisöjä esittämään vakuutus sopimukset tilinpäätöksissään. (Deloitte 2022.) IFRS 4:ää sovelletaan lähes kaikkiin yhteisöjen liikkeelle laskemiin vakuutus sopimukseen. Standardissa ei kuitenkaan käsitellä vakuutusnottajien kirjanpitoa. (European Financial Advisory Group 2020, 112.)

IFRS 4 on tuonut mukanaan monia hyötyjä, mutta siihen liittyy myös erilaisia epäkohtia. Se tarjoaa yhteisöille mahdollisuuden jatkaa olemassa olevien tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden noudattamista, mikä mahdollistaa sen soveltamisen useissa eri maissa ja tilanteissa. Standardin käyttöönotto myös oli melko edullista, sillä sen soveltaminen ei edellytä yhteisöjä hankkimaan uusia järjestelmiä tai muokkaamaan vanhoja. Standardin joustavuus on johtanut kuitenkin siihen, että vakuutus sopimusten kirjanpito ei ole kovin yhdenmukaista tai vertailukelpoista. Standardi ei anna tarpeeksi riittävää tai vertailukelpoista tietoa tilinpäätösten käyttäjille vakuuttajien taloudellisista vahvuuksista tai johdon arvioi-

mista varten. IFRS 4 ei myöskään määrittele vakuutus sopimusten arvostusmalia, eikä siinä ei ole johdonmukaista ja kattavaa lähestymistapaa vakuutus sopimusten kirjaamiseen tai esittämiseen taseessa ja tuloslaskelmassa. (European Financial Advisory Group 2020, 9–10.)

4 IFRS 17 Vakuutus sopimukset -standardi

4.1 Standardi pääpiirteittäin

Teoreettisen viitekehyksen kolmannessa ja viimeisessä pääluvussa tutustutaan kansainvälisiin tilinpäätösstandardeihin kuuluvaan IFRS 17 Vakuutus sopimukset -standardiin. Tarkoituksena on käydä läpi standardin pääpiirteet sekä selvittää sen taustaa ja tarkoitusta. Lisäksi luvussa on tarkoituksena käydä läpi standardin oletettuja vaikutuksia vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiin sekä sen tuomia hyötyjä ja käyttöönoton mahdollisia haasteita. IFRS 17 -standardi julkaistiin vuonna 2017 (IFRS Foundation 2021). Tämä on antanut vakuutusyhtiöille aikaa perehtyä IFRS 17 -standardiin ja valmistella sen käyttöönottoa.

Yli 20 vuotta kehitteillä ollut IFRS 17 edustaa vakuutus sopimusten kirjanpidon täydellistä uudistamista, ja se onkin ensimmäinen kattava kansainvälinen tilinpäätösstandardi vakuutus sopimuksille. Uusi standardi lisää vakuuttajien taloudellisen aseman ja tuloksen läpinäkyvyyttä ja sen tarkoituksena on tehdä heidän tilinpäätöksistään vertailukelpoisempia sekä keskenään että muiden toimialojen kanssa. IFRS 17:ään liittyvät muutokset taloudellisessa raportoinnissa vaikuttavat myös tilinpäätöksen laatijoihin ja käyttäjiin. Se on monimutkainen standardi, joka kattaa monenlaisten sopimusten kirjanpidon, joita vakuuttajat laskevat liikkeelle maailmanlaajuisesti. Muutoksen laajuus nykyiseen käytäntöön verrattuna vaihtelee olemassa olevien kirjanpitokäytäntöjen mukaan, mutta se tulee kuitenkin olemaan merkittävä lähes kaikille vakuuttajille. (Ernst & Young 2021, 9.)

IFRS 17 sisältää periaatteet sen soveltamisalaan kuuluvien vakuutus sopimusten kirjaamiselle, arvostamiselle ja tilinpäätöksessä esitettävälle tiedolle. Standardin tavoitteena on varmistaa, että yhteisöt antavat tilinpäätöksissään merkityksellistä tietoa vakuutus sopimuksista. Merkityksellinen tieto tarjoaa tilinpäätöksen käyttäjille mahdollisuuden arvioida vakuutus sopimusten vaikutusta yhteisöjen taloudelliseen asemaan, tulokseen ja rahavirtoihin. (IFRS Foundation 2021, kappale 1.)

IFRS 17 sääntelee myös vakuutus sopimusten kirjanpitoa. Tämä tarkoittaa sitä, että standardi pätee kaikkiin yhteisöihin, joiden sopimukset täyttävät vakuutus sopimuksen kriteerit. (KPMG 2020, 6.) Yhteisöjen tulee soveltaa standardia seuraaviin sopimuksiin (IFRS Foundation 2021, kappale 3.):

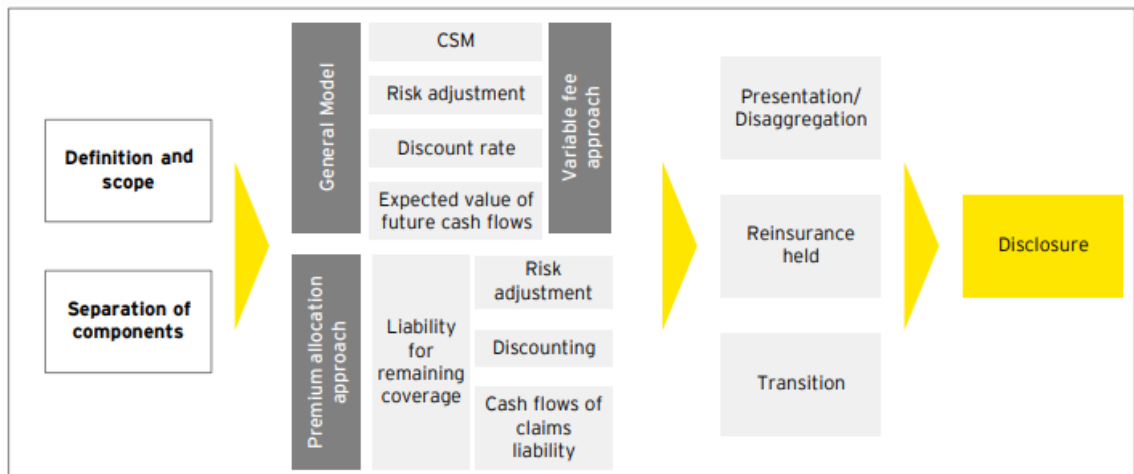
- vakuutus sopimuksiin ja jälleenvakuutus sopimuksiin, joita ne laskevat liikkeelle
- jälleenvakuutus sopimuksiin, jotka niillä on hallussa (IFRS Foundation 2021, kappale 3).

Standardi määrittelee vakuutus sopimuksen seuraavasti: vakuutus sopimus on sopimus, jossa vakuuttaja hyväksyy huomattavan vakuutus riskin suostumalla korvaamaan vakuutuksenottajalle, jos sopimuksessa määritelty tietty epävarma tapahtuma vaikuttaa haitallisesti sen ottajaan (IFRS Foundation 2021, liite A). Jotta sopimus olisi standardin soveltamisen piiriin kuuluva vakuutus sopimus, siihen täytyy sisältyä merkittävä vakuutus riski. Vakuutus riski on jokin muu kuin rahoitus riski ja sen täytyy siirtyä asiakkaalta vakuuttajalle. Asiakkaan on täytynyt olla altistunut kyseiselle riskille jo ennen sopimuksen tekoa, joten sopimuksen tekemisestä ei saa aiheutua riskiä vakuutus yhtiölle. (IFRS Foundation 2021, B7, B11.) Vakuutus riskit voivat olla esimerkiksi asiakkaaseen kohdistuvia riskejä kuten tapaturma tai kuolema tai tämän omaisuuteen kohdistuvat riskit kuten varkaus (KPMG 2020, 8).

Jotkin sopimukset voivat täyttää vakuutus sopimuksen määritelmän, mutta niiden tarkoituksena on tarjota palveluja kiinteää maksua vastaan. Tällaisiin sopimuksiin voidaan soveltaa IFRS 17:ää paitsi, jos yhteisö päättää soveltaa niihin

IFRS 15 myyntituotot asiakassopimuksista -standardia. Lisäksi IFRS 17:n soveltamisen piiriin kuuluvat sijoitussopimukset, joihin sisältyy oikeus harkinnanvaraiseen osuuteen ylijäämästä, kunhan yhteisö on myös vakuuttaja. (IFRS Foundation 2021, kappale 3, 8.)

IFRS 17 tuo monia muutoksia vakuutus sopimusten tilinpäätöskäytäntöihin, mutta muutoksen keskiössä on vakuutus sopimusten arvostusmallit, jotka on esitetty alla olevassa kuviossa (Kuvio 2). Kuviossa on havainnollistettu Ernst & Youngin (2021) määrittelemät standardin avainkohdat, joista osaa tullaan käsittelemään myöhemmin tässä työssä. Kuvion vasemmassa reunassa tuodaan esille vakuutus sopimuksen määritelmä, standardin soveltamisala ja vakuutus sopimusten komponenttien erottamisen merkitys. Standardin arvostusmallit on esitetty kuvion keskellä tummanharmaalla pohjalla, joiden keskellä olevat kappaleet esittävät niihin liittyviä osia. Kuvion oikeassa reunassa painotetaan muun muassa vakuutus sopimusten esittämistä laajassa tuloslaskelmassa ja taseessa, vakuutus sopimusten erittelyä sekä niistä esitettäviä tietoja tilinpäätöksissä.

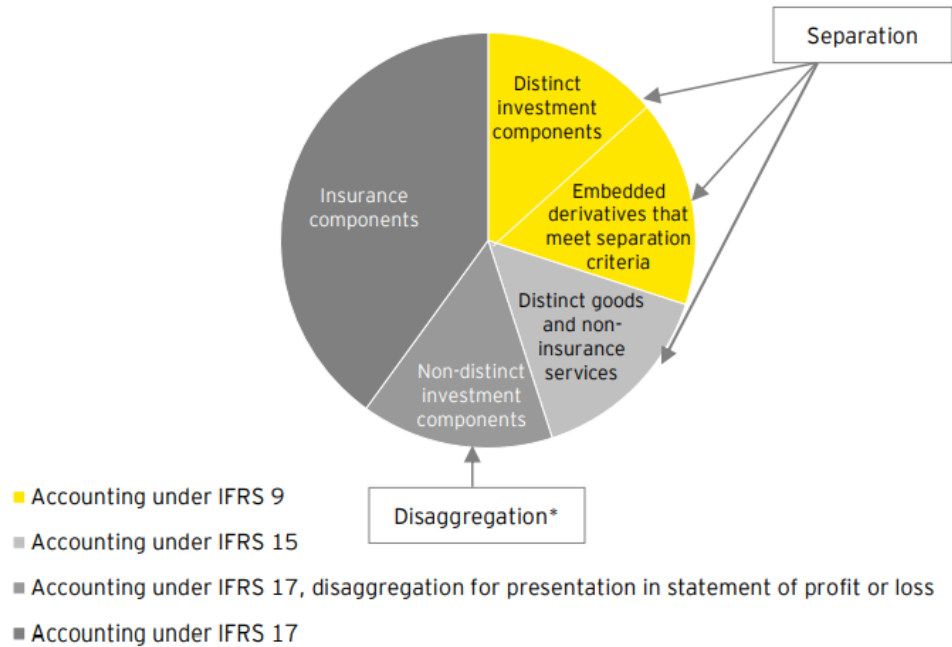
Kuvio 2. IFRS 17 -standardin pääpiirteet (Ernst & Young 2021, 10).

Ernst & Youngin (2021) mukaan IFRS 17 kuvastaa IFRS-säätiön näkemystä siitä, että vakuutus sopimus yhdistää rahoitusinstrumentin ja palvelusopimuksen ominaisuuksia. Standardi tarjoaa hyödyllisiä tietoja näistä ominaisuuksista muun muassa yhdistämällä tulevat rahavirrat sopimuksen ajalta kirjattujen voittojen kanssa. (Ernst & Young 2021, 10.)

4.2 Vakuutus sopimuksen komponenttien erottaminen

Vakuutus sopimukset koostuvat erilaisista komponenteista eli osista. Ne voivat sisältää yhden tai useamman osan, jotka erillisinä sopimuksina kuuluisivat jonkin toisen IFRS-standardin soveltamisalaan. Tällaisia komponentteja voivat olla muun muassa sijoituskomponentit tai muiden kuin vakuutus sopimus palvelujen komponentit. (IFRS Foundation 2021, kappale 10.) IFRS 17 edellyttää vakuuttajia tunnistamaan ja erottamaan nämä komponentit vakuutus sopimuksista ja kirjaamaan ne sopivan IFRS-standardin mukaisesti. Tällaisten komponenttien kirjanpidollinen käsittely muita IFRS-standardeja soveltaen mahdollistaa niiden vertailun samankaltaisiin sopimuksiin ja antaa tilinpäätöksen käyttäjille paremman mahdollisuuden vertailla eri toimialojen yrityksiä keskenään. (Ernst & Young 2021, 51.)

Alla olevassa kuviossa (Kuvio 3) on esitetty vakuutus sopimukseen mahdollisesti sisältyvien komponenttien erottaminen ja niihin sovellettava kansainvälinen tilinpäätösstandardi. Ympyräkaavion oikealla puolella olevat osat, selkeät sijoituskomponentit (distinct investment components) ja kytketyt johdannaiset (embedded derivatives) tulee tarpeen mukaan erottaa sopimuksesta ja käsitellä IFRS 9-standardin mukaisesti. Kaavion suurin osa eli vakuutuskomponentit (insurance components) ja sen oikealla puolella oleva alue, ei-selkeä sijoituskomponentti (non-distinct investment component) tulee käsitellä IFRS 17:n mukaisesti. Ei-selkeä sijoituskomponentti tulee kuitenkin eritellä tuloslaskelmassa. Kaavion viimeinen osa, selkeät hyödykkeet ja muut kuin vakuutus palvelut (distinct goods and non-insurance services), tulee erottaa ja käsitellä IFRS 15:n mukaisesti.

* Disaggregation is the exclusion of a non-distinct investment component from insurance revenue and insurance service expenses.

Kuvio 3. Ei-vakuutuskomponenttien erottaminen vakuutus sopimuksesta (Ernst & Young 2021, 52).

Vakuuttajan tulisi ensiksi määrittää IFRS 9 -standardin avulla, sisältyykö sopimukseen kytketty johdannainen, jonka voi erottaa ja kuinka se tulisi käsitellä kirjanpidossa. Seuraavaksi yhteisön tulisi erottaa sopimuksesta sijoituskomponentti, mutta vain jos se on selkeä. Myös sijoituskomponenttiin tulee soveltaa IFRS 9:ää, paitsi jos se on IFRS 17 kuuluva vakuutus sopimus, johon sisältyy oikeus harkinnanvaraiseen osuuteen sopimuksen ylijäämästä. Näiden jälkeen sopimuksesta tulisi erottaa vakuutetulle annettu lupaus siirtää erillisiä tavaroita ja palveluita, jotka eivät ole vakuutus sopimus palveluja. Yhteisön on käsiteltävä kirjanpidossaan tällaiset lupaukset IFRS 15 -standardin mukaisesti. Edellä mainittujen osien erottamisen jälkeen kaikkiin jäljellä oleviin komponentteihin tulisi soveltaa IFRS 17:ää. (IFRS-säätiö 2021, kappale 10–13; Ernst & Young 2021, 51.)

4.3 Vakuutus sopimusten yhdistely

IFRS 17 -standardi edellyttää yhteisöjä jakamaan vakuutus sopimukset salkkuihin eli portfolioihin. Yksittäinen portfolio sisältää sopimuksia, joihin kohdistuu samankaltaisia riskejä ja joita tavallisesti hallinnoidaan yhdessä. Eri tuoteryhmiin kuuluvat vakuutus sopimukset tulisi sijoittaa eri portfolioihin, koska niillä ei odoteta olevan samanlaisia riskejä. (IFRS Foundation 2021, kappale 14; Grant Thornton 2017, 14.) Esimerkiksi henkivakuutuksien ja autovakuutuksien voidaan olettaa olevan eri portfolioissa, sillä niihin kohdistuu erilaisia riskejä.

IFRS 17 määrittelee vakuutus sopimusten arvostamisessa hyödynnettävän yhdistämisen tason, joka auttaa yhteisöjä tunnistamaan tappiolliset sopimukset sekä määrittelemään tavan, jolla ne esittävät vakuutus sopimuksia tilinpäätöksissä. Sopimusten yhdistämisen lähtökohtana on vakuutus sopimusten portfolioiden tunnistaminen. Kun portfolio on tunnistettu sopimusten luonteen ja niihin liittyvien riskien mukaisesti, yhteisöjen tulee jakaa kunkin portfolioin sopimukset alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä vähintään seuraaviin ryhmiin: (IFRS-säätiö 2021, kappale 16; Ernst & Young 2021, 71.)

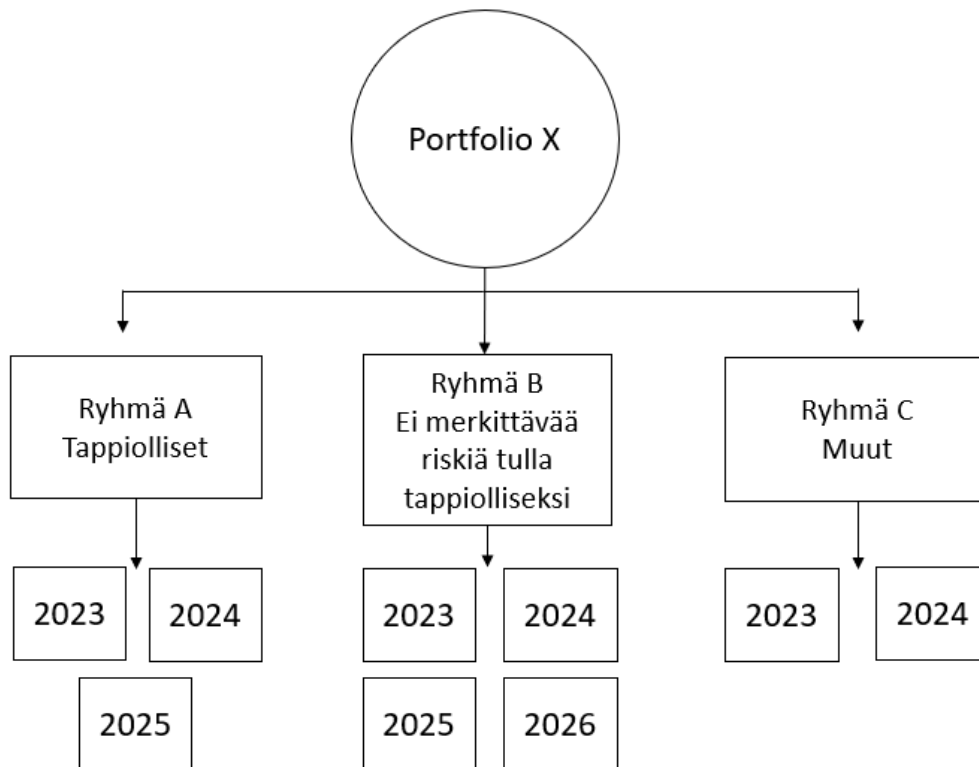
a) tappiolliset sopimukset

b) sopimukset, joilla ei ole merkittävää mahdollisuutta tulla myöhemmin tappiollisiksi

c) muut jäljellä olevat sopimukset (IFRS-säätiö 2021, kappale 16; Ernst & Young 2021, 71).

Sopimusryhmät määritellään alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä, eikä niiden koostumusta tulisi arvioida enää myöhemmin. Portfolio on mahdollista jakaa useampaan ryhmään sopimusten kannattavuuden perusteella, jos yhteisöjen sisäiset järjestelmät antavat riittävästi tietoa sopimusten kannattavuudesta. Ryhmät eivät saa sisältää sopimuksia, jotka on laskettu liikkeelle yli vuoden päässä toisistaan, mitä kutsutaan vuotuisiksi kohortiksi. Tämä tarkoittaa sitä, että jokaiselle vakuutus sopimusten ryhmälle tulee muodostaa uusi "kohortti" vähintään vuosittain. (Ernst & Young 2021, 71, 76.) Yhteisöt voivat tarpeen tullen jakaa

sopimusryhmiä edelleen ja ryhmät voivat koostua ainoastaan yhdestä sopimuksesta (IFRS Foundation 2021, kappale 23). Alla olevassa kuviossa (Kuvio 4) on esitetty IFRS 17 -standardin mukainen vakuutus SOPIMUSTEN jako portfolion sisällä ryhmiin ja edelleen vuotuisiin kohortteihin.

Kuvio 4. Vakuutus SOPIMUSTEN jako portfolion sisällä (mukaillen Ernst & Young 2021, 71).

Ernst & Youngin (2021) mukaan vakuutus SOPIMUSTEN yhdistämisen taso on tärkeä, koska se määrittää kuinka yksittäisistä sopimuksista johtuvat odotetut voitot tai tappiot voidaan korvata muiden sopimusten odotetuilla voitoilla ja tappioilla. Se määrittää myös voiton kirjaamisen mallin ajan myötä. (Ernst & Young 2021, 73.)

4.4 Vakuutus sopimusten arvostaminen

Yksi keskeisimmistä IFRS 17 -standardin tuomista muutoksista on vakuutus sopimusten arvostaminen. IFRS 4 ei sisältänyt ohjeistusta siitä, kuinka vakuutus sopimuksia tulee arvostaa, mutta IFRS 17 tarjoaa vakuuttajille kolme eri vaihtoehtoa. Näitä vaihtoehtoja ovat yleinen malli, muuttuvaan palkkioon perustuva malli sekä vakuutusmaksujen kohdistamiseen perustuva malli (PricewaterhouseCoopers 2017, 12). Yleinen malli (General Measurement Model, GMM) muodostaa vakuutus sopimusten arvostamista varten kattavan ja johdonmukaisen pohjan, jonka tuottama tieto kuvastaa sopimuksen eri ominaisuuksia ja tapoja, joiden avulla niistä voi saada tuottoja (KPMG 2020, 30). GMM on standardin olettamattapa vakuutus sopimusten arvostamista varten ja sitä voidaan soveltaa lähes kaikkiin vakuutus sopimuksiin. Yleisessä mallissa vakuutus sopimusten ryhmän velka arvostetaan alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä seuraavien erien summana. (Ernst & Young 2021, 92.):

(a) sopimuksen täyttämistä aiheutuvat rahavirrat (fulfilment cash flows), jotka sisältävät

- (i) arviot tulevista rahavirroista (estimates of future cash flows)
- (ii) diskonttauskoron
- (iii) riskioikaisun (risk adjustment)

b) palvelumarginaali (the contractual service margin) (IFRS Foundation 2021, kappale 32).

Seuraavassa kuviossa (Kuvio 5) havainnollistetaan IFRS 17:n yleisen mallin mukaista arvostamista, joka voidaan jakaa neljään vaiheeseen. Aluksi yhteisöjen tulee määrittellä kaikki odotetut sisään tulevat ja ulos lähtevät rahavirrat, joiden uskotaan johtuvan vakuutus sopimuksesta sen voimassaoloaikana (KPMG 2020, 44). Odotettujen rahavirtojen tulee kuulua sopimuksen rajojen sisälle. Rahavirrat kuuluvat sopimuksen rajojen sisälle, jos asiakkaalla on voimassa oleva velvoite maksaa vakuutusmaksuja ja vakuuttaja on velvoitettu tuottamaan vakuutuspalveluja asiakkaalle. (IFRS Foundation 2021, kappale 34.) Sopimuksen

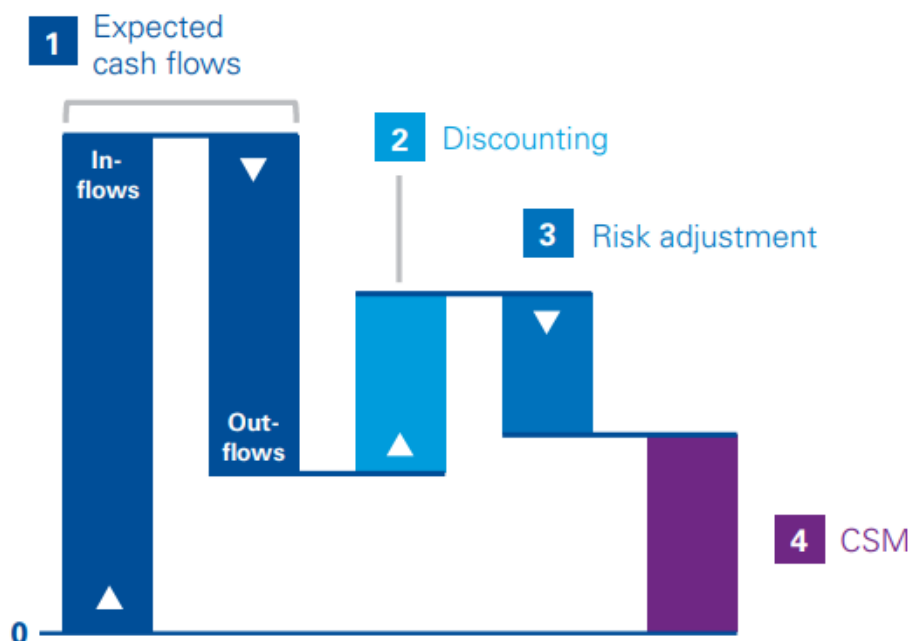
rajojen sisälle kuuluvia rahavirtoja ovat esimerkiksi asiakkaan maksamat vakuutusmaksut, vakuutusten hallinnointiin ja ylläpitoon liittyvät menot sekä korvausvaatimuksien käsittelymenot (IFRS Foundation 2021, kappale B65).

Nämä rahavirrat diskontataan nykyarvoonsa korolla, joka kuvastaa rahan aika-arvoa ja taloudellisia riskejä (KPMG 2020, 64). IFRS 17 edellyttää diskonttauksen kuvastavan rahavirtojen ominaisuuksia, kuten niiden likviditeettiä. IFRS 17 ei tarkenna sitä, kuinka suurina diskonttauskorkojen tulee olla, vaan yhteisöjen tulee määrittellä ne itse. (Moody's Analytics 2019, 86.) Käytettyjen diskonttauskorkojen on kuitenkin oltava johdonmukaisia sellaisten rahoitusinstrumenttien (jos sellaisia on) markkinahintojen kanssa, joiden rahavirtojen ajoitus ja likviditeetti vastaa vakuutus sopimuksia (IFRS Foundation 2021, kappale 36). Yhteisöt voivat hyödyntää esimerkiksi tuottokäyrää diskonttauskorkojen määrittämisessä. Tuottokäyrä voi perustua muun muassa viitesalkkuun ja viitesalkun sisältämien varojen senhetkisiin tuottoihin. (IFRS Foundation 2021, kappale B81.)

Seuraavaksi saatu arvo oikaistaan muuta kuin rahoitusriskiä koskevalla riskioikaisulla, joka osoittaa yhteisön riskinottohalukkuuden. Riskioikaisu kertoo määrän, jonka yhteisö veloittaa asiakkailtaan kantaakseen rahavirtojen määrästä ja ajoituksesta johtuvan ei-taloudellisen riskin, kuten sopimuksen raukeamisriskin. (KPMG 2020, 73–74.) IFRS 17:ssä ei täsmennetä tapaa, jolla riskioikaisua määritellään, joten yhteisöjen tulee itse arvioida, millä tavalla ne sen määrittävät. Menetelmän tulee kuitenkin antaa tiivistä ja hyödyllistä tietoa tilinpäätöksen käyttäjille. (IFRS Foundation B91-B92.) IFRS 17:ssä ohjeistetaan, että vakavat ja harvoin esiintyvät riskit saavat aikaan suuremman riskioikaisun kuin riskit, joita esiintyy usein ja, jotka ovat vähemmän vakavia. Lisäksi pitkäaikaisiin sopimuksiin liittyvät riskit johtavat suurempaan riskioikaisuun kuin lyhykestoisissa sopimuksissa, jos niiden riskit ovat samanlaisia. (IFRS Foundation 2021, kappale B91.)

Viimeiseksi määritellään palvelumarginaali, jonka arvo on nettorahavirran vastakkainen arvo. Se kuvastaa sopimusten ryhmän vielä ansaitsematonta voittoa, jonka yhteisö kirjaa tulokseen sitä mukaa, kun se tuottaa vakuutuspalveluja tu-

levaisuudessa. Tämän vuoksi se arvostetaan määrään, jonka seurauksena alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä sopimusten ryhmästä ei synny tuottoja eikä kuluja. (IFRS Foundation 2021, kappale 38.)

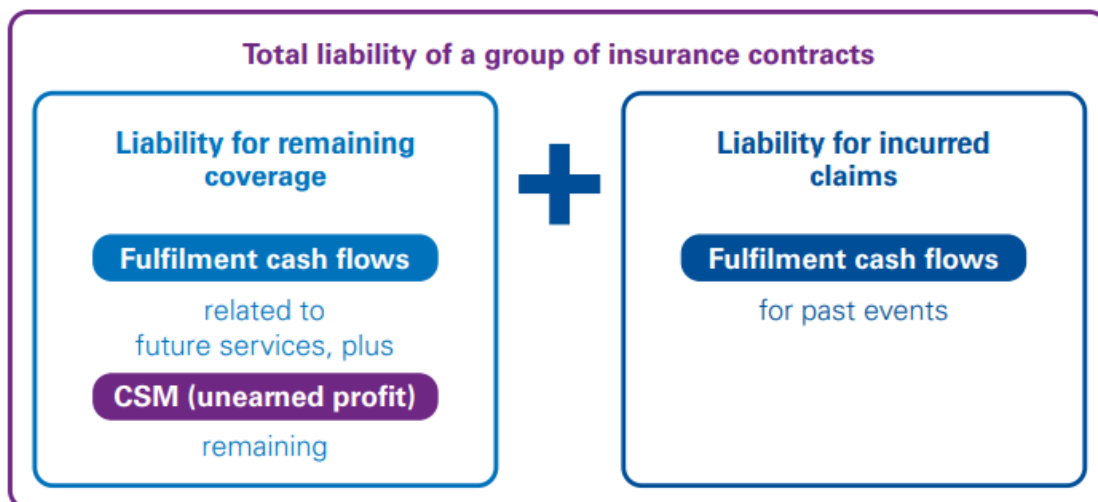

Kuvio 5. Vakuutus sopimusten arvostamisen vaiheet (KPMG 2020, 31).

Vakuutus sopimusten ryhmän kirjanpitoarvo alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä koostuu tällöin sopimuksen täyttämistä aiheutuvista rahavirroista ja sen osista sekä palvelumarginaalista. Kirjanpitoarvo arvostetaan uudelleen jokaisena raportointipäivänä arvioimalla rahavirrat uusimpien tietojen mukaan ja päivittämällä palvelumarginaali kuvastamaan tuleviin palveluihin liittyvien rahavirtojen muutoksia. (KPMG 2020, 79–80.)

Myöhempien arvostuskertojen tilannetta havainnollistetaan tämän kappaleen jälkeen kuviossa 6. Myöhemmillä arvostuskerroilla vakuutus sopimusryhmän kirjanpitoarvo koostuu vakuutuskauden jäljellä olevasta velasta (liability for remaining coverage) ja toteutuneista vakuutus tapahtumista aiheutuvasta velasta (liability for incurred claims). Vakuutuskauden jäljellä oleva velka sisältää sopimuksen täyttämistä aiheutuvat rahavirrat, jotka liittyvät tulevaisuudessa tuotettuihin palveluihin ja jäljellä olevan palvelumarginaalin, jota ei ole vielä kirjattu. Toteutuneista vakuutus tapahtumista aiheutuva velka sisältää sopimuksen täyttämistä aiheutuvat rahavirrat, jotka liittyvät toteutuneisiin vakuutus tapahtumiin

ja kuluihin, joita ei ole vielä maksettu. (IFRS Foundation 2021, kappale 40; Ernst & Young 2021, 150.)

Kuvio 6. Vakuutus sopimusten ryhmän kokonaisvelka myöhemmillä arvostuskerroilla (KPMG 2020, 33).

Toinen tapa arvostaa vakuutus sopimuksia IFRS 17 -standardin mukaisesti on muuttuvaan palkkioon perustuva malli eli Variable Fee Approach, VFA. Sitä sovelletaan ainoastaan sopimukseen, joihin sisältyy suoria oikeuksia osuuteen sopimuksen ylijäämästä (direct participation features, DPF). Tällaiset vakuutus sopimukset perustuvat yhteisön velvoitteeseen maksaa asiakkaalle sopimuksen perustana olevien erien (underlying items) käypää arvoa vastaava määrä, josta on vähennetty muuttuva palkkio tulevasta palvelusta. (KPMG 2020, 130–132.) Sopimuksen perustana olevilla erillä tarkoitetaan summia, jotka määrittävät asiakkaalle maksettavien korvausten suuruuden. Ne voivat olla mitä tahansa hyödykkeitä, kunhan ne on selvästi yksilöity sopimuksessa. (IFRS Foundation 2021, liite A.) Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä VFA-mallin mukainen arvostaminen ei eroa yleisestä mallista. Mallien välinen ero tulee esiin vasta myöhemmillä arvostuskerroilla, jolloin VFA-mallin mukaista palvelumarginaalia tulee käsitellä eri tavalla kuin yleisessä mallissa. (KPMG 2020, 136.)

Vakuutus sopimusten arvostamisen kolmas malli on nimeltään vakuutusmaksujen kohdistamiseen perustuva lähestymistapa, the Premium Allocation Approach, PAA. Se on yksinkertaistettu ja vapaaehtoinen tapa arvostaa vakuutus-

sopimuksia, mutta sitä voidaan käyttää vain tietyissä tilanteissa. Vakuutusso-
musten ryhmän saa arvostaa PAA-mallin avulla ainoastaan, jos kunkin ryhmään
kuuluvan sopimuksen vakuutuskausi on enintään yksi vuosi ja, jos sen avulla
arvioitu sopimusryhmän jäljellä olevan vakuutuskauden velka ei olennaisesti
poikkea yleisestä mallista. (IFRS Foundation 2021, kappale 53; Ernst & Young
2021, 190.) Ernst & Youngin (2021, 189) mukaan vakuutusmaksujen kohdistam-
iseen perustuvan mallin tarkoituksena on tuottaa samankaltainen lopputulos
kuin IFRS 4:ssä, minkä vuoksi sen tuottamat tiedot ovat todennäköisesti hel-
pommin ymmärrettävissä kuin kahden muun tavan.

PAA-mallin ja yleisen mallin välillä on eroja myös alkuperäisen kirjaamisen yh-
teydessä ja sen jälkeen. Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä PAA-mallissa ei
tarvitse arvioida yleisen mallin eri osia, vaan arvostaminen tapahtuu saatujen
vakuutusmaksujen avulla, joista on vähennetty sopimuksen hankintamenot.
Yleisen mallin eri osat, kuten diskonttaus korko, tulee kuitenkin arvioida, kun va-
hingonkorvausvaatimus on esitetty. (Ernst & Young 2021, 189.) Myöhemmillä
arvostuskerroilla yleisen mallin ja PAA-mallin välillä ei ole eroja, kun tarkastel-
laan toteutuneista vakuutustapahtumista aiheutuvaa velkaa. Vakuutuskauden
jäljellä oleva velka lasketaan PAA-mallissa kuitenkin saatujen vakuutusmaksu-
jen avulla, joista on vähennetty sopimuksen vakuutuskauden aikana jo aikai-
semmin kirjatut vakuutusmaksut ja sopimuksen hankintamenot. Tämä tapa
poikkeaa selkeästi yleisestä mallista. PAA-mallin oletetaan kuitenkin tuottavan
samanlaista tietoa kuin yleisen mallin eri vaiheet. (KPMG 2020, 115.)

4.5 IFRS 17 -standardiin siirtymisen vaikutukset

Tavallisesti uuden IFRS-standardin käyttöönotto saa aikaan samankaltaisia
muutoksia eri yrityksissä. Tämä johtuu siitä, että kansainvälisiä tilinpäätösstan-
dardeja käyttävät yritykset yleensä siirtyvät suhteellisen yhtenäisistä kirjanpito-
käytännöistä uuteen tapaan. Koska IFRS 4 -standardi on mahdollistanut monien
eri käytäntöjen hyödyntämisen, IFRS 17:n vaikutukset tilinpäätöksiin vaihtelevat
yhteisöittäin, jopa saman maan sisällä. Standardin käyttöönoton vaikutukset ja

niiden laajuus riippuvat muun muassa yhteisön liikkeelle laskemien vakuutusso-
pimusten tyypistä sekä siitä, missä määrin yhtiön nykyiset tilinpäätöksen laati-
misperiaatteet poikkeavat uuden standardin vaatimuksista. (IFRS Foundation
2017a, 5.)

Kansainvälinen tilinpäätösstandardilautakunta (IASB) odottaa, että uuden stan-
dardin käyttöönotto vaikuttaa suhteellisen vähäisesti erityisesti lyhytaikaisten
vakuutusso-
pimusten kirjanpitoon. ISAB kuitenkin odottaa suurempia muutoksia
pitkäaikaisten vakuutusso-
pimusten kirjanpitoon. IFRS 17:n ennakoitaan vaikut-
tavan melko laajalti myös esimerkiksi yhteisöjen tapaan kerätä tietoa vakuutus-
so-
pimuksista, minkä lisäksi sen ennustetaan aiheuttavan muutoksia henkilöstön
koulutukseen sekä yritysten sisäisiin prosesseihin ja käytettyihin järjestelmiin.
(IFRS Foundation 2017a, 5.)

4.5.1 Tase

Nykyiset vakuutusso-
pimuksia koskevat kirjanpitokäytännöt tyypillisesti erottavat
lyhyt- ja pitkäaikaiset vakuutusso-
pimukset toisistaan. Tämän vuoksi esimerkiksi
IASB on tarkastellut IFRS 17:n vaikutuksia näiden sopimustyyppien kannalta.
Kun IFRS 17:ää sovelletaan ensimmäisen kerran, on todennäköistä, että tasee-
seen kirjattujen vakuutusso-
pimusvarojen ja -velkojen määrät muuttuvat. Yksit-
täisen yrityksen osalta muutos riippuu siitä, kuinka erilaiset sen nykyiset tilin-
päätöksen laatimisperiaatteet ovat IFRS 17:ään verrattuna. (IFRS Foundation
2017a, 72.)

Kun IFRS 17 -standardin tuomaa muutosta tarkastellaan lyhytaikaisten vakuu-
tussopimusten kannalta, standardin suurin vaikutus näkyy vakuutusso-
pimusve-
loissa ja omassa pääomassa. Yhteisöt voivat IFRS 4:ää soveltaessaan arvos-
taa toteutuneiden vakuutusso-
pimusten tulevien rahavirtojen arviot joko diskon-
tattuina tai diskonttaamattomina. Monilla yhtiöillä nämä arviot sisältävät myös
riskimarginaalin, jonka suuruutta ei kuitenkaan tavallisesti esitetä tilinpäätök-
sissä. IFRS 17 taas edellyttää yhteisöjä diskonttaamaan toteutuneiden vakuu-
tustapahtumien tulevat odotetut rahavirrat sekä lisäämään selkeän riskinoikai-

sun niihin. Standardiin siirtymisen vaikutukset lyhytaikaisten vakuutus sopimusten velkoihin riippuvat vakuutus korvaus vaatimusten käsittelyajoista, vakuutus korvausten suuruudesta sekä yhteisön käyttämästä diskonttaus korosta ja riskioikaisusta. Vaikutusten odotetaan olevan merkittävämpi yrityksille, jotka eivät tällä hetkellä diskonttaa tulevia korvaus maksuja eivätkä sisällytä riskimarginaalia sopimuksiinsa. (IFRS Foundation 2017a, 72–73.)

Jos yhteisöjen hyödyntämä IFRS 4 riskimarginaali on suurempi kuin IFRS 17 riskioikaisu, vakuutus sopimusten velkojen odotetaan pienentyvän ja oman pääoman kasvavan. Jos riskimarginaali taas on riskioikaisua pienempi, muutoksen uskotaan olevan päinvastainen, eli velkojen odotetaan kasvavan ja oman pääoman laskevan. Diskonttaus koron käyttämisellä oletetaan olevan samankaltaisia vaikutuksia. Oman pääoman määrän oletetaan nousevan ja vakuutus sopimusten velan määrän alenevan, jos yhteisöt eivät diskonttaa edellä mainittuja rahavirtoja. Jos yhteisöt diskonttaavat rahavirrat, standardiin siirtymisen vaikutukset riippuvat vakuutus korvaus vaatimusten käsittelyajoista ja yhteisöjen käyttämästä diskonttaus korosta. (IFRS Foundation 2017a, 72.) IFRS 17 voi tällöin johtaa joko lyhytaikaisten vakuutus sopimusten varojen ja velkojen kasvuun tai pienenemiseen.

Alla olevassa kuviossa (Kuvio 7) on esitetty esimerkki IFRS 4 ja 17-standardien mukaisista taseista. IFRS 4 ei edellytä vakuutus sopimusten varojen ja velkojen tiettyä esittämistapaa, joten kuviossa on esitetty tapa, joka on yleinen vakuutus yhtiöille. IFRS 4:ssä yhtiöt ovat tavallisesti esittäneet taseissaan vakuutus sopimusten velat ja jälleenvakuutus sopimusten varat. Vakuutus sopimusten varat ja velat on esitetty yhdellä rivillä vakuutus sopimusten veloissa ja jälleenvakuutus sopimusten varat ja velat niiden varoissa. Sen sijaan IFRS 17 sisältää vaatimukset vakuutus sopimusten esittämisestä taseessa, jossa vakuutus- ja jälleenvakuutus sopimusten varat ja velat esitetään erillään toisistaan. Näin ollen IFRS 17:n odotetaan johtavan vakuutus sopimusten varojen ja velkojen johdonmukaisempaan esittämistapaan. (IFRS Foundation 2017a, 75, 77.) Lisäksi kuviosta voidaan havaita se, että IFRS 17:n mukainen tase on IFRS 4:ää yksinkertaisempi. Tämä johtuu siitä, että vakuutus yhtiöt ovat usein esittäneet vakuutus sopimuksesta johtuvia eriä IFRS 4:ssä erillisinä varoina ja velkoina, jotka IFRS 17:ssä

netotetaan eli esitetään yhdessä joko vakuutus sopimusten tai jälleenvakuutus sopimusten varoissa tai veloissa. (Ernst & Young 2021, 29.)

IFRS 4	IFRS 17
<p>Assets</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Reinsurance contract assets ▶ Deferred acquisition costs ▶ Value of business acquired ▶ Premiums receivable ▶ Policy loans 	<p>Assets</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Reinsurance contract assets ▶ Insurance contract assets
<p>Liabilities</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Insurance contracts liabilities ▶ Unearned premiums ▶ Claims payable 	<p>Liabilities</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Insurance contracts liabilities ▶ Reinsurance contracts liabilities

Kuvio 7. IFRS 4 ja 17-standardien mukaiset taseet (Ernst & Young 2018, 75).

Pitkäaikaisten vakuutus sopimusten nykyiset kirjanpito käytännöt ovat epäyhte näisempiä kuin lyhtyaikaisissa, mutta IFRS 17:n vaikutukset etenkin vakuutus sopimusten velkaan ja yhtiöiden omaan pääomaan ovat kummallakin sopimus tyypillä hyvin samanlaisia. IFRS 17 edellyttää, että yhteisöt käyttävät uusimpia arvioita vakuutus sopimusten arvostamisessa. Koska monet yritykset käyttävät nykyisin vanhoja ja päivittämättömiä vakuutusmatemaattisia oletuksia, jotka on laadittu usein sopimusten tekohetkellä, standardin odotetaan vaikuttavan va kuutus sopimusten varojen ja velkojen kirjanpitoarvoihin. IFRS Foundationin (2017) mukaan, jos vakuutus sopimuksen velka arvostetaan tällä hetkellä käyt täen niin sanottuja historiallisia diskonttauskorkoja, jotka ovat korkeampia kuin nykyiset, IFRS 17 mukaisesti arvostetun velan määrän odotetaan kasvavan. Tämä johtuu siitä, että diskonttauksen vaikutus olisi pienempi alemman koron vuoksi. Jos mainittu historiallinen tai vanha diskonttauskorko on nykyistä pie nempi, vakuutus sopimusten velkojen uskotaan alenevan. (IFRS Foundation 2017a, 73.)

IFRS 17:ssä yhteisöjen pitää ottaa huomioon tulevien rahavirtojen määrien ja ajoituksen epävarmuus riskioikaisulla. Kuten lyhyissä sopimuksissa, useimmat yritykset sisältävät vakuutus sopimusten arvostamiseen riskimarginaalin, mutta niiden ei ole pakko esittää sitä tilinpäätöksessä. IFRS 4 riskimarginaalin ja IFRS

17:n riskioikaisun välisen muutoksen uskotaan olevan samanlainen niin pitkä- kuin lyhytaikaisissa vakuutus sopimuksissa. Riskimarginaalit saattavat kasvaa tai pienentyä riippuen IFRS 4:n mukaisista käytännöistä. IFRS 17:n odotetaan parantavan tilinpäätöksen läpinäkyvyyttä ja saatavilla olevaa tietoa riskin vaikutuksesta vakuutus sopimusvelkoihin. (IFRS Foundation 2017a, 74.)

4.5.2 Tuloslaskelma

IFRS 17 vaikuttaa taseen lisäksi myös yhteisöjen tuloslaskelmiin. Standardi ei tule muuttamaan sopimusten voimassaoloajalta kirjattuja kokonaisvoittoja tai tappioita, vaan se muuttaa kullakin raportointikaudella kirjattuja määriä ja sitä, kuinka sopimusten eri osatekijät eritellään tuloslaskelmaan (IFRS Foundation 2017a, 86).

Seuraavassa kuviossa (Kuvio 8) vertaillaan IFRS 4 ja IFRS 17 -standardien mukaisia tuloslaskelmia. Kuten taseessakin, kuvio havainnollistaa IFRS 4:ssä tavallisesti käytettyä tuloslaskelmaa. IFRS 17 antaa tarkemmat ohjeet tuloslaskelmalle. Tuloslaskelmassa ja muissa laajan tuloksen erissä tulee esittää vakuutuspalvelutulos (insurance service result) sekä vakuutuksiin liittyvät rahoitus tuotot tai -kulut (insurance finance income or expenses) selkeästi eriteltyinä (IFRS Foundation 2021, kappale 80). Näitä ei ole IFRS 4:ssä. Tämän lisäksi IFRS 17 edellyttää yhteisöjä esittämään vakuutuksista ja jälleenvakuutuksista saadut tuotot erillään, kun IFRS 4:ssä ne voidaan esittää yhdessä (Deloitte 2020). IFRS 17 tuo tuloslaskelmaan uuden erän, vakuutusmaksutuotot (insurance revenue), joka korvaa aikaisemmat erät, kuten *premiums*, jotka ovat kuvanneet saatuja vakuutusmaksuja. Vakuutusmaksutuotot tullaan esittämään tavalla, joka on yhdenmukainen IFRS 15 myyntituotot asiakassopimuksista -standardin lähestymistavan kanssa. Tämän uskotaan helpottavan vakuutusalan ja muiden toimialojen yritysten, erityisesti rahoitusalan yritysten välistä vertailua. (IFRS Foundation 2017a, 80.)

IFRS 4*	IFRS 17
Premiums	Insurance revenue
Investment income	Incurred claims and expenses
Incurred claims and expenses	Insurance service result
Change in insurance contract liabilities	Investment income
Profit or loss	Insurance finance expenses
	Net financial result
	Profit or loss
	Insurance finance expenses <i>(optional)</i>
	Comprehensive income

Kuvio 8. IFRS 4 ja IFRS 17 -standardien mukainen tuloslaskelma (Scott & Ruta 2017, 17).

IFRS 4:n mukaisesti laadituissa tilinpäätöksissä pitkäaikaisten ja lyhytaikaisten vakuutus sopimusten vakuutusmaksut pidetään usein erillään, koska niitä käsitellään yleensä eri tilinpäätöksen laatimisperiaatteilla. IFRS 17 mahdollistaa kaikkien vakuutusmaksujen esittämisen yhdellä rivillä laajassa tuloslaskelmassa. (IFRS Foundation 2017a, 80.) IFRS 4:ssä yhteisöt kirjaavat vakuutus sopimuksista saatuja tuottoja epäjohdonmukaisesti. Tuottojen kirjaus voi vaihdella maiden ja sopimusten tyyppien mukaisesti. Jotkut yhteisöt voivat kirjata kaikki vakuutus sopimuksen tuotot heti sopimuksen tekohetkellä ja toiset voivat kirjata ne, kun sopimus on päättynyt. IFRS 17:ssä tuotot kirjataan palvelumarginaalin avulla sitä mukaa, kun yhteisö tuottaa vakuutuspalveluja, ja riskioikaisulla, kun yhteisö vapautuu vakuutusriskistä. (IFRS Foundation 2017a, 33.) Tämän vuoksi IFRS 17:n odotetaan vaikuttavan joidenkin yhteisöjen tapaan kirjata tuottoja vakuutus sopimuksista (IFRS Foundation 2017a, 85).

IFRS 17:ää sovellettaessa riskioikaisu kuvastaa yhtiön omaa riskiarviota. IFRS 4:n riskimarginaaleja ei ole tavallisesti esitetty tilinpäätöksessä ja ne eivät ole olleet erikseen tunnistettavissa, joten riskistä vapautumisen vaikutusta tulokseen

on vaikea määrittää. IFRS 17:n uskotaan parantavan tiedon läpinäkyvyyttä siitä, millainen vaikutus riskistä vapautumisella on vakuutusyhtiön kannattavuuteen. (IFRS Foundation 2017a, 84.) Palvelumarginaali taas on IFRS 17 -standardin tuoma uusi käsite, jota ei ole IFRS 4:ssä ollenkaan (European Financial Advisory Group 2020, 108).

Palvelumarginaalin ja riskioikaisun lisäksi IFRS 17 -standardin mukaisten diskonttauskorkojen odotetaan tuovan joitakin muutoksia tuloslaskelmaan. IFRS 17:ää sovellettaessa diskonttauskorkojen muutosten vaikutus vakuutussojmusten arvostamiseen voidaan esittää rahoitustuotoissa tai -kuluissa joko tulosvaikutteisesti tai eritellä tuloslaskelman ja muiden laajan tuloksen erien kesken. Useimmille yrityksille, jotka päättävät esittää muutokset muissa laajan tuloksen erissä, esitystapa tulee muuttumaan nykyisestä käytännöstä. Näissä käytännöissä jotkin yritykset arvostavat vakuutussojmuksia päivitettyillä diskonttauskoroilla ja esittävät muutokset tulosvaikutteisesti. Jotkin yritykset taas eivät päivitä korkoja ja toiset eivät käytä niitä ollenkaan. (IFRS Foundation 2017a, 82.) IFRS 17:n mukaiset diskonttauskorot eivät siis muuta tuloslaskelmaan kirjattuja kokonaismääriä, vaan diskonttauskorot voidaan esittää eri tavalla IFRS 4:ään verrattuna.

4.5.3 Tilinpäätöksen liitetiedot

IFRS 4- ja IFRS 17 -standardit edellyttävät yhteisöjä esittämään tilinpäätöksissään määrällisiä ja laadullisia tietoja standardien soveltamisalaan kuuluvien sojmusten kirjatuista määristä sekä merkittävistä harkintoihin perustuvista ratkaisuista, kuten päätökset ja niiden perustelut, joiden pohjalta yhteisöt ovat valinneet arvostaa vakuutussojmuksia. Lisäksi molemmat standardit edellyttävät yhteisöjä esittämään vakuutussojmuksista aiheutuvien riskien luonteita ja niiden laajuuksia. (Ernst & Young 2020, 329.)

IFRS 17:n liitetietovaatimusten tarkoituksena on luoda periaatteet vakuutussojmusten esittämisestä tilinpäätöksissä, minkä avulla tilinpäätöksen lukijat voivat

arvioida vakuutus sopimusten vaikutusta yhteisön taloudelliseen asemaan, tulokseen ja rahavirtoihin (KPMG 2020, 167; Ernst & Young 2021, 329). Tilinpäätöksessä esitettäviä tietoja koskevien vaatimusten tavoitteena on, että liitetiedot yhdessä taseen, tuloslaskelman ja rahavirtalaskelman kanssa, antavat tilinpäätöksen käyttäjille perustan IFRS 17:n soveltamisalaan kuuluvien sopimusten vaikutusten arvioimiseksi (IFRS Foundation 2021, kappale 93).

IFRS 17 tuo mukanaan huomattavan määrän uusia liitetietoja IFRS 4 -standardiin verrattuna. Uusien liitetietojen odotetaan lisäävän vakuuttajien esittämien taloudellisten tietojen vertailukelpoisuutta, merkityksellisyyttä ja johdonmukaisuutta (IFRS Foundation 2017a, 91). Uusia liitetietoja ovat muun muassa analyysi vakuutusmaksutuotoista, yhteisön luottamustaso määrittelemiinsä riskioikaisuihin ja tiedot yhteisön noudattaman sääntelykehikon vaikutuksista. Näiden lisäksi IFRS 17 määrittelee seitsemän muuta uutta liitetietoa. Uusien liitetietojen odotetaan aiheuttavan haasteita standardia soveltaville yhteisöille niiden laajuuden vuoksi. (Ernst & Young 2020, 330.)

Jotta yhteisöt pystyisivät saavuttamaan standardin liitetietovaatimukset, niiden tulee ottaa huomioon esitettävän tiedon yksityiskohtaisuus ja se, kuinka paljon ne painottavat eri liitetietoja. Jos esitetyt tiedot eivät ole riittäviä liitetietojen tavoitteen saavuttamiseksi, yhteisöjen on esitettävä tilinpäätöksessään lisätietoja, jotka mahdollistavat sen. (IFRS Foundation 2021, kappale 94–95.) Yhteisöjen tulisi myös yhdistellä ja eritellä tietoja, jotta hyödyllinen informaatio ei hautautuisi suureen määrään merkityksettömiä yksityiskohtia tai yhdistelemällä eriä, joilla on erilaisia piirteitä (Ernst & Young 2021, 330).

4.6 IFRS 17 -standardin käyttöönoton haasteet

Vaikka IFRS 17:n käyttöönotto tuo mukanaan monia erilaisia hyötyjä, uskotaan sen aiheuttavan myös monia eri haasteita sitä soveltaville yhteisöille. Standardin käyttöönotto on saanut aikaan etenkin merkittäviä kustannuksia. Sen soveltaminen edellyttää monilta vakuutusyhtiöiltä uudenlaisen tiedon keräämistä ja

muutosten tekemistä omiin järjestelmiinsä. Lisäksi yritykset joutuvat todennäköisesti kouluttamaan henkilöstöä ja kehittämään sisäisiä prosessejaan. Tällaiset toimenpiteet eivät ainoastaan vaadi rahaa, vaan ne vievät myös merkittävän paljon aikaa. Yhteisöille aiheutuvat kustannukset riippuvat pitkälti siitä, kuinka paljon niiden tällä hetkellä soveltamat lähestymistavat poikkeavat IFRS 17:stä; kuinka paljon niillä on vakuutus sopimuksia ja minkä tyyppisiä ne ovat; ja millaisia niiden nykyiset järjestelmät ovat. Lyhytaikaisten kulujen lisäksi vakuutusyhtiöille odotetaan aiheutuvan jatkuvia kuluja IFRS 17:n soveltamisesta. Kulujen uskotaan pääasiassa johtuvan vakuutus sopimusten arvostamista varten tarvittavan tiedon keräämisestä. (IFRS Foundation 2017a, 5.)

Myös Griffith (2018) mainitsee erilaisia IFRS 17 -standardin käyttöönotosta johtuvia haasteita. Hän kertoo uusien prosessien ja järjestelmien käyttöönoton olevan kaikkein suurin haaste. IFRS 17:n käyttöönotto edellyttää uusien järjestelmien käyttöönottoa, jotta yhteisöt kykenisivät esimerkiksi määrittämään palvelumarginaalit tai esittämään tilinpäätöksen liitetiedot tarvittavalla yksityiskohtaisuudella. Ilman uusia järjestelmiä yhteisöt eivät todennäköisesti pysty keräämään tarvittavaa dataa vakuutus sopimuksista. (Griffith 2018.)

Toiseksi merkittäväksi IFRS 17:n käyttöönoton haasteeksi Griffith (2018) nimeää sisäisen ja ulkoisen viestinnän. Standardin käyttöönotto on erittäin laaja prosessi, johon kuuluu monia sidosryhmiä, kuten hallituksen jäseniä, projekti-päälliköitä, ulkoisia toimittajia sekä liiketoiminta- ja IT-johtajia. IFRS 17 käyttöönottoprojekti edellyttää hyvin suunniteltua ja kohdennettua viestintää, jolla prosessin eri sidosryhmiä tiedotetaan sen aikana tehdyistä päätöksistä ja prosessin aikana ilmenneistä haasteista. Tämä on oma haasteensa. Lisäksi yhteisöjen tulee pystyä selkeästi ilmaisemaan ja perustelemaan valintansa, esimerkiksi hyödynnettävistä arvostamisen malleista, jotta ne olisivat tilinpäätöksen lukijoille ymmärrettäviä. (Griffith 2018.)

Bernard, Gancia, Van den Heuvel ja Weyenberch (2019) nostavat esille useita haasteita IFRS 17:n käyttöönotossa. Ensimmäisenä haasteena he mainitsevat taseen volatiliiteetin kasvamisen. IFRS 17 -standardin mukaiset varojen ja velko-

jen arvostamistavat perustuvat markkina-arvoon eikä esimerkiksi kirjanpitoarvoon, mikä tarkoittaa sitä, että yhteisöjen taseet voivat vaihdella helpommin markkinaolosuhteiden mukaisesti. Vakuutusyhtiöt voivat kuitenkin vaikuttaa varojen ja velkojen mahdolliseen epävakaisuuteen muun muassa määrittämällä vakuutus sopimusten arvot varovaisemmin. (Bernard, Gancia, Van den Heuvel & Weyenberch 2019.)

Bernardin ym. (2019) mukaan IFRS 17 -standardin käyttöönottoaika on lyhyt. Tämä johtaa siihen, että useimmat yritykset joutuvat käyttämään suuren määrän sisäisiä ja ulkoisia resursseja saavuttaakseen asetetun aikataulun sekä investoimaan dataan ja tietotekniikkaan. Lisäksi IFRS 17 edellyttää vakuuttajia määrittämään vanhojen, jo olemassa olevien vakuutus sopimustensa ennustetut voitot osana standardin avaavan taseen laatimista. Mitä parempi odotettu kannattavuus sopimuksilla on, sitä pienempi standardin mukainen osakkeenomistajan oma pääoma on. Vakuuttajien tulee tällöin tehdä kompromissi standardin käyttöönoton jälkeisen kannattavuuden ja taseen vahvuuden välillä. (Bernard ym. 2019.)

Yksi keskeisimmistä IFRS 17:n tuomista haasteista on yhteisöjen sisäinen osaaminen ja johtaminen. Jos vakuuttajat eivät pysty hallitsemaan standardin monimutkaisuutta, ne kohtaavat kaksi merkittävää seurausta. Ensiksi standardin mahdollistama taloudellisen tuloksen läpinäkyvyys saattaa vähentyä huomattavasti, mikä vaikeuttaa sijoittajien mahdollisuuksia vertailla vakuutusyhtiöitä keskenään. Toiseksi IFRS 17:n käyttöönottoa huonosti hoitaville vakuuttajille voi aiheutua merkittäviä kustannuksia. Tästä syystä vakuutusyhtiöiden johdon tulisi kehittää koko organisaation valmiutta saada aikaan vahva taloudellinen tulos, kun IFRS 17 otetaan käyttöön. Tämä edellyttää muun muassa strategista muutosta. (Bernard ym. 2019.)

4.7 Yhteenveto IFRS 17 -standardista

IFRS 17 Vakuutus sopimukset -standardi on ollut kehitteillä yli 20 vuotta. Se on IFRS-säätiön vakuutus sopimukset-projektin toinen osa, joka edustaa vakuutus sopimusten kirjanpidon laajaa uudistamista edeltäjäänsä IFRS 4 -standardiin verrattuna. IFRS 17 -standardi julkaistiin vuonna 2017 ja se astuu voimaan 1.1.2023 tai sen jälkeen alkavalla tilikaudella. Standardi sisältää periaatteet sen soveltamisalaan kuuluvien vakuutus sopimusten kirjaamiselle, arvostamiselle ja tilinpäätöksessä esitettävälle tiedoille. Sen tavoitteena on varmistaa, että yhteisöt antavat tilinpäätöksissään merkityksellistä tietoa vakuutus sopimuksista.

IFRS 17:n mukainen vakuutus sopimusten kirjanpito voidaan jakaa eri vaiheisiin. Ensiksi yhteisöjen tulee tunnistaa vakuutus sopimukset standardin tarjoaman määritelmän mukaisesti; erottaa sopimuksista komponentit, jotka tulee käsitellä jonkin muun IFRS-standardin mukaisesti; ja yhdistellä sopimukset portfolioihin ja ryhmiin, sopimukseen kohdistuvat riskit huomioon ottaen. Seuraavaksi yhteisöjen pitää arvostaa vakuutus sopimusten ryhmä sen sisältämien sopimusten luonteen ja vakuutusajan mukaisesti, joko GMM-, VFA- tai PAA-mallilla. Kolmanneksi yhteisöjen täytyy esittää vakuutus sopimusten tiedot IFRS-tilinpäätöksessä, eli laajassa tuloslaskelmassa, taseessa ja tilinpäätöksen liitetiedoissa. Viimeiseksi standardia soveltavia yrityksiä edellytetään tarjoamaan tilinpäätöksessä tiedot vakuutus sopimuksista johtuvien riskien luonteesta ja laajuudesta; selitykset tuloslaskelmaan ja taseeseen kirjatuihin määrisiin; ja huomattavista harkintaan perustuvista ratkaisuista, kuten tavoista arvostaa vakuutus sopimuksia.

IFRS 17 -standardilla tulee olemaan suuria vaikutuksia vakuutusyhtiöiden IFRS-tilinpäätöksiin. Sen odotetaan lisäävän vakuuttajien taloudellisen aseman ja tuloksen läpinäkyvyyttä ja sen tarkoituksena on tehdä heidän tilinpäätöksistään vertailukelpoisempia sekä muiden vakuuttajien että muiden toimialojen kanssa. IFRS 17:ään liittyvät muutokset taloudellisessa raportoinnissa vaikuttavat myös tilinpäätöksen laatijoihin ja käyttäjiin. Muutoksen laajuus nykyiseen käytäntöön verrattuna vaihtelee olemassa olevien kirjanpitokäytäntöjen mukaan, mutta se tulee kuitenkin olemaan merkittävä lähes kaikille vakuuttajille. Monien hyötyjen

lisäksi standardi tuo mukanaan useita haasteita. Keskeisimpinä haasteina ovat standardin käyttöönoton merkittävät kustannukset sekä sen luoma paine kehittää yhteisöjen sisäistä osaamista ja johtamista.

4.8 Keskeiset erot IFRS 4 ja IFRS 17 -standardien välillä

IFRS 4 ja IFRS 17 -standardien välillä on lukuisia eroavaisuuksia, jotka näkyvät muun muassa tuloslaskelmassa ja taseessa sekä tilinpäätöksen liitetiedoissa. Standardien välisiä eroja on esitetty pitkälti IFRS 17 -standardin tuomien hyötyjen näkökulmasta tarkasteltuna. IFRS 17 antaa vakuutus sopimuksista ajantasaisempaa ja läpinäkyvämpää tietoa, jotta tilinpäätöksen lukijat pystyisivät paremmin ymmärtämään yhteisöjen, erilaisten vakuutus sopimusten ja toimialojen välisiä eroja (IFRS Foundation 2017a, 2–3).

Jotkin vakuutusyhtiöiden tällä hetkellä käyttämät tilinpäätöksen laatimisperiaatteet eivät tuota olennaista, vertailukelpoista tai ymmärrettävää tietoa vakuutus sopimuksista tilinpäätöksen käyttäjille edes yhden maan sisällä. Monissa tapauksissa vakuutusalan käyttämät kirjanpitomallit ovat ristiriidassa muiden toimialojen kanssa, mikä rajoittaa niiden välistä vertailukelpoisuutta. IFRS 17 sisältää yhdenmukaiset periaatteet vakuutus sopimusten kirjanpitoon, jolloin sijoittajat, analyytikot ja muut tilinpäätöksen käyttäjät voivat paremmin vertailla yrityksiä, sopimuksia ja toimialoja keskenään. (IFRS Foundation 2017a, 7.) Alla olevassa kuviossa (Kuvio 9) on esitetty IFRS 17 ja IFRS 4 -standardien välisiä eroja ja IFRS 17:n tuomia hyötyjä tiedon läpinäkyvyyteen sekä vakuutus sopimusten kannattavuutta koskevaan tietoon.

IFRS 4—little transparent or useful information	IFRS 17—more transparent and useful information
Information about the value of insurance obligations	
Some companies measure insurance contracts using out-of-date information.	Companies will measure insurance contracts at current value.
Some companies do not consider the time value of money when measuring liabilities for claims.	Companies will reflect the time value of money in estimated payments to settle incurred claims.
Some companies measure insurance contracts based on the value of their investment portfolios.	Companies will measure their insurance contracts based only on the obligations created by these contracts.
Information about profitability	
Some companies do not provide consistent information about the sources of profit recognised from insurance contracts.	Companies will provide consistent information about components of current and future profits from insurance contracts.
Many companies provide alternative performance measures—non-GAAP measures—to supplement IFRS 4 information, such as embedded value information.	Companies and users of financial statements will use fewer non-GAAP measures; supplementary information will enable more meaningful comparisons.

Kuvio 9. IFRS 4 ja IFRS 17 -standardin väliset erot (IFRS Foundation 2017b).

Kuten kuviossa 9 esitetään, IFRS 17 edellyttää yhteisöjä arvostamaan vakuutus sopimukset käyttäen voimassa olevia ja päivitettyjä vakuutusmatemaattisia oletuksia, jotka kuvastavat rahavirtojen ajoitusta ja vakuutus sopimukseen liittyvää epävarmuutta. Tällaisten tietojen hyödyntäminen vakuutus sopimusten arvostuksessa antaa ajantasaista ja päivitettyä tietoa sopimusten vaikutuksesta yhtiöiden taloudelliseen asemaan ja riskialttiuteen. Lisäksi ne antavat läpinäkyvää tietoa vakuutus sopimusten varojen sekä velkojen muutoksista. IFRS 4 -standardi ei ole taas edellyttänyt yhteisöjä käyttämään ajantasaisia tietoja vakuutus sopimusten arvostuksessa, joten monet yhteisöt eivät anna kovin hyödyllistä tietoa vakuutus sopimuksista. (IFRS Foundation 2017a, 6.) Tällä hetkellä valtaosa IFRS 4:ää soveltavista vakuuttajista käyttävät sellaisia arvioita, joita ei päivitetä sopimusten teon jälkeen. Tavallisesti arviot päivitetään ainoastaan erityisissä olosuhteissa, kuten silloin, kun sopimuksista tulee tappiollisia. (IFRS Foundation 2017a, 31.)

IFRS 4:ssä yhteisöt kirjaavat vakuutus sopimuksista saatuja tuottoja epä johdon mukaisesti. Tuottojen kirjaus voi vaihdella maiden ja sopimusten tyyppien mukaisesti. Jotkut yhteisöt voivat kirjata kaikki vakuutus sopimuksen tuotot heti sopimuksen tekohetkellä ja toiset voivat kirjata ne, kun sopimus on päättynyt.

IFRS 17:ssä tuotot kirjataan palvelumarginaalin avulla sitä mukaa, kun yhteisö tuottaa vakuutuspalveluja, ja riskioikaisulla, kun yhteisö vapautuu vakuutusriskistä. (IFRS Foundation 2017a, 33.) Kuten kuviossa 9 tuodaan esille, IFRS 17:n edellyttää yhteisöjä myös antamaan tietoja vakuutus sopimusten tuotoista, joita ne odottavat kirjaavansa tulevaisuudessa. IFRS 17 tarjoaa IFRS 4:ään verrattuna parempaa informaatiota vakuuttajien suorituskyvyn arvioimiseksi ja sen muuttumisesta ajan myötä. (IFRS Foundation 2017a, 6.) Standardiuudistuksen arvioidaan parantavan merkittävästi vakuutus sopimusten kannattavuutta koskevan tiedon laatua. IFRS 17:n odotetaan erityisesti parantavan avoimuutta siitä, mistä lähteistä vakuutus sopimuksista kirjatut voitot ovat peräisin. (IFRS Foundation 2017a, 42.)

Tällä hetkellä useimmat vakuuttajat esittävät saadut vakuutusmaksut liikevaihtona tuloslaskelmassa. Liikevaihtoon on tavallisesti lisätty myös talletuskomponentti, mikä on epä johdon mukainen lähestymistapa muihin IFRS-standardeihin verrattuna. IFRS 17:n mukainen tuottojen kirjaaminen ja liikevaihto ovat yhdenmukaisempia muiden standardien ja toimialojen liikevaihdon kirjaamisen kanssa. Tämän lisäksi IFRS 17 ei anna lisätä talletuskomponentteja yhteisöjen liikevaihtoon. (IFRS Foundation 2017a, 33.)

Myös diskonttauskorko ja riskioikaisu ovat keskeisiä eroa standardien välillä. IFRS 4:ssä puhutaan riskimarginaalista, kun taas IFRS 17:ssä riskioikaisusta. Yhteisöt voivat IFRS 4:ää soveltaessaan arvostaa vakuutus sopimukset joko diskontattuina tai diskonttaamattomina, minkä lisäksi diskonttauskorkoja ei edellytetä päivittämään ajantasaisiksi. Tällä hetkellä vakuuttajien tavat kuvata vakuutus sopimusten sisältämää riskiä voivat poiketa toisistaan merkittävästi. Jotkut yhteisöt voivat käyttää riskimarginaalia osalle sopimustyypeistä ja jättää muut sopimukset ilman sitä, kun taas toiset yhteisöt saattavat käyttää riskimarginaalia ainoastaan sääntelyä varten. Monet yhteisöt, jotka käyttävät riskimarginaalia eivät kuitenkaan tavallisesti esitä sen suuruutta tilinpäätöksissään. IFRS 17 edellyttää vakuuttajia sisällyttämään vakuutus sopimusten arvostamiseen diskonttauskoron sekä selkeän, ajankohtaisen ja päivitetyn riskioikaisun ja antaa siitä asianmukaiset liitetiedot. Tällaiset riskioikaisut antavat hyödyllistä tietoa yhteisö-

jen näkemyksestä vakuutus sopimuksiinsa liittyvien riskien aiheuttamasta taloudellisesta rasituksesta ja siitä, miten nämä riskit muuttuvat ajan myötä. Yhteisöjen tulee myös päivittää diskonttauskorot ja riskioikaisut ajantasaisiksi jokaisena raportointipäivänä. (IFRS Foundation 2017a, 31.)

IFRS 4:n ja 17:n väliset erot näkyvät myös vakuutus sopimusten yhdistelyssä. IFRS 17:ssä vakuutus sopimukset tulee yhdistellä tavalla, joka kuvastaa niiden kannattavuutta, mitä on kuvattu tämän opinnäytetyön luvussa 4.3. IFRS 4:ssä ei ole vastaavaa ohjeistusta. Tällä hetkellä useimmat vakuuttajat eivät joko yhdistele tai kerro tapaa, jolla ne yhdistelevät vakuutus sopimuksia niiden arvostamista varten. Yhteisöt voivat tällöin pimittää sopimusten välisien kannattavuuksien eroja. (IFRS Foundation 2017a, 32.)

IFRS 17 sisältää johdon mukaisemman tavan käsitellä vakuutus sopimukseen sisältyviä komponentteja. IFRS 4:ä mahdollistaa epäjohdon mukaisen käsittelyn vakuutus sopimusten sisältämillä komponenteilla. Jotkut yhteisöt voivat jättää erottamisen kokonaan tekemättä, sillä se on standardin mukaan harkinnanvaraista. Toiset yhteisöt voivat taas erottaa vain osan sopimuksen sisältämisistä komponenteista. IFRS 17:n lähestymistapa on johdon mukainen muiden IFRS-standardien kanssa. Standardi edellyttää kaikkia vakuuttajia käyttämään samoja periaatteita komponenttien erottamisessa, jota on havainnollistettu tämän opinnäytetyön kuvussa 4.2. (IFRS Foundation 2017a, 34.)

IFRS 17:n ennakoidaan parantavan merkittävästi vakuutus yhtiöiden tilinpäätösten vertailukelpoisuutta. Yhtiöt tulevat soveltamaan johdon mukaisia tilinpäätöksen laatimisperiaatteita kaikkiin vakuutus sopimuksiinsa, jolloin esimerkiksi sijoittajat voivat helpommin tunnistaa vakuutus yhtiöiden välisiä taloudellisia eroja. Standardi lisää vertailukelpoisuutta samantyyppisiä vakuutus sopimuksia myöntävien yritysten; yhteisöjen eri maissa liikkeelle laskemien, samankaltaisten vakuutus sopimusten; sekä vakuutus alalla ja muilla toimialoilla toimivien yhteisöjen välillä. (IFRS Foundation 2017a, 50.) IFRS 4:n aikana vakuutus sopimuksille ei ollut samankaltaista johdon mukaisuutta (IFRS Foundation 2017a, 34). Alla olevassa kuviossa (Kuvio 10) on esitetty IFRS 17 -standardin tuomia hyötyjä ja eroavaisuuksia IFRS 4 -standardin mukaiseen tiedon vertailukelpoisuuteen.

IFRS 4—a lack of comparability	IFRS 17—a consistent framework
Comparability among companies across countries	
Accounting for insurance contracts varies significantly between companies operating in different countries.	Companies will apply consistent accounting for all insurance contracts.
Comparability among insurance contracts	
Some multinational companies consolidate their subsidiaries using different accounting policies for the same type of insurance contracts written in different countries.	A multinational company will measure insurance contracts consistently within the group, making it easier to compare results by product and geographical area.
Comparability among industries	
Some companies present cash or deposits received as revenue. This differs from accounting practice in other industries, in particular, banking and investment management.	Revenue will reflect the insurance coverage provided, excluding deposit components, as it would in any other industry.

Kuvio 10. IFRS 4 ja IFRS 17 -standardin väliset erot (IFRS Foundation 2017b).

IFRS 17 on ensimmäinen todella kansainvälinen tilinpäätösstandardi vakuutus-sopimuksille. Se tuo johdonmukaiset tilinpäätöksen laatimisperiaatteet kaikille sitä soveltaville yhteisöille, minkä odotetaan parantavan niiden välistä vertailu-kelpoisuutta. IFRS 4 on antanut yhteisöille mahdollisuuden käyttää toisistaan poikkeavia laatimisperiaatteita, minkä IFRS 17 estää. Johdonmukaisten tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden lisäksi IFRS 17 tarjoaa IFRS 4:ään verrattuna hyödyllisempää tietoa vakuutus-sopimuksista ja muihin IFRS-standardeihin liittyvistä asioista. (IFRS Foundation 2017a, 34.)

5 Tutkimus

5.1 Laadullinen tutkimus ja haastattelut

Tämän opinnäytetyön tutkimus toteutettiin kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen menetelmiä hyödyntäen. Menetelmä valittiin, kun vertailtiin sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista tutkimusta keskenään. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009) määrittelevät laadullisen tutkimuksen lähtökohdaksi kuvata todellista elämää ja tutkia aihetta mahdollisimman perusteellisesti. Tutkimuksen lähtökohdaksi ei ole vahvistaa jo olemassa olevia väitteitä tai testata teoriaa, vaan tarkastella aineistoa yksityiskohtaisesti ja löytää siitä uusia tosiasioita. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161, 164.) Puusa ja Juuti (2020) korostavat, että laadullista tutkimusta tehdessään tutkijan tavoitteena on perehtyä aineistoon ja laajentaa omaa ymmärrystään siitä, minkä lisäksi tutkija pyrkii tuomaan uutta näkökulmaa tutkittavaan aiheeseen.

Laadullisessa tutkimuksessa tarkastellaan usein melko pientä määrää tutkimuskohteita, joita pyritään analysoimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Aineiston kriteerinä ei olekaan sen määrä vaan laatu. Laadullisessa tutkimuksessa tulisi tällöin hyödyntää harkinnanvaraista otantaa, jolloin tutkittava joukko tulisi valita tarkoituksenmukaisesti eikä sattumanvaraisesti. (Eskola & Suoranta 2014, 18.) Ihmisten hyödyntäminen tiedonkeruun lähteenä on laadulliselle tutkimukselle ominaista. Tällöin tutkija luottaa tutkittavien kanssa käytyihin keskusteluihin ja omiin havaintoihinsa. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.) Myös Puusa ja Juuti (2020) korostavat ihmisen merkitystä laadullisessa tutkimuksessa. He määrittelevät laadullisen tutkimuksen pyrkimykseksi ymmärtää jotain tiettyä ilmiötä tutkimuksen kohteena olevan henkilön näkökulmasta tarkasteltuna. (Puusa & Juuti 2020.)

Tutkijan tavoitteena on laadullisessa tutkimuksessa säilyttää tutkittava ilmiö sellaisena kuin se on, manipuloimatta tilannetta miltään osin. Tämän tarkoituksena on säilyttää tutkittavan oma näkökulma. Laadullisessa tutkimuksessa olisi myös hyvä pysyä objektiivisena, mikä tarkoittaa sitä, että tutkijan ei tulisi sekoittaa

omia ajatuksiaan tai asenteitaan tutkimuskohteeseen. (Eskola & Suoranta 2014, 16–17.)

Laadullista tutkimusta voi lähestyä monella eri tavalla, jotka sisältävät toisistaan poikkeavia vaiheita. Laadullinen tutkimus, kuten tieteellinen tutkimus yleisesti, alkaa aiheen valinnalla, jonka tarkoituksena on löytää tutkittavasta asiasta jokin uusi näkökulma. Kun aihe on valittu, tutkijan tulisi määritellä tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset, jotka sopivat aiheeseen. Seuraavaksi tutkimukselle muodostetaan teoreettinen viitekehys aihepiiriin kuuluvan kirjallisuuden ja siihen tutustumisen avulla. Tämän jälkeen tutkimukselle pitää valita sopiva tutkimusmenetelmä ja tapa, jolla analysoidavaa aineistoa hankitaan. Lopuksi tutkijan tulee analysoida ja tulkita kerättyä aineistoa, kirjata ylös tutkimuksen tulokset ja arvioida sen luotettavuutta. (Puusa & Juuti 2020.)

Laadullinen tutkimus on hyvin joustavaa. Tutkimuksen edessä ja uuden tiedon karttuessa tutkija voi palata aiempiin vaiheisiin ja tarvittaessa muuttaa niiden sisältöä. Esimerkiksi tutkimuksen tavoitteita voi muuttaa sen jälkeen, kun tutkija on perehtynyt kirjallisuuteen ja lisännyt ymmärrystään käsiteltävästä aiheesta. (Puusa & Juuti 2020.) Eskola ja Suoranta korostavat (2014) tutkimuksen eri vaiheiden päällekkäisyyksiä ja tutkimuksen joustavuutta. Parhaimmassa tapauksessa tutkimussuunnitelma elää prosessin aikana. (Eskola & Suoranta 2014, 15–16.)

Laadullisessa tutkimuksessa on tyypillistä käyttää laadullisia menetelmiä aineiston hankinnassa, kuten haastatteluja (Hirsjärvi ym. 2009, 164). Haastattelut ovat yleisin laadullisen tutkimuksen tapa kerätä aineistoa Suomessa. Niiden tavoitteena on selvittää, mitä tutkittavalla henkilöllä on mielessään. Haastattelut ovat tyypillisesti ennalta suunniteltuja, haastattelijan ohjaamia ja alulle panemia, minkä lisäksi haastateltavan tulisi kyetä luottamaan tilanteen luottamuksellisuuteen. (Eskola & Suoranta 2014, 86.)

Haastattelut mahdollistavat suoran kielellisen vuorovaikutuksen haastateltavaan. Haastattelujen merkittävänä etuna muihin aineistonkeruumenetelmiin ver-

rattuna pidetään niiden joustavuutta. Esitettyjen kysymysten ja aiheiden järjestystä on mahdollista muokata tilanteen mukaisesti, minkä lisäksi haastattelut tarjoavat paljon vaihtoehtoja vastausten tulkitsemiseen. Haastattelu on hyvä valita aineistonkeruumenetelmäksi tilanteessa, jossa tutkija haluaa selventää saatuja vastauksia ja syventää vastaanotettua tietoa. Haastattelut mahdollistavat myös lisäkysymysten esittämisen ja perustelujen pyytämisen saatuihin vastauksiin. Lisäksi haastateltaviin voidaan ottaa yhteyttä myöhemmin, jos aineistoa halutaan täydentää tai tarkoituksena on tehdä jatkotutkimusta. (Hirsjärvi ym. 2009, 204–206.) Haastattelut sopivat hyvin laadulliseen tutkimukseen, koska haastateltavaksi on mahdollista valita sellaisia henkilöitä, joilla tiedetään olevan osaamista ja tietoa tutkittavasta aiheesta. Tällöin kyseessä on harkinnanvarainen otanta, jossa tutkittava joukko on valittu tarkoituksenmukaisesti. (Puusa & Juuti 2020, luku 6.)

Haastattelut vievät kuitenkin paljon aikaa, koska niiden laatiminen vaatii tarkkaa ja harkinnanmukaista valmistelua. Haastattelut voivat sisältää haastattelijasta, haastateltavasta tai haastattelutilanteesta johtuvia virhelähteitä. Esimerkiksi osa haastateltavista voi kokea haastattelutilanteen jännittäväksi tai epämukavaksi, minkä lisäksi haastateltavat voivat usein antaa sosiaalisesti hyväksyttäviä vastauksia, mikä voi heikentää haastattelun luotettavuutta. (Hirsjärvi ym. 2009, 206.) Tällöin haastateltavien omat mielipiteet tai kokemukset tutkittavasta ilmiöstä eivät tule ilmi.

Tutkimushaastattelun voi laatia monella eri tyylillä, jotka tavallisesti eroavat toisistaan ohjailevuuden eli strukturoinnin mukaisesti. Haastattelun voi tehdä muun muassa strukturoidun tai puolistrukturoidun haastattelun rakenteen avulla tai vapaamuotoisemmin teemahaastattelua tai avointa haastattelua hyödyntäen. Haastattelut voidaan tehdä kasvokkain samassa tilassa tai etätapaamisessa puhelimen tai tietokoneen avulla. Lisäksi haastattelut on mahdollista toteuttaa yksilö-, pari- tai ryhmähaastatteluina. Strukturoidussa haastattelussa kysymysten muoto ja järjestys pysyy aina samana haastateltavasta riippumatta. Se tarjoaa myös valmiit vastausvaihtoehdot esitetyille kysymyksille. Puolistrukturoitu haastattelu on strukturoitua haastattelua vapaamuotoisempi. Kysymykset ovat kai-

kille haastateltaville samat, mutta haastateltavat voivat vastata niihin omin sanoin, minkä vuoksi puolistrukturoitu haastattelu voi tarjota tutkijalle tietoja, joita tämä ei haastattelua laatiessaan ole välttämättä osannut ottaa huomioon. Haastatteluja varten voi hyödyntää myös teemahaastattelua, joka joskus virheellisesti sekoitetaan puolistrukturoidun haastattelun kanssa. Teemahaastattelua varten ei laadita valmiita kysymyksiä, vaan valitaan aihealueet, jotka halutaan käydä läpi. Siinä ei ole tarkoituksena edetä johdonmukaisen suunnitelman mukaisesti vaan kannustaa tutkittavaa puhumaan aiheesta vapaasti. (Puusa & Juuti 2020, luku 6.)

Haastattelujen pitämisen ja tallentamisen jälkeen tutkijalla on edessään valinta. Hän voi kirjoittaa aineiston puhtaaksi eli litteroida sen tai hän voi aloittaa päätelmien tekemisen suoraan tallennetusta aineistosta. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 138.) Aineiston hallitseminen onnistuu paremmin, kun se on muutettu puheesta tekstiksi. Aineiston käsittelyllä pyritään valmistautumaan analyysivaiheeseen ja helpottamaan sitä. Litterointi tapahtuu yleensä tekstinkäsittelyohjelmalla, ja siinä on tärkeintä saada kirjoitettua kaikki haastateltavan kertomat asiat ylös. Puhtaaksi kirjoitetut aineistot kannattaa numeroida järjestyksessä, mikä helpottaa analyysia ja aineiston käsittelyä. Aineiston numeroinnin tai muun selkeän koodauksen lisäksi puhtaaksikirjoitetun haastattelun alkuun olisi hyvä lisätä tunnistetietoja, kuten haastateltavan koulutus ja ammatti, kunhan ne eivät vaikuta haastateltavan anonyymiyteen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Kun aineisto on saatu purettua tekstiksi, siihen tulisi tutustua huolella ja lukea se useaan kertaan, jotta aineisto tulisi tutkijalle tutuksi. Aineiston analyysia ei voida aloittaa ennen kuin siihen on tutustuttu perinpohjaisesti. Laadullisen aineiston analyysi voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen: kuvaukseen, luokitteluun ja yhdistelyyn. Aineiston kuvaus toimii koko analyysi perustana, jonka tarkoituksena on vastata kysymyksiin ”kuka, missä, milloin, kuinka paljon ja kuinka usein”. Aineiston luokittelu taas luo pohjan aineiston myöhemmälle tulkinnalle. Se mahdollistaa aineiston eri osien vertailemisen toisiinsa. Aineiston yhdistelyssä pyritään löytämään muodostetuista luokista samankaltaisuuksia, joiden lisäksi olisi hyvä ottaa huomioon myös muista poikkeavat tapaukset. Yhdistelyn

tarkoituksena on löytää asiakokonaisuuksia. Analyysin eri vaiheiden jälkeen aineistosta tulisi kyetä tekemään tulkintoja, mikä onkin haastatteluihin perustuvan kvalitatiivisen tutkimuksen pyrkimys. Onnistuneessa tulkinnassa tutkija ja lukija löytävät tekstistä samat asiat riippumatta siitä, ovatko he näkökulmasta samaa mieltä. Lukija ei pääse lukemaan varsinaisia haastatteluja, vaan tämä tulee luottaa tutkijan tekemiin tulkintoihin. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 143–152.)

5.2 Tutkimuksen toteutus

Tämän opinnäytetyön tutkimus tehtiin käyttäen puolistrukturoitua haastattelua. Haastattelut valittiin aineistonkeruumenetelmäksi, sillä niiden joustavuuden avulla on mahdollista selittää ja kuvailla ammattilaisten mielipiteitä IFRS 17 -standardista ja sen odotetuista vaikutuksista vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiin. Menetelmä valikoitiin tutkimusta varten siksi, että haastattelujen kautta voidaan saada yksityiskohtaista tietoa haastateltavien mielipiteistä ja heidän omista kokemuksistaan. Haastattelut tarjoavat haastateltavalle mahdollisuuden vastata kysymyksiin laajemmin ja ne sallivat täydentävien kysymysten esittämisen. Lisäksi haastateltaviin voidaan ottaa yhteyttä myöhemmin, jos saatuja vastauksia olisi tarve täydentää tai jos aiheesta olisi tarkoitus tehdä jatkotutkimusta.

Käsillä oleva tutkimus aloitettiin 31.10.2022, jolloin haastateltaviin otettiin yhteyttä sähköpostin välityksellä. Sähköpostiviestien saatekirje on esitetty liitteessä 1. Viestissä noudatettiin Hyvärisen, Nikanderin ja Ruusuvuoren (2017, 415) ohjeistusta haastateltaville annetuista tiedoista, joiden pohjalta henkilöt suostuvat haastateltaviksi. Annetuilla tiedoilla pyrittiin kertomaan tutkimuksesta ja haastattelusta mahdollisimman selkeästi ja yksiselitteisesti. Sähköpostiviestit lähetettiin 15:lle Suomessa toimivalle vakuutusyhtiölle, tilintarkastusyhteisölle ja pankille, joilla on vakuutustoimintaa. Potentiaaliset haastateltavat löydettiin kyseisten toimijoiden verkkosivustoilta. Kuten laadullisessa tutkimuksessa on tapana, haastateltaviin ei otettu yhteyttä sattumanvaraisesti, vaan käyttäen harkinnanvaraista otantaa. Haastateltavat valittiin sen perusteella, että heillä uskottiin olevan osaamista ja tietoa tutkittavasta aiheesta. Tällä tavoin haastatteluista saadun tiedon pitäisi olla luotettavaa.

Sähköpostiviestiin vastasi kahdeksan toimijaa, joista neljä hyväksyivät haastattelun, mutta lopulta kolmen henkilön kanssa saatiin sovittua haastattelu-aikaa. Yksi alkuperäisen haastattelupyynnön saaneista ehdotti toista henkilöä haastattelua varten, mikä sopi molemmille osapuolille. Tutkimusta tehdessä monen toimijan IFRS 17 -standardin käyttöönottoprojektit olivat loppusuoralla, minkä vuoksi heillä ei ollut aikaa osallistua haastatteluun. Haastattelu-aikojen sopimisen jälkeen haastateltaville lähetettiin haastattelukysymykset etukäteen tutustuttaviksi. Kaikki haastattelut pidettiin Microsoft Teams -sovelluksen välityksellä ja ne tallennettiin sovelluksen omalla tallennustyökalulla. Haastattelujen kesto oli keskimäärin 45 minuuttia ja ne pidettiin yksilöhaastatteluina. Tutkimuksen tekijä suoritti kaikki haastattelut itse. Haastattelujen pitäminen ryhmähaastatteluna ei soveltunut tähän tutkimukseen, sillä se olisi johtanut aivan liian pitkään haastatteluun, jonka aikatauluttaminen kaikille haastateltaville sopivaksi olisi ollut turhan haastavaa. Lisäksi ryhmähaastattelu olisi saattanut tuoda paineita osallistujille, mikä olisi voinut vaikuttaa heidän vastauksiinsa ja tällöin tutkimuksen tuloksiin.

Haastattelujen pitäminen etäyhteyden välityksellä säästi sekä haastattelijan että haastateltavien aikaa ja ne toivat tilanteeseen melko häiriöttömän tilan. Haastattelut pidettiin 3.11.–18.11.2022 välisenä aikana. Haastattelukysymykset on esitetty liitteissä 2 ja 3. Haastatteluissa kartoitettiin haastateltavien koulutusta ja työtaustaa sekä yleistä tietämystä IFRS 4- ja IFRS 17 -standardeista. Haastatteluissa painotettiin IFRS 17 -standardin käyttöönoton vaikutuksia vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiin sekä standardin hyötyjä ja haasteita.

Haastattelujen pitämisen ja tallentamisen jälkeen haastattelut kirjoitettiin puhtaaksi Microsoft Word -selainversion litterointityökalulla. Saadut aineistot litterointiin haastatteluiden keston vuoksi ja siksi, että tällöin haastatteluiden tuloksia on helpompi vertailla keskenään. Aluksi aineistot kirjoitettiin kokonaan puhtaaksi, jolloin niihin otettiin mukaan myös toistot ja täytesanat. Tämän jälkeen litteraateista poistettiin kaikki ylimääräinen tai tutkimukseen liittymätön. Kaikille haastateltaville muodostettiin omat tiedostot litterointia varten ja ne koodattiin haastattelujen järjestyksen mukaisesti (H1-H3). Tiedostojen alkuun kirjattiin

myös haastateltavien tunnistetietoja ottaen huomioon heille luvattu anonymiteetti.

Litteroinnin jälkeen alkoi varsinainen analyysivaihe, jossa haastateltavien vastaukset koottiin yhteen kysymyksittäin, jolloin tulosten esittäminen ja johtopäätösten tekeminen oli helpompaa ja selkeämpää. Käsillä olevan tutkimuksen analyysi on tehty laadullisen analyysin ja tarkemmin luokittelun avulla. Aineisto luettiin läpi useaan kertaan, jotta se tulisi tutkijalle tutuksi. Lisäksi kysymykset jaettiin ryhmiin, jotka käsittelivät pienempiä aihekokonaisuuksia, kuten haastateltavien koulutusta ja työkokemusta tai IFRS 17 -standardin odotettuja vaikutuksia vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiin. Jokaiselle ryhmälle luotiin oma tiedostonsa, mikä auttoi löytämään vastauksista samankaltaisuuksia ja mahdollisia ristiriitoja tai poikkeamia. Tutkimuksen luokat muodostettiin vastauksista ilmenneiden samankaltaisuuksien ja yleisestä mielipiteestä poikkeavien kommenttien mukaisesti. Luokkia muodostettiin tällöin kolme kappaletta: positiiviset, negatiiviset ja muista poikkeavat mielipiteet. Haastattelujen väliset yhtäläisyydet ja mahdolliset erot korostettiin värikoodeilla. Tämän jälkeen aineistosta saadut tulokset esitettiin tutkimuksessa.

Tutkimuksen tulokset lähetettiin haastateltaville luettavaksi, millä haluttiin varmistaa se, että haastateltavien mielipiteitä ei ole vääristelty. Haastateltava kaksi oli ehtinyt poistua organisaatiostaan haastattelun teon jälkeen, joten häneen ei saatu otettua yhteyttä aiempia kanavia käyttäen. Haastateltava kolme ei myöskään vastannut yhteydenottoihin. Haastateltava yksi halusi hieman muokata omaa kuvaustaan, jotta hänen anonymiteettinsä voitaisiin varmistaa. Muilta osin hän vaikutti olevan samaa mieltä tutkimuksen tulosten kanssa. Haastateltava yksi ei kuitenkaan kommentoinut tutkimuksen tuloksia laajemmin, eikä hän enää vastannut myöhempisiin yhteydenottoihin. Käsillä oleva tutkimus päättyi tammi-kuussa 2023 luotettavuuden ja jatkotutkimusmahdollisuuksien pohdintaan.

6 Tutkimuksen tulokset

6.1 Haastateltavien taustatiedot

Tätä tutkimusta varten haastateltiin kolmea henkilöä, jotka työskentelevät tavalla tai toisella IFRS 17 -standardin parissa. Haastateltavat valittiin tutkimukseen, koska heillä uskottiin olevan tietoa ja käytännön osaamista standardista. Tutkimuksessa oli tarkoitus haastatella henkilöitä, jotka tuovat esille erilaisia näkökulmia IFRS 17 -standardista, mikä mahdollistaa kattavan kuvan luomisen IFRS 17:n vaikutuksista. 31.10.2022 lähetetyissä sähköpostiviesteissä haastateltaville luvattiin anonymiteetti, minkä vuoksi heidän tehtävänimikkeensä ja muut mahdolliset tunnistetiedot on muutettu siten, että heitä ei voi tunnistaa niiden perusteella. Haastateltavien taustatiedoissa kerrotaan heidän koulutustaustastaan, tehtävänimikkeestään, työnkuvastaan ja siitä, kuinka pitkään he ovat työskennelleet kansainvälisten tilinpäätösstandardien kanssa. Lisäksi taustatiedoissa tuodaan esille haastateltavien yleistä tietämystä IFRS-standardeista.

Haastateltava numero yksi (H1) työskentelee yhden niin sanotun big four-tilintarkastusyhteisön johtotehtävissä Suomessa. Hänen työnkuvaansa kuuluu työ vakuutussektorin kanssa, mikä tarkoittaa vakuutusyhtiöiden auttamista erilaisissa tilanteissa. Haastateltava on työskennellyt usean vuoden ajan IFRS 4 -standardin kanssa, minkä aikana hän on ollut erityisasiantuntijana useissa tilintarkastuksissa. Vuodesta 2017 lähtien, kun IFRS 17 -standardi julkaistiin, hän teki työtä ensiksi standardin vaikutuksia ennustavien projektien kanssa ja vuodesta 2019 lähtien hän on tehnyt kokonaisvaltaisempaa työtä standardin käyttöönottoprojekteissa. IFRS 4 ja 17 ovat standardeja, jotka haastateltava mainitsee todella osaavansa ja hallitsevansa. Hän on ollut paljon tekemisessä suomalaisen tilinpäätösnormiston ja niihin liittyvien raportointiprosessien kanssa. Näiden lisäksi hän on tehnyt tuotekehitystä vakuutusyhtiöiden liiketoiminnan puolella. (Haastateltava 1.)

Haastateltava kaksi (H2) työskentelee erään suomalaisen valvontaviranomaisen johtavana IFRS-asiantuntijana. Hän on myös valmistunut sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymäksi vakuutusmatemaatikoksi. Haastateltavan vastuulla ovat vakuutusstandardit IFRS 4 ja IFRS 17 sekä IAS 19 ja kestävään kehitykseen liittyvät asiat. Hän on työskennellyt kansainvälisten tilinpäätösstandardien kanssa vuodesta 2006 saakka, minkä lisäksi hänellä on ollut hyvin pitkä työkokemus myös vakuutusosalta. Hän on toiminut vakuutusaktuaarina yhdessä suomalaisessa vakuutusyhtiössä, jossa hän on muun muassa ohjelmoinut vakuutustoiminnassa vaadittuja kaavoja ja tehnyt tuotekehitystä. Tämän lisäksi hän on työskennellyt vakuutusyhtiöiden sääntely- ja vakavaraisuusasiatuntijana. Edellä mainittujen standardien lisäksi haastateltavalla on laaja ymmärrys myös muista kansainvälisistä tilinpäätösstandardeista, joihin hänen on täytyntä tutustua työnsä vuoksi. (Haastateltava 2.)

Haastateltava numero kolme (H3) työskentelee erään suomalaisen pankin vakuutustoiminnasta vastaavana johtajana. Hän tuntee vakuutuksia koskevat standardit päällisin puolin, sillä kansainväliset tilinpäätösstandardit ovat yksi osa talouden ohjaamisen kokonaisuutta. IFRS-standardit sääntelevät ulkoista raportointia ja laskentaa, mikä ei haastateltavan mukaan ole liiketoiminnan ohjaamisen kannalta niin oleellista kuin johdon laskenta ja sisäinen laskenta. Haastateltavalla on kuitenkin lähes 20 vuotta kokemusta IFRS-standardeista. Haastateltava kolme ei ollut alkuperäisen haastattelupyynnön vastaanottaja, vaan häntä ehdotettiin haastatteluun alkuperäisen vastaanottajan toimesta. (Haastateltava 3.)

6.2 Mieli-pide IFRS 4 -standardista

Haastateltavien perustietojen kartoittamisen jälkeen heiltä kysyttiin yleistä mieli-pidettä IFRS 4 -standardista ja mahdollisia syitä sille, miksi se korvataan IFRS 17:llä. Kysymysten tarkoituksena oli käydä läpi standardin hyviä puolia ja siihen liittyviä epäkohtia. Lisäksi kysymyksellä haluttiin kartoittaa haastateltavien kokonaisvaltaista käsitystä IFRS 4:stä. Haastateltavien mieli-piteet IFRS 4:stä olivat

hyvin selkeät. He näkivät sen vakiintuneeksi ja pitkään voimassa olleeksi standardiksi, jonka tavoitteena on ollut tuoda parannusta vakuutus sopimusten kirjanpitoon. Haastateltavat kertoivat IFRS 4:n osittain onnistuneen tässä ja tuoneen myös jonkinlaista vertailukelpoisuutta vakuutusyhtiöiden välille. Standardin epäkohdat olivat keskeinen puheenaihe. Esimerkiksi haastateltavat yksi ja kaksi olivat sitä mieltä, että IFRS 4 jättää liikaa asioita kansallisten määräysten varaan varsinkin, kun kyseessä on vakuutus sopimusten arvostaminen.

IFRS 4 oli tarkoitettu väliaikaiseksi Standardiksi - - Se on ollut paljon löyhempi määrittelemään sitä, että miten velka pitää arvostaa ja sen takia yhtiöt on soveltanut kansallisia arvostuskäytäntöjä. Suomessa käytännössä kaikki yhtiöt ovat perustaneet oman IFRS 4:n mukaisen velan arvostuksen liability adequacy-testiin eli katsonut velan riittävyttä. (Haastateltava 1.)

Sen lisäksi, että se aiheuttaa vertailukelvottomuutta eri maissa laadittujen tilinpäätösten välillä, se myös vaikeuttaa sen päättämistä, mitä tilinpäätöksessä tulee esittää. Eli se siis jättää liikaa valinnanvaraa yrityksille. (Haastateltava 2.)

Haastateltavat eivät kuitenkaan tuoneet standardista esille ainoastaan negatiivisia asioita, vaan siitä löytyi myös positiivista seikkoja. Haastateltavan kaksi mukaan IFRS 4:n mukainen arvostus lyhytaikaisten vakuutus sopimusten, tavallisesti vahinkovakuutusten, osalta vaikuttaa sijoittajainformaation kannalta riittävältä (Haastateltava 2). Tämän lisäksi haastateltava kolme mainitsi standardin joustavuuden olevan myös osittain positiivinen asia. Se on antanut heidän yhtiölleen mahdollisuuden käyttää enemmän omaa harkintaa tilinpäätöksen laatimisperiaatteissa, vaikka se hieman lisääkin työn määrää. (Haastateltava 3.)

Kun haastateltavilta kysyttiin syitä sille, miksi IFRS 4 korvataan IFRS 17:llä, keskeiseksi teemaksi nousivat vakuutus toiminnan ja tilinpäätöksien vertailukelpoisuus, yhdenmukaisuus ja läpinäkyvyys. Lisäksi merkittävänä tekijänä pidettiin sijoittajien ja muiden tilinpäätöksien käyttäjien näkökulmaa.

IFRS 17 pyrkii siihen, että yhtenäistetään arvostusperiaatteet sillä tavalla, että kansainvälisesti vakuutus sektorilla toimivista yhtiöstä, jotka raportoivat IFRS kehikon mukaisesti, niin niistä tulisi enemmän vertailukelpoisia. Tällä hetkellä koetaan, että sitä vertailukelpoisuutta IFRS 4:n aikana ei ole. (Haastateltava 1.)

Säätäjillä on ollut periaate, että tuotaisiin vertailukelpoisuutta ja läpinäkyvyyttä vakuutustoimintaan ja, että informaation tulkitsija saisi paremman ja kattavamman käsityksen siitä, mitä liiketoiminta pitää sisälleen ja miten se kehittyy (Haastateltava 3).

Sijoittajat ovat halunneet yhtenäistä standardia, jotta voisivat vertailla yhtiöitä. Tällä voi olla vaikutusta vakuutustoiminnan rahoituskustannusten alenemiseen. - - Jos sijoittajat enemmän ymmärtävät minkälaisia sopimuksia vakuutusyhtiöissä on, niin se voi alentaa rahoituskustannuksia siinä vaiheessa, kun yhtiö tarvitsee rahoitusta. (Haastateltava 2.)

Vaikka haastateltavat mainitsivat IFRS 17 -standardin tavoitteeksi auttaa sijoittajia vertailemaan vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiä keskenään, sen toteutumista kyseenalaistettiin. Haastateltava kolme esitti huolensa siitä tapahtuvatko IFRS 17:n tavoitteet oikeasti vai luodaanko sillä vielä monimutkaisempaa ja moninai-sempaa ”vakuutusmaailmaa”. Hänen mielestensä asioiden tarkempi avaaminen tilinpäätöksissä palvelee enemmän analyytikkoja ja ammattisijoittajia kuin keski-vertosijoittajaa. Hän myös painotti, että lukijalla pitää olla hyvin syvällistä ymmärrystä standardista, jotta tämä käsittää kaikki asiat, mitä yhtiöiden tilinpäätöksissä ja liitetiedoissa julkistetaan. (Haastateltava 3.)

6.3 Mieli-pide IFRS 17 -standardista

Haastateltavien tietämystä ja mieli-pidettä IFRS 17:stä tutkittiin kysymällä heidän yleistä mieli-pidettään standardista, sen arvostusmalleista ja vakuutus-sopimusten komponenttien erottamisesta. Kysymysten tarkoituksena oli kartoittaa standardin vahvuuksia ja mahdollisia epäkohtia sekä vakuutusyhtiöiden että ulko-puolisten asiantuntijoiden näkökulmasta tarkasteltuna. Kaikkien haastateltavien yleiset mieli-piteet IFRS 17:stä olivat hyvin samanlaisia. Haastateltavan kaksi mukaan standardi tuo edistystä vakuutus-sopimusten kirjanpitoon ja, että IFRS 17 antaa olennaista tietoa vakuutus-sopimuksista tilinpäätöksissä. Hän mainitsi standardin tuovan yhtenäisyyttä vakuutusyhtiöiden välille arvostusmallien avulla, vaikka standardi jättääkin vielä tiettyjä asioita yhtiöiden oman harkinnan varaan. (Haastateltava 2.) Haastateltava yksi koki pyrkimyksen luoda vakuutus-sektorilla toimivien yhtiöiden IFRS-tilinpäätöksistä vertailukelpoisempia hyväksi asiaksi (Haastateltava 1). Näiden mieli-piteiden lisäksi IFRS 17:stä ei löytynyt

kovin positiivisia kommentteja etenkin vakuutusyhtiöiden näkökulmasta tarkasteltuna. Kaikki haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että standardi on monimutkainen, haastava ja se vie paljon aikaa etenkin sen käyttöönoton aikana.

Isossa kuvassa tämä on laskenta- ja raportointiharjoitus ja kovin työllistävä sellainen (Haastateltava 3).

Prosessinäkökulmasta standardin vaatimusten täyttäminen on tosi haastavaa yhtiöille ja se on vaatinut monessa paikassa paljon muutoksia esimerkiksi datan suhteen, jotta sitä saataisiin riittävällä tarkkuudella. IFRS 17:ssä on vaatimus arvostaa vakuutus sopimukset ryhmän tasolla. Data ei ole ennen ollut niin hienojakoista, että sitä se olisi helposti jaettavissa vakuutusryhmille. Se on ollut iso haaste. - - Tämä on erityisesti henkivakuutusyhtiöille vaikea harjoitus. Siellä on pitkiä sopimuksia, joille ei PAA-malli sovellu, niin koen, että yhtiöt ovat ehkä vähän eriarvoisessa asemassa myös sen suhteen, että onko bisnes pitkää vai lyhyttä. (Haastateltava 1.)

Standardin harmittavana piirteenä on sen monimutkaisuus ja siten kallis toteuttaminen. Se vie paljon aikaa ja rahaa. Joitakin optioita olisi voinut jättää säättämättä, joista merkittävin on ehkä lyhyiden sopimusten oma arvostusmalli. - - En suoraan sano, että se olisi pitänyt jättää säättämättä, mutta oliko se tarpeellista. (Haastateltava 2.)

Kun haastateltavilta kysyttiin IFRS 17:n pääpiirteitä, kaikki mainitsivat vakuutus sopimuksen määritelmän, vakuutus sopimusten arvostamisen ja yksityiskohtaisuuden, jolla tilinpäätöksissä esitetään tietoja vakuutus sopimuksista. Vakuutus sopimuksen määritelmä on tärkeä, sillä se määrittelee sopimukset, joita standardin mukaan voi käsitellä (Haastateltava 1). Haastateltavan kaksi mielestä vakuutus sopimuksen määritelmää olisi hyvä pohtia uudelleen, koska sitä ei olla tehty vuoden 2005 jälkeen, jolloin IFRS 4 tuli voimaan (Haastateltava 2). Haastateltavien mukaan vakuutus sopimusten arvostaminen on hyvin keskeisessä roolissa, kun tarkastellaan IFRS 17:ää. Haastateltava kolme korostaa, että standardin arvostamisen mallit ovat mahdollisesti merkittävin osa koko standardia. (Haastateltava 3). Näiden edellä mainittujen asioiden lisäksi haastateltavat mainitsivat standardin pääpiirteiksi ajantasaisuuden ja tavan, jolla yhtiöt esittävät omaa taloudellista tulostaan.

Se määrittelee, kuinka standardin alle menevät sopimukset tulee arvostaa ja millä mallilla. Ja sitä ennen pitää tietysti ryhmitellä vakuutus sopi-

mukset oikein standardin mukaan. Se on tärkeää. - - Standardi määrittää myös sen, miten taloudellista performanssia tulee esittää. (Haastateltava 1.)

Pääpiirteenä on myös se, miten yhtiö kirjaa tulosta toiminnastaan eli valmiudesta riskin kantamiseen. - - Vakuutusyhtiön toiminta on siis riskin kantamista siten, että asiakas voi nukkua rauhassa, eikä korvauksen maksaminen. Korvauksen maksaminen on tietysti edellytys, että asiakas uskoo yhtiön turvaavan hänen yöunensa. (Haastateltava 3.)

Standardissa on tärkeää ajantasaisuus. Se tarkoittaa sitä, että tilinpäätöshetken tulevat rahavirrat ovat sen mukaisia, kun yhtiö odottaa niiden olevan. Olennaisena osana tulevia rahavirtoja on korvauksista aiheutuvat rahavirrat ja yhtiön käsitys siitä, että minkälaisia korvauksia sen tulee suorittaa, mikä muuttuu ajan mukaan. Yhtiöt joutuvat jatkuvasti muuttamaan korvauksiin liittyviä rahavirtoja ja vakuutusmatemaattisia oletuksia. - - Toinen merkittävä ajantasaisuuteen liittyvä elementti on diskonttauskorko, joka muuttuu markkinoiden mukaan jatkuvasti. Vaikka rahavirrat pysyisivätkin ennallaan, mutta markkina ei niin korko muuttuu sen mukaan. Ja jos diskonttauskorko kasvaa niin velan määrä pienee. (Haastateltava 2.)

Yleisen mielipiteen ja standardin pääpiirteiden jälkeen haastateltavilta tiedusteltiin heidän näkemystään vakuutus sopimusten komponenttien erottamisesta. Haastateltavat olivat keskenään samaa mieltä siitä, että kyseinen vaihe vakuutus sopimusten kirjanpidossa on hyvä asia. Haastateltavan kaksi mukaan komponenttien erottaminen on välttämätöntä, jotta tilinpäätöksen laatijalle ei synny mahdollisuutta esittää taloudellista toimintaa epäasiallisesti esimerkiksi liittämällä sopimukseen epäolennaisia elementtejä, jotka mahdollistaisivat sopimuksen luokittelun eri tavoin (Haastateltava 2). Haastateltava yksi oli asiasta samaa mieltä. ” Mielestäni tämä on ihan hyvä juttu - - vakuutustoiminta ja esimerkiksi rahoituskomponentit on hyvä pitää erillään, mikä on hyvä muutos vanhaan” (Haastateltava 1). Haastateltava yksi kuitenkin nosti esiin ongelman, jonka hän havaitsi työskennellessään vakuutusyhtiöiden kanssa standardin käyttöönotto projekteissa. Hänen mukaansa hybridisopimukset ovat aiheuttaneet yhteisöille päänvaivaa niiden sisältämien komponenttien vuoksi.

Suomessa ehkä haasteeksi on muodostunut esimerkiksi säästöhenkivakuutuksessa niin sanotut hybridisopimukset, joissa on sekä sijoitusosa, jossa on oikeus harkinnanvaraisiin lisäetuksiin ja sitten sijoitussidonnainen osa. Niiden käsittely ja päätös erottaa ne toisistaan vai ei, tai, että pitäisikö nämä vai koko sopimus käsitellä IFRS 17 alla. Nämä ovat tosi haastavia kysymyksiä. (Haastateltava 1.)

Kun haastatteluissa päästiin IFRS 17 -standardin arvostusmalleihin, haastateltavien mielipiteet pysyivät keskenään suhteellisen samoina. Haastateltavat kokivat arvostusmallien tuovan selkeää parannusta aikaisempiin käytäntöihin, mutta he mainitsivat niiden tarvitsevan lisää kehittämistä. Haastateltavien arviot malleista olivat varovaisen positiivisia, vaikka he toivat esiin aiempiin kysymyksiin verrattuna enemmän negatiivisia seikkoja. Esimerkiksi haastateltava yksi kuvaili arvostusmalleja aluksi seuraavasti: ”Jos arvostuksesta voi miltään osin sanoa, että se on selkeää, niin se on suht koht selkeä siinä, että mikä on yleinen malli.” (Haastateltava 1). Lisäksi haastateltava kaksi kuvaili IFRS 17 arvostusmallien olevan ”periaatteessa ok” (Haastateltava 2).

Mielestäni vakuutus sopimusten kolme arvostusmallia ovat ihan hyviä, kun ajatellaan vakuutusten luonnetta ja kestoja. Esimerkiksi vahinkovakuutukset, joiden kesto on monesti lyhyt eli noin vuoden mittainen, PAA-mallin pitäisi tarjota yhtä olennainen lopputulos kuin yleisen mallin. - - Kaikki mallit vaikuttaisivat antavan suhteellisen tarkan ja riittävän kuvan sopimuksista. (Haastateltava 3.)

Haastateltavien positiiviset kommentit arvostusmalleista jäivät hyvin vähäisiksi. Heidän mukaansa mallit ovat hyvin haasteellisia ja osa niistä saattaa olla oletettua vaikeampia ymmärtää. Monimutkaisuuden lisäksi haastateltavat huomauttivat arvostusmallien jättävän asioita IFRS 17 -standardia soveltavien yhteisöjen harkinnan varaan, vaikka mallit tuovatkin yhdenmukaisuutta tilinpäätöksiin.

Standardi ja juuri arvostusmallit ovat käytännössä monimutkaisia ja erityisesti yleinen malli ja VFA-malli. Myös yksinkertaistettu malli, joka on tarkoitettu vahinkovakuutuksiin, on monimutkaisempi kuin aluksi voisi luulla. Vahinkovakuutusyhtiöllä on ollut vähän turhan positiivinen näkemys siitä. - - En suoraan sano, että PAA-malli olisi pitänyt jättää säättämättä, mutta oliko se sitten tarpeellista. (Haastateltava 2.)

IFRS 17 sisältää mallipohjaisen arvostamisen, mikä tuo erilaisia oletuksia ja epävarmuuksia, mikä antaa mahdollisuuden siihen, että yhtiöt tekevät asioita eri tavalla. - - Tämä on erityisesti henkivakuutusyhtiöille vaikea harjoitus. Siellä on pitkiä sopimuksia, joille ei PAA-malli sovellu, niin koen, että yhtiöt ovat ehkä vähän eriarvoisessa asemassa myös sen suhteen, että onko bisnes pitkää vai lyhyttä. (Haastateltava 1.)

IFRS 17 -standardin perusasioihin liittyvien kysymysten jälkeen haastateltavilta vakuutusyhtiöiltä haluttiin kysyä myös heidän valmistautumisestaan IFRS 17 -standardin käyttöönottoon. Tutkimusta varten saatiin haastateltua vain yhtä vakuutusyhtiötä, joka ottaa IFRS 17:n käyttöönsä, vaikka tarkoituksena olisi ollut haastatella useampaa yhtiötä. Kysymyksillä haluttiin löytää mahdollisia syy-seuraussuhteita standardin käyttöönotosta ja sen odotetuista vaikutuksista kyseisten yhtiöiden tilinpäätöksiin. IFRS 17 -standardin käyttöönottoprojektit ovat keskeisiä ja laajuudeltaan hyvin erilaisia ja ne ovat yrityskohtaisia. Projektien kesto ja laajuus johtuvat yritysten liikkeelle laskemien vakuutus sopimusten tyypistä sekä siitä, missä määrin niiden nykyiset tilinpäätöksen laatimisperiaatteet poikkeavat uuden standardin vaatimuksista. (Haastateltava 3.)

Tällaiset harjoitukset ovat vuosien mittaisia. Mekin olemme kohtuullisen intensiivisesti 4 vuotta tämän parissa tehty asioita. - - IFRS-säädäntö on periaatepohjaista eli siellä ei ole eksakteja tulkintoja, joten yhtiöissä täytyy käyttää paljon omaa harkintaa, miten standardin säännöksiä tulkitaan. Tämä on tietysti yksin iso työ ja se on vienyt aikaa. (Haastateltava 3.)

Kuten edellä mainittiin, IFRS 17 -standardin käyttöönotto ja sen laajuus on yrityskohtaista. Keskeisempinä asioina haastattelusta numero kolme nousivat esiin uudet järjestelmät ja niihin liittyvä työ, tarvittavan datan saanti ja resurssien käyttö. Standardin käyttöönotto edellyttää monilta yrityksiltä valtavasti aikaa, työvoimaa ja rahaa, jotta ne saavuttaisivat standardin edellytykset, esimerkiksi tiedon yksityiskohtaisuudesta. (Haastateltava 3.)

Me olemme vahvistaneet omia resurssejamme. Tässä on ennen kaikkea tarvittu vakuutusmatemaatikkoja ja aktuaareja, ja me on lähdetty meidän matemaattikkoresurssejamme vahvistamaan jo vuosia sitten. - - Standardiin liittyvä laskenta on aika moninaista ja vaativaa, ja sitä varten on eri palveluntarjoajia, jotka tarjoavat laskentasovelluksia. Laskentajärjestelmän tai sovelluksen implementointi osaksi liiketoimintaa on oma harjoituksensa ja se vaatii paljon järjestelmätyötä, koodausta, ja liittymien rakentamista. Olemme solmineet yhteistyösopimuksia laskentajärjestelmän toimittajan kanssa ja sieltä kautta on tullut konsultti- ja koodaustyövoimaa, joiden lisäksi meillä on omat järjestelmäihmiset. - - Sääntelyt eivät ole halpoja harjoituksia ja kuluttajat maksavat sen viime kädessä. Tässä tapauksessa vakuutusnottajat, koska sääntely tulee kuluttajien maksamiin hintoihin. - - nyt puhutaan sitten kuitenkin miljoonista ja kaksinumeroisista miljoonista,

kun tällaisista harjoituksista puhutaan, että ne ovat kalliita. (Haastateltava 3.)

6.4 IFRS 17:n odotetut vaikutukset vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiin

Seuraavaksi haastatteluissa siirryttiin opinnäytetyön tutkimuksen kannalta keskeiseen osioon, IFRS 17 -standardin odotettuihin vaikutuksiin vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiin. Kysymysten tarkoituksena oli selvittää haastateltavien näkemystä siitä, miten he uskovat standardin käyttöönoton vaikuttavan tilinpäätöksen eri osiin kuten tuloslaskelmaan, taseeseen ja tilinpäätöksen liitetietoihin. Haastateltavilta kysyttiin myös IFRS 17:n odotettua vaikutusta vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksien vertailukelpoisuuteen ja läpinäkyvyyteen sekä tuotetun taloudellisen informaation laatuun.

Haastateltavien näkemykset standardin vaikutuksista vakuutusyhtiöiden tuloslaskelmiin olivat hyvin samanlaisia. Haastateltavat eivät uskoneet standardin vaikuttavan yhtiöiden lopulliseen tulokseen eli siihen, kuinka suuri tulos tulee olemaan. He kuitenkin totesivat tuloksen muodostuvan uusista komponenteista, joiden avulla sitä lasketaan. Haastateltava kolme mainitsi standardin tuovan uusia ulottuvuuksia tuloslaskelmaan vuotuisien kohorttien myötä, joiden avulla eri vuosina solmittujen vakuutus sopimusten ryhmien luvut erottautuvat toisistaan (Haastateltava 3). Haastateltavat yksi ja kaksi olivat hieman eri mieltä siitä, kuinka standardi tulee vaikuttamaan suomalaisten vakuutusyhtiöiden tuloslaskelmiin. Haastateltavan yksi mielestä IFRS 17 ei tule juurikaan vaikuttamaan kyseisiin tuloslaskelmiin, mutta haastateltava kaksi mainitsi muutoksen vakuutusmaksutuottoon. (Haastateltava 1; Haastateltava 2.)

Jos ajattelee vakuutuspalvelutulosta, niin tulos on about sama, komponentit vaan ovat hieman erilaiset. Standardi ei muuta sitä miltä tulos näyttää, mutta se tulee muodostumaan erilaisista komponenteista. Siinä mielessä ei isossa kuvassa tulos miksiäkään muutu. (Haastateltava 3.)

Tulos perustuu riskin kantamiseen ei maksutuloon eikä vakuutusmaksutuottoon. Tulos vakuutuskaudelta on sama kuin aiemmin, mutta se vain jakaantuu vakuutuskaudelle eri tavoin sitä mukaa, kun vakuutusyhtiö tuottaa vakuutuspalveluja. Pitkäaikaisille sopimuksille eli henkivakuutuksille vaikutus voi olla tulosta aikaistava, sillä IFRS 17:n mukaan tuotto

kirjataan suoraviivaisesti ajan suhteen. - - Mutta ainakin suomalaisessa kansallisessa tilinpäätöksessä vaikuttaa vakuutusmaksutuottoon, joka riippuu riskistä, ja henkivakuutuksessa riski ja siten tuotto yleensä kasvaa riskin ja ajan mukaan. Sinnehän tulee sitten näitä eri komponentteja, kuten riskioikaisu ja palvelumarginaali, joiden mukaan tulos muodostuu. (Haastateltava 2.)

Suomessa suoraan vakuutusyhtiöiden tuloslaskelmaa IFRS 17 ei siinänsä tule vaikuttamaan, jos mietitään erillisyhtiötasolla. Ne tulevat edelleenkin tekemään suomalaisen normiston mukaisen tilinpäätöksen. Mutta jos mietitään vakuutusyhtiötä, jotka ovat osana pankkikonsernia, ja mitä he tulee varsinaisilla päälaskelmilla raportoimaan jatkossa, niin en usko, että siihenkään hirveästi tulee IFRS 17 vaikuttamaan. Tietysti tuloslaskelmaan tulee uusia komponentteja, joiden avulla tulos saadaan laskettua, mutta lopulliseen tulokseen ei tule muutosta. (Haastateltava 1.)

Tuloslaskelmaan verrattuna haastateltavat näkivät IFRS 17:llä olevan selkeämpiä vaikutuksia vakuutusyhtiöiden taseeseen. He mainitsivat muun muassa vakuutusvelan määrän muuttuvan ja diskonttauskoron vaikuttavan taseen eriin. Haastateltavan kaksi mukaan standardin vaikutukset taseeseen tulevat olemaan erilaisia yhtiömuodosta ja vakuutus sopimuksen luonteesta riippuen (Haastateltava 2).

Siellä tulee komponentteja, jotka tietyllä lailla muuttaa vakuutusvelkaa eli sitä mitä yhtiössä täytyy olla, että jo sattuneiden vahinkojen korvauksia voidaan maksaa. Rakenne muuttuu jonkun verran IFRS taseryhmän tasolla, mutta aika teknisissä asioissa. - - Varsinkin suomalaisissa vahinkovakuutusyhtiöissä on niin sanottua pitkähäntäistä liikettä, eli me maksamme liikennevakuutuksesta ja työtaturmavakuutuksesta eläkekeitä pitkässä juoksussa. Tässä on aika iso merkitys sillä, että minkälaisella korolla kassavirrat diskontataan. Suomalaisessa tilinpäätöskäytännössä diskontataan kiinteällä vakiokorolla ja IFRS 17 tuo muuttuvan ja markkinaehtoisen koron. Tämä tuo tiettyä volatilitteettia, mutta se on kiinni paljon siitä, että miten sitä vasten suojaudutaan. (Haastateltava 3.)

Vahinkovakuutusyhtiössä vakuutus sopimuksen aikainen vakuutusvelka alenee. - - Muiden vaikutusten osalta muutos riippuu siitä, kuinka vakuutusyhtiöt ovat nykyään varanneet erilaisia varauksia velkaansa. - - IFRS 17:n mukainen diskonttaus korko on käyrä ja ajantasainen ei yksi flätti korko, mikä yleensä merkitsee pienempää diskonttaus korkoa ja siten suurempaa oman pääoman arvoa. (Haastateltava 2.)

Haastateltava yksi ei kuitenkaan odottanut standardilla olevan samankaltaista vaikutusta vakuutusyhtiöiden taseeseen kuin haastateltavat kaksi ja kolme. Hänen mukaansa IFRS 17 edellyttää vakuutus sopimusten varojen ja velkojen esittämistä samalla tavalla, kuin muissa standardeissa ja hän uskoo yhtiöiden esittävän varat ja velat taseessa erillään toisistaan. (Haastateltava 1.)

En usko, että standardi tulee vaikuttamaan taseeseenkaan paljoa. Tässä tullaan tilinpäätöksessä olennaisuuden kysymykseen eli taseella tullaan varmasti näkemään, että jälleenvakuutusvarat ja vakuutusvelat tullaan esittämään niin kuin toiset erät eli varat ja velat omilla puolillaan. IFRS 4 aikana on harrastettu paljon nettottamista eli ne on esitetty yhtenä summana, mutta uskon että yhtiöt tulee esittämään nämä erikseen eli bruttona. (Haastateltava 1.)

Seuraavaksi haastateltavilta kysyttiin IFRS 17:n vaikutuksista tilinpäätöksen liitetietoihin. Heidän vastauksensa olivat keskenään hyvin yhdenmukaisia. Kaikkein eniten haastateltavat painottivat liitetietoihin sisältyvän tiedon määrän kasvua ja tarvittavan tiedon laadun merkitystä. Esimerkiksi haastateltava kaksi kertoi IFRS 17:n liitetietovaatimusten olevan laajoja ja tiukempia kuin IFRS 4:ssä (Haastateltava 2).

Liitetietoja tulee runsaasti lisää. IFRS 4:n vaatimukset eivät ole laajoja mutta IFRS 17:n on. Joitain samoja liitetietovaatimuksia säilyy siirtymässä eikä siten kaikki ole uutta. - - Jos yhtiö soveltaa sekä yleistä mallia että yksinkertaistettua mallia, kummallekin pitää antaa omat vastaavat tietonsa, kuten myös jälleenvakuutuksillekin annetaan omat tietonsa. - - Standardiin siirtymisen siltalaskelmat ovat paljon laajempia, sillä velassa on nykyistä useampia komponentteja ja kullekin omat siltalaskelmat. (Haastateltava 2.)

Meidän täytyy käyttää omaa harkintaa siinä, mitä meidän mielestä on järkevä tilinpäätöksen liitetiedoissa esittää, jotta voitaisiin saavuttaa ne vaatimukset. Koska standardi edellyttää tarkempia tietoja, meidän täytyy niitä myös tarjota. Eli meidän liitetietoihin tulee paikoittain tarkempaa ja yksityiskohtaisempaa tietoa. (Haastateltava 3.)

IFRS 17:ssä on aika paljon isommat ja tiukemmat raportointivaateet kuin mitä nelosessa ja sitä myötä sekä laadullinen että määrällinen tieto tilinpäätöksen liitetiedoissa tulee kasvamaan (Haastateltava 1).

Tilinpäätöksen eri osiin liittyvien kysymysten lopuksi haastateltavilta tiedusteltiin heidän odotuksiansa tilinpäätöstietojen vertailukelpoisuudesta, läpinäkyvyydestä ja tuotetun taloudellisen informaation laadusta. Haastateltavat kaksi ja kolme uskoivat tilinpäätöstietojen tulevan määrillisten ja laadullisten tietojen lisääntymisen myötä läpinäkyvämmiksi.

Tulee läpinäkyvämmäksi, koska on enemmän sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista tietoa. Optioiden takia täyttä vertailukelpoisuutta ei tule mutta toisaalta, koska optiot täytyy selittää laadintaperiaatteissa, niin lukija voi ymmärtää erot ja jopa itse täsmäyttää laskelmia yhtiöiden välillä (Haastateltava 2.)

Uskon standardin vaikuttavan tähän positiivisesti. Meidän, kuten varmasti kaikkien muidenkin yhtiöiden pitää tuoda enemmän tietoja etenkin liitetiedoissa, ja se varmasti lisää läpinäkyvyyttä ja vertailukelpoisuutta. - - En tiedä miten paljon. - - saattaa auttaa meitä lukemaan myös kilpailijoiden tilinpäätöksiä tarkemmin. (Haastateltava 3.)

Haastateltava yksi oli omissa arvioissaan hieman varovaisempi. Hänen mukaansa standardin vaikutusta tilinpäätöksen vertailukelpoisuuteen ja läpinäkyvyyteen oli vaikea arvioida, sillä kasvavat liitetietomäärät voivat vaikuttaa niihin myös negatiivisesti, jos tietoa on liikaa. Haastateltava toivoi IFRS 17:n lisäävän vertailukelpoisuutta ja läpinäkyvyyttä. Hän uskoi vertailukelpoisuuden olevan standardin käyttöönoton alkuvaiheessa vähäisempää kuin myöhemmin, jolloin on mahdollista, että vakiintuneita markkinakäytäntöjä on ilmaantunut. Haastateltava uskoi tässä kuluvan aikaa standardin periaatepohjaisuuden vuoksi. (Haastateltava 1.)

IFRS 17 -standardin odotettuja vaikutuksia haluttiin tarkastella myös tuotetun taloudellisen informaation kannalta. Kysymyksellä haluttiin selvittää haastateltavien mielipidettä siitä, onko standardilla todella jotain merkitystä tuotetun tiedon laatuun. Haastateltava yksi uskoi standardin vaikuttavan tähän positiivisesti siinä mielessä, että yhtiöiden on pakko kehittää raportointiprosessejaan enemmän automaattisiksi ja sitä kautta kontrolloidummiksi. Hän perusteli mielipidettään sillä, että IFRS 17:n myötä tilinpäätökselle nostettavien ”datapisteiden” määrä kasvaa valtavasti, joten aikaisemmalla tavalla tehty tilinpäätöksen manu-

aalinen täsmäyttäminen ei oikein ole enää mahdollista. Hän uskoi kontrolliym-päristön paranevan osana tilinpäätösprosessia automaation myötä. (Haastateltava 1.)

Haastateltava kaksi oli mielipiteessään hieman varovaisempi. Hänen mukaansa yhtiöt tekevät parhaansa laadun suhteen ja IFRS 17 antaa siihen mahdollisuuden. Toisaalta standardin monimutkaisuus on haitannut laatua, kuten myös standardin mahdollistamat optiot eli yhteisöjen mahdollisuus päättää tietyistä yksityiskohdista. Haastateltava kaksi kuitenkin uskoi, että vuosien mittaan tulee syntymään markkinakäytäntöjä, jotka yhtenäistävät informaatiota, minkä lisäksi tilinpäätöksen lukijat oppivat paremmin tulkitsemaan IFRS 17 -raportteja. (Haastateltava 2.)

6.5 IFRS 17:n keskeiset hyödyt ja haasteet

Haastattelujen viimeinen kokonaisuus koostui IFRS 17 -standardin odotetuista keskeisistä hyödyistä ja haasteista vakuutusyhtiöille. Kysymysten tarkoituksena oli selvittää, millaisia keskeisiä vaikutuksia, positiivisia tai negatiivisia, standardilla nähdään olevan vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiin tai yhtiöiden toimintaan. Ensiksi haastateltavilta tiedusteltiin IFRS 17:n keskeisiä hyötyjä. Haastateltavat eivät nähneet standardilla olevan kovin paljon hyötyjä vakuutusyhtiöiden kannalta, vaan hyötyjen mainittiin näkyvän enemmänkin tilinpäätöksen lukijoille.

Haastateltava kaksi kiteytti standardin tuovan edistystä vakuutus sopimusten kirjanpitoon ja antavan olennaista tietoa niistä sekä vakuutusyhtiöille että niiden tilinpäätöksen käyttäjille (Haastateltava 2). Haastateltavat näkivät hyötyjen vaihtelevan pitkälti toimijan mukaan. Haastateltava kolme mainitsi IFRS 17:n lisäävän merkittävästi raportoinnin yksityiskohtaisuutta ja liitetietovaateita. Standardin vaatimukset täyttääkseen yhtiöt joutuvat tekemään laskennan ja datakyvykkyyksien kehitystyötä, mikä voi palvella esimerkiksi liiketoiminnan johtamista ja ohjaamista, kun saadaan yksityiskohtaisempaa dataa. (Haastateltava 3.) Näiden lisäksi haastatteluissa ei ilmennyt muita hyötyjä.

Onko tällä jotakin oleellista hyötyä liiketoiminnan ohjaamisen kannalta, niin voisi melkein sanoa, että ei. Hyvin olisi ilmankin pärjätty, mutta aika näyttää miten sitä pystytään hyödyntämään ja kehittämään. (Haastateltava 3.)

Yhtiöiden itsensä näkökulmasta minun on vaikea löytää varsinaisia hyötyjä. Toivottavasti heille on hyötyä siitä, että he pystyvät lukemaan paremmin kilpailijoita tai niiden tilinpäätöksiä. - - Mutta näen hyödyt tilinpäätöksen loppukäyttäjän puolella enkä niinkään raportoivien yhtiöiden puolella. Tilinpäätöksen loppukäyttäjät saavat enemmän informaatiota. (Haastateltava 1.)

Haastattelujen aikana IFRS 17:stä nostettiin esiin huomattavasti enemmän haasteita. Haastateltava kaksi luetteli useita haasteita, joita vakuutusyhtiöt ovat joutuneet kohtaamaan standardin käyttöönottoprojektien aikana. Hän kuitenkin mainitsi, että Euroopassa haasteita on pienentänyt vakavaraisuussäätely eli Solvenssi II (kaksi). Yhtiöiden tulee muun muassa pohtia, minkälaista riskiä ne ovat valmiita ottamaan sopimuksia myöntäessään ja miten riski perustellaan lukijalle. Riskioikaisu ei saa olla pelkästään käytännöllinen laskelma, vaan se pitää määrittää tavalla, joka on myös lukijalle informatiivinen. Haastateltava kertoi sopimusten ryhmittelyn olevan oma haasteensa. Vakuutus sopimusten luokittelu vuosikohortteihin pitää pystyä tunnistamaan laskentajärjestelmissä, mikä voi tuottaa haasteita. Lisäksi yhtiöt ovat joutuneet uudistamaan kyseisiä järjestelmiä hyödyntääkseen uutta dataa. Hän totesi myös yleisessä arvostusmallissa olevan palvelumarginaalin olevan monimutkainen ja haaste itsessään. (Haastateltava 2.) Keskeiseksi teemaksi haasteissa nousi esiin standardin käyttöön vaadittava data ja sen saatavuus.

Tällaiset projektit ovat aina haasteita. Kun laskentaa ja vakuutus sopimusten arvostamista joudutaan tekemään useassa eri kehikossa, se on tietyllä lailla haasteellista. - - Monissa tällaisissa projekteissa raportointi tai datatyö on se kaikista isoin harjoitus ja aikaa vieviin. Kaikki raportointivaateet kasvavat, liitetiedot lisääntyvät ja tulee monimutkaisempaa laskentaa, joten standardilla on sillä tavalla työllistävä vaikutus kaiken kaikkiaan. Nämä ovat isoja harjoituksia, jotka vievät paljon resursseja, aikaa ja vaivaa. - - Laskentajärjestelmien implementointi ja datapohjan valmistelu ja kuntoon laittaminen ovat isoja haasteita. (Haastateltava 3.)

Suurimpana haasteena näen datan ja miten rakentaa raportointiprosessista niin vankka ja hyvä, että julkisesti annettu tieto tilinpäätöksen loppukäyttäjille oikeasti kuvaa yhtiön taloudellista suoriutumista tilikauden aikana. - - Implementointivaiheessa haasteena on ollut datan saatavuus

ja se, että saadaan kaikki raportointiketjut ja audit trailit rakennettua. - - Kun mennään arvostamisessa ja kaikessa muussa hienojakoisemmalle tasolle, niin se on tietänyt haasteita. (Haastateltava 1.)

Yhdeksi haasteeksi voisin sanoa sen, että onko vakuutusyhtiön myöntämä sopimus IFRS 17 mielessä sopiva vakuutus sopimus vai ei. Suomen lainsäädäntö pitää vakuutus sopimuksena kaikkea mitä vakuutusyhtiö myöntää, mutta sehän ei ole sama kuin IFRS 17 mukainen vakuutus sopimus, jossa tulee olla vakuutus riski. Esimerkiksi kapitalisaatio sopimuksissa ei vakuutus riskiä ole olemassakaan. Niissä on kuitenkin miljardeja henkivakuutusyhtiöiden taseissa niin niitä ei kuitenkaan voi standardin piiriin ottaa. (Haastateltava 2.)

Lopuksi haastateltavilta pyydettiin mielipidettä siitä näkevätkö he standardista olevan enemmän hyötyä vai haittaa vakuutusyhtiöille. Haastateltavien mielipiteet vaihtelivat selkeästi. Haastateltavan kaksi mukaan hyöty riippuu aikaperspektiivistä ja vakuutusyhtiöstä. Lyhyellä aikavälillä standardista on enemmän haittaa kuin hyötyä, mutta ajan kuluessa hyödyt voivat olla suuremmat. (Haastateltava 2.) Haastateltava yksi näki asian melko samalla tavalla. Hänen mukaansa yhtiöissä pitää olla kolme erillistä hyvin rakennettua ja kontrolloitua raportointiprosessia, FAS, Solvenssi 2 ja IFRS-standardit, mikä on kova vaatimus yhtiöille. Hän kuitenkin uskoi, että pitkässä juoksussa siitä voi olla hyötyäkin datan ja johdon sisäisen raportoinnin näkökulmasta. (Haastateltava 1.) Haastateltava kolme oli standardia kohtaan hieman skeptisempi.

Nämä ovat isoja harjoituksia, jotka vievät paljon resursseja, aikaa ja vaivaa. Laskentajärjestelmien implementointi ja datapohjan valmistelu ja kuntoon laittaminen ovat isoja haasteita. Tämä lisää laskennan ja raportoinnin vaateita ja sitä kautta tässä on paljon työtä. - - Standardia pitää pyrkiä hyödyntämään siltä osin, että tämän yhteydessä tullaan saamaan uudenlaisesta kulmasta jatkuvaa informaatiota. Kysymys vain on se, että miten me sitä hyödynnämme raportoinnin lisäksi sisäisissä analyyseissa. Se jää nähtäväksi. - - Kaikella sääntelyllä pyritään tietysti kulluttajien suojaamiseen ja liiketoiminnan jatkuvuuden turvaamiseen, mutta aina välissä miettii, mikä on tarpeeksi, että ei tukehdu kaikkien siihen sääntelyyn. - - Tällaisissa asioissa mennään todella helposti hienosyisiin asioihin, joten onko tämä enää ison kuvan kannalta oleellinen asia. Onko tällä jotakin oleellista hyötyä liiketoiminnan ohjaamisen kannalta, niin voisi melkein sanoa, että ei. (Haastateltava 3.)

7 Yhteenveto

7.1 Johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten IFRS 17 -standardin käyttöönoton odotetaan vaikuttavan vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiin ja niiden eri osiin, kuten tuloslaskelmaan, taseeseen ja tilinpäätöksen liitetietoihin. Työn tavoitteena oli myös auttaa vakuutusyhtiöitä ja muita aiheesta kiinnostuneita ymmärtämään standardiuudistuksen keskeisiä muutoksia ja niiden vaikutuksia, minkä vuoksi opinnäytetyössä käsiteltiin myös IFRS 4 -standardia ja sen eroja IFRS 17:ään. Lisäksi käsillä olevassa opinnäytetyössä tarkasteltiin IFRS 17:n tuomia hyötyjä ja mahdollisia haasteita sen käyttöönottavien yhteisöjen näkökulmasta. Tutkimusten tulosten perusteella voidaan todeta, että käsillä oleva opinnäytetyö on vastannut edellä mainittuihin tavoitteisiin ja luvussa 1.2 esitettyihin tutkimuskysymyksiin.

Tutkimuskysymyksiin lähdettiin etsimään vastauksia kirjallisuuskatsauksen ja haastatteluiden avulla. Varsinaiseen tutkimuskysymykseen etsittiin vastauksia sekä teorian että haastatteluiden kautta, ja tukikysymyksiin pyrittiin vastaamaan tämän opinnäytetyön teoriaosuudessa. Teoriaosuuteen on kerätty aiheen kannalta olennaista tietoa, johon perehtymällä lukija saa perustan tutkimuksen tulosten tulkintaa varten. Tutkimusta lähestyttiin lukemalla aiempia tutkimuksia IFRS 17 -standardista ja tutustumalla IFRS 17:ään. Kirjallisuuskatsauksen merkittävimmät löydökset on esitetty luvuissa 2, 3 ja 4. Aiempiin tutkimuksiin tutustumisen jälkeen tutkimuskysymyksiin etsittiin vastauksia kolmen asiantuntija-haastattelun avulla. Haastattelut pidettiin puolistrukturoituina haastatteluina, jotka tallennettiin ja litteroitiin, ja niistä saaduista vastauksista muodostettiin luokat analyysia varten.

Tutkimuksen tuloksina voidaan todeta, että IFRS 17 tuo merkittäviä muutoksia vakuutus sopimusten kirjanpitoon ja tilinpäätöksen laatimisperiaatteisiin. IFRS 17 esittelee kolme vakuutus sopimusten arvostusmallia erilaisille sopimuksille, minkä lisäksi standardi edellyttää vakuuttajia erottamaan vakuutus sopimuksen

eri komponentteja ja yhdistelemään sopimukset niiden kannattavuuden mukaisesti. IFRS 17:n tuomat muutokset eivät rajoitu sopimusten arvostamiseen tai yhdistämiseen, vaan standardi uudistaa lähes kaiken IFRS 4:ään verrattuna.

IFRS 17 -standardin käyttöönoton vaikutukset ja niiden laajuus riippuvat muun muassa yhteisön liikkeelle laskemien vakuutus sopimusten tyypistä sekä siitä, missä määrin yhtiön nykyiset tilinpäätöksen laatimisperiaatteet poikkeavat uuden standardin vaatimuksista. Yleisesti ottaen IFRS 17 tuo selkeitä muutoksia vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksen eri osiin. Standardi muuttaa monilla yhteisöillä tapaa, jolla vakuutus sopimusten varoja ja velkoja esitetään taseessa tai tapaa, jolla tuloslaskelmaan kirjataan tuottoja. Muutokset ovat kuitenkin hyvin yksityiskohtaisia.

IFRS 17 -standardin suurimmat vaikutukset näkyvät vakuutusyhtiöiden ja niiden tilinpäätösten vertailukelpoisuudessa, tilinpäätöksien läpinäkyvydessä ja tuotetun taloudellisen informaation laadussa. IFRS 17:ssä on huomattavasti suuremmat ja tiukemmat raportointivaatimukset IFRS 4:ään verrattuna, minkä vuoksi tilinpäätöksien laadullinen ja määrällinen tieto liitetiedoissa tulee kasvamaan. Liitetietojen sisältämän tiedon lisääntyminen ja parantuminen tulee vaikuttamaan tilinpäätöksien läpinäkyvyyteen ja taloudellisen tiedon laatuun, kun vakuutusyhtiöt antavat tarkempaa tietoa vakuutus sopimuksista, niiden arvostamisesta sekä tuloslaskelmasta ja taseesta.

Tilinpäätöksen liitetietojen tapaan vakuutus sopimusten arvostamisen tulisi vaikuttaa vakuutusyhtiöiden vertailukelpoisuuteen. IFRS 17:n arvostamisen mallit vähentävät yhteisöjen tapoja arvostaa vakuutus sopimuksia, minkä vuoksi yhteisöt tulevat antamaan yhdenmukaisempia tietoja vakuutus sopimuksista ja esimerkiksi palvelumarginaalista tai diskonttaus koroista. Yhdenmukaisemmat tiedot tulevat todennäköisesti parantamaan vakuutusyhtiöiden ja niiden tilinpäätöksien välistä vertailukelpoisuutta. Lisäksi IFRS 17:n tulisi parantaa tilinpäätöksissä julkistettujen taloudellisten tietojen laatua.

Vaikka IFRS 17:n uskotaan lisäävän vakuutusyhtiöiden välistä vertailukelpoisuutta ja tilinpäätöksien yhdenmukaisuutta, standardi mahdollistaa yhteisöille

omien valintojen tekemisen, mikä heikentää vakuutusyhteisöjen välistä vertailua. IFRS-standardit ovatkin periaatepohjaisia, joten täydellistä yhdenmukaisuutta ja vertailukelpoisuutta on hankala saavuttaa. Tämä voi aiheuttaa epäjohdonmukaisuutta samanlaista liiketoimintaa harjoittavien vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiin. Tästä huolimatta IFRS 17 vaikuttaa tarjoavan enemmän vertailukelpoisuutta ja yhdenmukaisuutta sekä parantavan taloudellisen informaation laatua ja määrää edeltäjänsä verrattuna.

IFRS 17 sisältää monenlaisia riskejä sitä soveltaville yhteisöille. Se aiheuttaa merkittäviä kustannuksia ja se vaatii huomattavan paljon aikaa käyttöönottovaiheessa ja sen jälkeen. IFRS 17:n voidaan odottaa lisäävän vakuutusyhtiöiden työmäärää ensimmäisten vuosien ajan, jolloin yhtiöt opettelevat hyödyntämään standardista saatua tietoa ja keräämään vaadittavaa dataa. Useamman vuoden jälkeen standardia voidaan todennäköisesti hyödyntää jo täysin, kun yhtiöt ovat saaneet järjestelmät ja sisäiset prosessinsa kuntoon.

IFRS 17:n käyttöönotto vaikuttaisi olevan työlästä kaikille sitä soveltaville yhteisöille. Vakuuttajat ovat tavallisesti panostaneet merkittävän paljon aikaa ja rahaa täyttääkseen standardin vaatimuksia. Ajan ja merkittävien kustannusten lisäksi IFRS 17:n vaatimukset ovat edellyttäneet useampia vakuuttajia hankkimaan laskentajärjestelmiä. IFRS 17:n merkittävänä haasteena ovat myös sen arvostusmallit, jotka asettavat yhteisöt eriarvoiseen asemaan. Vakuuttajat, joilla on vain lyhytaikaisia vakuutus sopimuksia, voivat käyttää vakuutus sopimusten arvostamisessa helpompaa PAA-mallia, kun taas pitkäaikaisia sopimuksia liikkeelle laskevat yritykset joutuvat soveltamaan vaikeampaa GMM-mallia. Standardin voidaan sanoa jopa hieman suosivan vahinkovakuutusyhtiöitä henkivakuutusyhtiöihin verrattuna.

IFRS 17:stä ei todennäköisesti ole juurikaan hyötyä vakuutusyhtiöille standardin käyttöönoton alussa sen kustannusten, monimutkaisuuden ja siihen käytetyn ajan vuoksi. Hyötyjen uskotaan näkyvän ajan kuluessa muutaman vuoden kulluttua standardin käyttöönotosta, kun vakuutus alalle on kehittynyt markkinakäytäntöjä. IFRS 17 edellyttää yhteisöjä kehittämään datavykykyksiänsä ja vakuutus sopimukseen liittyvää laskentaa, mikä voi palvella liiketoiminnan johtamista

ja sisäisiä analyyskejä, kun vakuutus sopimuksista saadaan enemmän dataa. Nykypäivänä kerätty data ohjaa liiketoiminnan johtamista yhä enemmän ja enemmän, ja tärkeitä liiketoimintaan perustuvia ratkaisuja tehdään usein dataan perehtymällä. Data mahdollistaa parempien päätösten tekemisen, mutta sen tulkitsemiseen tarvitaan kuitenkin osaavaa henkilöstöä.

Kerätyllä datalla voidaan mahdollisesti luoda kilpailuetua muihin vakuuttajiin nähden, jos jonkin vakuuttajan laskentajärjestelmä kerää parempaa tietoa vakuutus sopimuksista kuin muiden vakuuttajien tai jos kerättyä dataa pystytään analysoimaan paremmin. IFRS 17:n antaa tarkempaa tietoa vakuutus sopimuksesta. Vakuutusyhtiöt voivat paremmin tarkastella vakuutus sopimuskantaansa ja pohtia, millaisia sopimuksia ne tarjoavat ja mitä eivät. Vakuutusyhtiöt ovat aina voineet lukea kilpailijoidensa tilinpäätöksiä, mutta IFRS 17 -standardin myötä yhtiöt voivat esimerkiksi ottaa mallia kilpailijan diskonttaus koroista tai tilinpäätöksen liitetiedoista ja hyödyntää niiden sisältämää tietoa omassa liiketoiminnassaan.

IFRS 17:n todelliset hyödyt näkyvät tilinpäätöksen lukijoille ja etenkin sijoittajille. Tilinpäätöksen lukijat saavat standardin myötä enemmän ja parempaa tietoa yhteisöistä ja niiden sopimuksesta, minkä avulla sijoittajat voivat tehdä parempia sijoituspäätöksiä. Lisäksi sijoituspäätöksien apuna tulee olemaan IFRS 17:n mahdollistama aikaisempaa läpinäkyvämpi ja yhdenmukaisempi tieto, jolloin vakuutusyhtiöiden välinen vertailu on helpompaa. IFRS 17 -standardi antaa sijoittajille lisää tietoa standardin mukaisesti laadittujen portfolioiden sisältämien vakuutus sopimusten riskipitoisuudesta. Riskioikaisun avulla sijoittajat saavat tietoa yhteisöjen riskinottohalukkuudesta, jonka avulla sijoittajat voivat miettiä myös omaa riskinsietokykyään. IFRS 17 voi lisätä vakuuttajien houkuttelevuutta sijoituskohteena, vaikka vakuutusala onkin jo ennestään ollut melko vakaa eikä se ole ollut herkkä suhdannevaihteluille. Tilinpäätöksen lukijoilla tulee kuitenkin olla hyvin laaja ymmärrys standardista, jotta he pystyvät sisäistämään IFRS 17:n sisältämiä tietoja.

IFRS 17:n myötä taloudellisen tiedon laadun pitäisi parantua, koska vakuutusyhtiöt eivät enää täsmäytä kirjanpitoaan manuaalisesti, mikä parantaa kontrolliympäristöä. Yhteisöjen sisäisten kontrollien kehittyminen auttaa varmistamaan taloudellisen raportoinnin oikeellisuuden ja ehkäisemään väärinkäytöksiä. Sisäisen valvonnan vahvistuminen voi parantaa sijoittajien luottamusta yhtiöihin, ja tällöin lisätä niiden houkuttelevuutta sijoituskohteena. Sisäisten kontrollien edistäminen voi myös helpottaa tilintarkastusta tai ainakin muuttaa tilintarkastajan työtä ja tilintarkastajan tarkastuskohteen riskien määrittelyä.

IFRS 17 -standardin käytössä tulee varmasti olemaan vaihe, jonka aikana vakuutusyhtiöt löytävät parhaat mahdolliset tavat hyödyntää standardia liiketoiminnassaan ja sisäisissä järjestelmissään, minkä lisäksi tilinpäätöksen käyttäjät oppivat paremmin tulkitsemaan julkistettuja tietoja. Haastatteluista kävi ilmi, että haastateltavat olivat hieman huolissaan IFRS 17:n monimutkaisuudesta. Tästä huolimatta he antoivat pääasiassa positiivisen kuvan siitä, että he uskoivat standardin tuovan yhdenmukaisuutta ja vertailtavuutta vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiin ajan kuluessa. Käsillä olevan tutkimuksen voidaan sanoa tuottaneen uutta tietoa IFRS 17:n vaikutuksista vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiin ja niiden vertailtavuuteen, yhdenmukaisuuteen ja tuotetun taloudellisen informaation laatuun. Tutkimus esittää arvioita IFRS 17:n mahdollisista seurauksista ja antaa käsityksen siitä, miten vakuutusyhtiöt ja IFRS 17:n asiantuntijat suhtautuvat standardiin. Alla olevaan kuvioon (Kuvio 11) on koottu käsillä olevan tutkimuksen kannalta keskeiset johtopäätökset.

IFRS 17 -standardin keskeiset vaikutukset *
Tilinpäätöksien läpinäkyvyys, vertailukelpoisuus ja tuotetun taloudellisen informaation laatu kasvaa
Liitetietojen laadullinen ja määrällinen tieto kasvaa
Vakuutus sopimusten varojen ja velkojen esittämistapa muuttuu
Tuottoja kirjataan eri tavalla tuloslaskelmaan
Käyttöönotto aiheuttaa merkittäviä kustannuksia ja vaatii huomattavan paljon aikaa
Standardin käyttöönotosta on aluksi enemmän haittaa kuin hyötyä vakuutusyhtiöille, mutta hyödyt näkyvät vasta muutaman vuoden kuluttua käyttöönotosta
Voi edistää liiketoiminnan johtamista ja sisäisiä analyysejä
Kilpailijoiden tilinpäätöksiä voidaan hyödyntää paremmin ja ottaa mallia esim. liitetiedoista
Sijoittajat saavat parempia tietoja vakuutusyhtiöistä ja niiden sopimuksista
Yhteisöjen sisäiset kontrollit ja valvonta kehittyvät

* IFRS 17 -standardin käyttöönoton vaikutukset ovat yksilöllisiä vakuutusyhtiöille, joten talukossa mainitut vaikutukset eivät välttämättä päde kaikkiin yhtiöihin.

Kuvio 11. Keskeiset johtopäätökset IFRS 17 -standardin vaikutuksista.

7.2 Pohdinta

Tämä opinnäytetyö sai alkunsa omasta mielenkiinnosta ja halusta perehtyä IFRS-standardeihin. Opinnäytetyön suunnittelu aloitettiin keväällä 2022 ja työn varsinainen tekeminen ajoittui vuoden 2022 syksyyn ja talveen sekä vuoden 2023 alkuun. Opinnäytetyön prosessi alkoi laajalla aineiston keruulla, jonka tarkoituksena oli löytää mahdollisimman monipuolisia ja luotettavia lähteitä, jotka auttaisivat opinnäytetyön tutkimuksen rajaamisessa. Opinnäytetyön alkuperäisenä tarkoituksena oli käsitellä IFRS 17:ää kokonaisuudessaan, mutta standardiin perehtyminen selkeytti tavoitteitani ja tutkimuksesta rajattiin pois muun muassa tappiolliset sopimukset ja jälleenvakuutus sopimukset.

Opinnäytetyön teoriaosuuden tekeminen oli hyvin työläs, mutta mielenkiitoinen vaihe opinnäytetyön prosessia. Kansainväliset tilinpäätösstandardit olivat minulle ennestään hieman tuttuja, mutta IFRS 17 oli minulle täysin uusi ja tuntematon kokonaisuus. Teoriaosuuden standardit, IFRS 4 ja IFRS 17, aiheuttivat välillä melkoista päänvaivaa. Standardeista löytyi hyvin rajallisesti aiempia tutki-

muksia, minkä lisäksi niihin liittyvät lähteet olivat lähes poikkeuksetta englanninkielisiä ja lähteiden tekstit vastasivat paikoin lakitekstejä. Lähteisiin perehtyminen ja niiden sisällön ymmärtäminen vei huomattavasti aikaa.

Kirjallisuuden lisäksi aineistoa hankittiin haastatteluiden avulla. Päädyin käyttämään haastatteluja aineistonkeruumenetelmänä, sillä niiden avulla on mahdollista täydentää opinnäytetyön teoriaa ja kerätä tietoa tietyistä aiheista. Asiantuntijahaastattelut suoritettiin lokakuun 2022 aikana. Haastatteluihin mennessä olin ehtinyt kirjoittaa opinnäytetyön teoriaosuuden lähes valmiiksi ja samalla pystynyt syventämään omaa ymmärrystäni etenkin IFRS 17 -standardista. Tämän ansioista koen, että onnistuin laatimaan haastatteluja varten kysymyksiä, jotka pohjautuivat muodostamaani teoriaan, minkä lisäksi ne mahdollistivat teorian täydentämisen asiantuntijoiden mielipiteillä.

Haastateltaviksi valikoitui kaksi vakuutusyhtiöiden ulkopuolista asiantuntijaa ja yksi vakuutusyhtiön johtotehtävissä toimiva henkilö. Haastateltavat edustivat vakuutusyhtiötä, tilintarkastusyhteisöä sekä yhtä suomalaista valvontaviranomaista. IFRS 17 vaikuttaa monella eri tapaa vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiin, joten erilaisten näkökulmien hyödyntäminen tutkimuksessa auttaa käsittelemään aihetta kokonaisvaltaisemmin. Tämän vuoksi koen, että haastateltavien valinta onnistui. Toisaalta olisin mielelläni haastatellut useampaa vakuutusyhtiötä, jolloin tutkimuksessa olisi voitu tarkastella myös yhtiöiden valmistautumista IFRS 17:n käyttöönottoon ja sen seurauksia standardin odotettuihin vaikutuksiin. Haastatteluiden lopputulos oli kuitenkin kokonaisuudessaan onnistunut. Haastattelut lisäsivät ymmärrystäni aiheesta, mutta samalla oivalsin, kuinka haastavasta standardista on kysymys. Tämän vuoksi olisin voinut perehtyä aiheeseen vielä huolellisemmin.

Käsillä olevassa tutkimuksessa tulee ottaa huomioon se, että viidestätoista haastattelupyynnöstä vain kolmen haastateltavan kanssa saatiin sovittua haastattelu-aikaa. Haastattelupyynnöön vastanneita henkilöitä oli kahdeksan, joista neljä antoi alustavan hyväksynnän haastattelua varten. Neljäs haastateltava joutui kuitenkin perumaan haastattelun aikataulukkiireiden vuoksi. Sama syy johti

kolmeen muuhun kieltäytymiseen. Yksi tilintarkastusyhteisö kieltäytyi haastattelusta, sillä heillä ei ollut asiakkaana sellaista vakuutusyhtiötä, joka raportoisi IFRS-standardien mukaisesti. Tutkimuksessa pitää huomioida myös haastatteluviestien onnistuminen, sillä kolme kappaletta haastatteluja edustaa hyvinkin suppeaa joukkoa IFRS 17 -standardin parissa työskentelevistä yhteisöistä. Alkuperäisen haastattelupyynnön olisi voinut muotoilla eri tavalla. Esimerkiksi viestissä olisi voinut pyytää viestin saanutta henkilöä nimeämään organisaatiossaan sellaisen henkilön, joka olisi ehtinyt tehdä haastattelun. Toisaalta osa haastattelusta kieltäytyneistä vastasi keskustelleensa haastatteluun osallistumisesta IFRS 17 -asiantuntijoidensa kanssa.

Tutkimusaineiston purkaminen ja raportointi veivät odotettua enemmän aikaa, varsinkin, kun tulokset tuli sovittaa teoriaan. Opinnäytetyön teoriaosuuden aiheista löytyy mielestäni hyvin tietoa, vaikka harmittavana piirteenä on se, että IFRS 4 ja 17-standardeista ei löydy lähes ollenkaan suomenkielistä tekstiä. ST-Akatemia tarjoaa suomennetun version IFRS 17 -standardista, mutta se on maksullinen ja melko hintava, joten sen hyödyntäminen lähteenä ei ole monille mahdollista.

Tämän opinnäytetyön tuloksien ja johtopäätöksiä voidaan sanoa pääosin tukevan aikaisempien tutkimusten tuloksia. Kakon (2022) mukaan IFRS 17-standardi tuo merkittäviä muutoksia vakuutusosalalle. Hänen mukaansa vakuutusyhtiöistä tulee keskenään ja muihin aloihin verrattuna vertailukelpoisempia uusien arvostusmallien ja tuottojen kirjaamisen myötä. (Kakko 2022, 36.)

Rajalan (2020) tutkimuksessa päädytään johtopäätökseen, jonka mukaan IFRS 17 tulee lisäämään vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiä läpinäkyvyyttä ja vertailukelpoisuutta. Hänen mukaansa vertailukelpoisuus kasvaa, koska IFRS 17 yhdenmukaistaa yhteisöjen tavat arvostaa vakuutus sopimuksia. Rajala kuitenkin uskoo, että ensimmäiset IFRS 17 -standardin mukaisesti laaditut tilinpäätökset eivät tule olemaan kovinkaan vertailukelpoisia. Tämän lisäksi lisääntyvän tiedon määrän hyötyjä tai läpinäkyvyyden odotettua kasvua on vaikea havaita. (Rajala 2020, 61–62.) Molemmissa tutkimuksissa tultiin siihen johtopäätökseen, että

IFRS 17 tulee lisäämään vakuutusyhtiöiden välistä vertailukelpoisuutta ja tilinpäätöksen läpinäkyvyyttä, mutta ei ainakaan ensimmäisenä vuonna standardin käyttöönotosta. Tutkimuksissa todetaan myös, että IFRS 17:n käyttöönotto on ollut ja tulee olemaan haastavaa lähes jokaiselle vakuutusyhtiölle. (Kakko 2022, 38; Rajala 2020, 62.) Käsillä olevassa tutkimuksessa päädyttiin samoihin johtopäätöksiin.

Käsillä oleva opinnäytetyö sisältää hyvin pitkälti samoja tuloksia ja johtopäätöksiä aiempiin tutkimuksiin verrattuna etenkin, kun kyseessä on vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksien vertailukelpoisuus ja yhdenmukaisuus. Aikaisemmissa tutkimuksissa on käsitelty tilinpäätöksen läpinäkyvyyttä ja vertailukelpoisuutta tai tuloslaskelmaa. Käsillä oleva tutkimus tuo kuitenkin uusia näkökulmia tilinpäätökseen liittyvistä muutoksista, ja laajentaa aikaisemmissa tutkimuksissa käsiteltyjä aiheita etenkin taseen ja liitetietojen osalta.

Tämä opinnäytetyö liittyy hyvin ajankohtaiseen ja tärkeään aiheeseen. IFRS-standardien mukaisia tilinpäätöksiä laativat vakuutusyhtiöt ovat odottaneet ensimmäistä todella globaalia vakuutus sopimuksia koskevaa tilinpäätösstandardia lähes 20 vuoden ajan. Vuoden 2023 alussa voimaan astuva IFRS 17 -standardi yhdenmukaistaa vakuutus sopimusten kirjanpitoa kansainvälisesti parantaakseen vertailukelpoisuutta ja lisätäkseen läpinäkyvyyttä tilinpäätöksissä. Tämän lisäksi standardi tarjoaa tilinpäätöksen lukijoille tarvittavat tiedot, joiden avulla he voivat ymmärtää vakuuttajien taloudellista asemaa, tulosta ja vakuutus sopimukseen liittyviä riskejä. Vakuuttajien kirjanpidon kansainvälinen yhdenmukaistaminen on tärkeää, sillä vakuutuksilla ja niitä liikkeelle laskevilla yhteisöillä on merkittävä asema globaalissa taloudessa, minkä lisäksi IFRS 17:n auttaa sijoittajia tekemään parempaan tietoon perustuvia ratkaisuja.

Vaikka minulla ei ennen opinnäytetyöprosessin aloittamista ollut aikaisempaa tietoa IFRS 17 -standardista, tietoni vakuutus sopimuksista ja niiden kirjanpidollisesta käsittelystä ja tilinpäätöksen laatimisperiaatteista ovat kasvaneet huomattavasti. Koen tutkimuksen olleen hyödyllinen oman ammatillisen kasvuni kannalta. Aiheeseen perehtyminen ja tiedon syventyminen opinnäytetyöprosessin

aikana herätti mielenkiinnon vakuutusalaan sekä kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja kohtaan. Tämän vuoksi aion myös opinnäytetyön jälkeen perehtyä IFRS-normistoon. Opinnäytetyö on mielestäni kehittänyt itseni johtamista ja työskentelyä projektiluontoisissa tehtävissä. Opinnäytetyöprosessin aikana olen oppinut käyttämään erilaisia tiedonhaunkeinoja ja etsimään lähteitä, jotka ovat luotettavia. Olen mielestäni kehittynyt myös tieteellisen tekstin kirjoittamisessa. Koen, että käsillä olevassa työssä saavutettiin sille asetetut tavoitteet ja vastattiin tutkimus- ja tukikysymyksiin.

7.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tieteellisen tutkimuksen tarkoituksena on estää ja minimoida virheiden syntymistä. Tästä huolimatta tutkimuksissa voi esiintyä joitakin virheellisyyksiä, minkä vuoksi luotettavuutta tulisi arvioida kaikissa tutkimuksissa. Tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan yleensä reliabiliteetin ja validiteetin avulla. Reliabiliteetti kuvastaa tutkimuksen tulosten toistettavuutta, eli kuinka hyvin tutkimus antaa ”ei-sattumanvaraisia tuloksia”. Tutkimusta voidaan yleensä pitää luotettavana, jos kaksi tutkijaa päätyy samaan tai hyvin samankaltaiseen tulokseen. Tutkimuksen validiteetti määrittelee tutkimusmenetelmän kyvyn mitata tai tutkia juurikin sitä asiaa, mitä tutkimuksessa on ollut tarkoituksena tutkia. (Hirsjärvi ym. 2009, 231.)

Hirsjärven ym. (2009, 232) mukaan tutkimuksen luotettavuutta voidaan parantaa kertomalla selkeästi ja perusteellisesti tutkimuksen eri vaiheista. Tämän vuoksi käsillä tutkimuksessa onkin kerrottu haastatteluiden olosuhteista ja paikasta, jossa aineistoa on kerätty sekä haastatteluihin käytetystä ajasta. Tutkimuksessa on kerrottu myös aineiston analyysissä hyödynnetyn luokittelun perusteista. Tutkimusprosessin eri vaiheista on kerrottu melko tarkasti sen jokaisessa vaiheessa. Toisaalta tutkimuksen luotettavuutta vähentää hieman se, että analyysin vaiheista tai tavoista, joilla päädyin tutkimuksen johtopäätöksiin olisi voinut kertoa tarkemmin.

Mielestäni tässä opinnäytetyössä hyödynnettyjä lähteitä voidaan pitää luotettavina. Lähteiden hyödyntämisessä on käytetty harkintaa ja tietoa on pyritty etsimään sellaisista lähteistä, joiden tiedetään olevan luotettavia tai, joilla tiedetään olevan riittävää ja asianmukaista tietoa käsiteltävästä aiheesta. Tietojen paikansapitävyys on tarkistettu muiden lähteiden avulla, vaikka se ei ole ollut kaikissa tilanteissa mahdollista. Lisäksi työssä on pyritty käyttämään mahdollisimman ajantasaisia lähteitä. Opinnäytetyössä hyödynnettyjen lähteiden voidaan sanoa olleen todennettuja, luotettavia ja objektiivisia.

Haastattelut sopivat hyvin laadulliseen tutkimukseen, koska haastateltavaksi on mahdollista valita sellaisia henkilöitä, joilla tiedetään olevan osaamista ja tietoa tutkittavasta aiheesta (Puusa & Juuti 2020, luku 6). Haastattelut voivat sisältää haastattelijasta, haastateltavasta tai haastattelutilanteesta johtuvia virhelähteitä. Esimerkiksi osa haastateltavista voi kokea haastattelutilanteen jännittäväksi tai epä mukavaksi, joiden lisäksi haastateltavat voivat usein antaa sosiaalisesti hyväksyttäviä vastauksia, mikä voi heikentää haastattelun luotettavuutta. (Hirsjärvi ym. 2009, 206.)

Käsillä olevan tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kuinka IFRS 17 -standardin odotetaan vaikuttavan vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiin. Tutkimuksessa haastateltiin yhtä vakuutusyhtiötä ja kahta vakuutusyhtiöiden kanssa toimivaa ulkopuolista asiantuntijaa. Koen, että saatu aineisto haastatteluiden avulla on mahdollistanut asetettuun tutkimuskysymykseen vastaamisen. Tutkimusasetelma on mielestäni tältä osin riittävän hyvä ja kysytyt kysymykset ovat olleet oikeita suhteessa aineistoon. Tämän lisäksi olen mielestäni kuvannut tutkimukseen osallistuneita haastateltavia riittävän tarkasti, kuitenkin paljastamatta heidän henkilöllisyyttään. Käsillä oleva tutkimus on näiltä osin ollut tarpeeksi validi ja uskottava.

Haastatteluiden tarkoituksena oli saada mahdollisimman laaja käsitys IFRS 17 -standardista ja sen vaikutuksista vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiin sitä eri tavalla hyödyntävien tahojen kautta, mikä lisäsi tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimusta varten haastateltiin kolmea henkilöä, joilla kaikilla oli asiantuntemusta standardista, ja kaikki toivat hieman erilaisen näkökulman siitä. Haastattelut antoivat

melko hyvän kuvan IFRS 17 -standardin vaikutuksista, mutta suurempi joukko olisi voinut tuoda vielä laajemman ja paremman käsityksen standardin vaikutuksista. Huomioitavaa on myös se, että IFRS 17 on kansainvälinen tilinpäätösstandardi, joten tutkimuksen kannalta olisi ollut suotavaa haastatella myös ulkomaalaisia toimijoita. Lisäksi useamman vakuutusyhtiöin haastattelu olisi ollut tutkimuksen tavoitteiden mukaista. Haastatteluita voidaan kuitenkin pitää luotettavina haastateltavien henkilöiden asiantuntijuuden perusteella.

Yksi keskeinen tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttava tekijä on haastatteluiden lukumäärä. Haastatteluiden määrä oli hyvin pieni etenkin, kun sitä vertaamme lähetyttyjen haastattelupyynnöiden määrään. Tässä tilanteessa tulee pohtia haastattelupyynnöiden onnistumista ja tutkijan omaa merkitystä tutkimuksen luotettavuuden kannalta. Haastattelupyynnöiden muotoilu on omalta osaltaan voinut vaikuttaa haastatteluiden lukumäärään ja tällöin koko tutkimuksen luotettavuuteen. Kolmen vakuutusalan asiantuntijan haastatteleminen ei mahdollista laajan käsityksen muodostamista IFRS 17 -standardista ja sen aiheuttamista vaikutuksista vakuutusyhtiöiden IFRS-tilinpäätöksiin. Tämän voidaan todeta heikentävän tutkimuksen luotettavuutta.

Koen, että tutkimusta varten tehtyjen haastatteluiden laatu ja luotettavuus olivat hyviä. Haastattelua varten tehty haastattelurunko oli melko onnistunut. Puolistrukturoitu haastattelu mahdollisti hyvän tilaisuuden kerätä monipuolista tietoa käsiteltävästä aiheesta, mikä auttaa laajan kuvan muodostamisessa IFRS 17:n vaikutuksista. Tämän vuoksi haastattelutapa edisti tutkimuksen luotettavuutta. Myös haastatteluissa käytetty välineistö oli kunnossa, mikä mahdollisti haastatteluiden tallenteiden hyvän kuuluvuuden. Tämä on mielestäni olennainen asia haastatteluiden tulosten esittämisessä ja analysoinnissa. Haastatteluaineistosta tehty litterointi noudatti samoja sääntöjä kaikissa haastatteluissa ja niiden eri vaiheissa, mikä omalta osaltaan edistää tutkimuksen luotettavuutta.

Haastattelut eivät kuitenkaan olleet täydellisesti toteutettuja tai suunniteltuja. Haastattelijalla ei ollut juurikaan aikaisempaa kokemusta haastattelijana olosta eikä haastattelurunkoa testattu ennen haastatteluiden aloittamista. Taitoni haastattelijana osoittautuivat hieman puutteellisiksi, minkä vuoksi haastattelut jäivät

omalta osaltani pääasiassa ennalta pohdittujen kysymysten esittämiseen, ja tarkentavat kysymykset olivat määrältään vähäisiä. Tämä voi heikentää tutkimuksen luotettavuutta. Haastatteluita olisi tullut testata ennen niiden pitämistä ja haastattelijan olisi pitänyt harjoitella haastattelijan tehtävää huolellisemmin. Haastattelutilanteet eivät kuitenkaan sisältäneet ongelmia puutteellisesta valmistautumisesta huolimatta.

Haastatteluaineiston luokittelu oli mielestäni melko onnistunut. Haastatteluista saadut vastaukset luokiteltiin johdonmukaisesti, minkä tulisi vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen positiivisella tavalla. Haastatteluaineiston analyysissä on kuitenkin voinut olla jotain tutkijasta johtuvia virheitä. Minulta on voinut jäädä huomioimatta jokin parempi tapa analysoida aineistoa tai olen voinut tehdä virheitä luokitteluvaiheessa. Tästä huolimatta koen, että olen pystynyt olemaan tutkimuksessa puolueeton. En ole mielestäni antanut omien ennako-oletusteni vaikuttaa saatuihin tuloksiin. Olen siis onnistunut säilyttämään tutkittavan ilmiön sellaisena kuin se on, manipuloimatta tilannetta miltään osin ja säilyttämään haastateltavien omat näkökulmat eli pysymään objektiivisena.

Käsillä oleva tutkimus on tukenut aikaisemmissa tutkimuksissa saatuja tuloksia ja tehtyjä johtopäätöksiä sekä tuonut uutta tietoa aikaisempaan kokonaisuuteen. Tuomen & Sarajärven (2009, 135) mukaan tutkimuksen tuloksia voidaan pitää luotettavina, jos ne vastaavat aikaisemmissa tutkimuksissa esitettyjä tuloksia. Käsillä oleva tutkimus on myös tuonut uutta tietoa käsiteltävästä aiheesta, mutta uuden tiedon luotettavuutta on hankala arvioida. Haastatteluiden tulokset kuitenkin perustuvat asiantuntijoiden arvioihin, joten siltä osin tuloksia voidaan pitää luotettavina. Tutkimuksen edetessä minulla on mielestäni ollut riittävästi aikaa perehtyä aineistoon ja tehdä siitä johtopäätöksiä, joten tutkimuksen yleinen reliabiliteetti on ollut hyvä. Laadullisen tutkimuksen perusvaatimus onkin, että tutkijalla on riittävästi aikaa tehdä tutkimusta (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 6.4).

Tämä opinnäytetyön tuloksia ei tule ottaa kiistattomina faktoina, vaan spekulatiivisena tutkimuksena, jonka tarkoituksena on löytää ja ennustaa IFRS 17 -standardin odotettuja vaikutuksia vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiin. Tulevaisuuden tapahtumien ennakointi sisältää aina epävarmuuksia, joten vielä ei siis ole aivan

selvää millaisia vaikutuksia IFRS 17:llä tulee todellisuudessa olemaan. Käsillä olevalla tutkimuksella pyrittiin kuitenkin tuomaan uusimmat arviot asiasta asian-
tuntijoiden parhaiden ennusteiden avulla. Kokonaisuudessaan tämän opinnäy-
tetyön luotettavuus on mielestäni melko hyvä, mutta sitä voisi parantaa esimer-
kiksi kertomalla tutkimuksen eri vaiheista tarkemmin.

Olen koko opinnäytetyön prosessin aikana pyrkinyt parhaani mukaan noudatta-
maan Karelia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyön ohjeita sekä Ammattikorkea-
koulujen rehtorineuvosto Arene ry:n eettisiä suosituksia ja ohjeita. Lisäksi
työssä on noudatettu tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjetta hyvästä tieteel-
lisestä käytännöstä ja sen loukkausepäilyjen käsittelemisestä Suomessa
(2012), ja neuvottelukunnan ohjetta ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisistä
periaatteista ja ihmistieteiden eettisestä ennakoarvioinnista Suomessa (2019).
Ohjeet on luettu ja sisäistetty ennen opinnäytetyön tekemisen aloitusta ja niitä
on käyty läpi koko prosessin ajan.

Tämän opinnäytetyön aikana on noudatettu tutkimuseettisen neuvottelukunnan
(2012) asettamia hyvän tieteellisen käytännön lähtökohtia. Opinnäytetyössä on
tällöin toimittu rehellisesti, tarkasti ja yleinen huolellisuus mielessä pitäen työn
eri vaiheissa. Työn aikana olen parhaani mukaan yrittänyt ottaa huomioon ja
kunnioittaa muiden tutkijoiden tekemiä töitä viittaamalla heidän julkaisuihinsa
asiaan kuuluvalla tavalla ja Karelia-ammattikorkeakoulun ohjeita noudattaen.
Opinnäytetyössä on myös sovellettu tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä,
jotka ovat eettisiä ja tieteellisen tutkimuksen mukaisia. (Tutkimuseettinen neu-
vottelukunta 2012, 6.)

Koska käsillä olevan opinnäytetyön aineistoa on hankittu haastatteluiden avulla,
tulee työn eettisyyttä arvioidessa ottaa huomioon myös tutkimuseettisen neuvot-
telukunnan ohje: ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmis-
tieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tämän opinnäytetyön aineiston
keruun lähtökohtana on tällöin ollut noudattaa Suomen perustuslain (1999/731,
6–23 §) mukaisia oikeuksia tutkittavien henkilöiden ihmisarvosta ja itsemäärää-
misoikeudesta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 7.)

Kaikille haastateltaville kerrottiin tutkimuksen olevan vapaaehtoinen. Haastateltaville kerrottiin tutkimuksen tarkoituksista saateviestissä, jolloin heidän suostumuksensa osallistua haastatteluun perustui riittävään tietoon. Lisäksi heille annettiin myös tarpeeksi aikaa pohtia tutkimukseen osallistumista. Haastateltaville annettiin myös tietoja tutkimuksen sisällöstä, henkilötietojen käsittelystä ja tutkimuksen käytännön toteutuksesta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 8–9.)

Tutkimuksessa pyrittiin säilyttämään haastateltavien henkilöiden yksityisyyden suoja ja heille luvattu anonymiteetti. Anonymiteetin mahdollisuudesta ilmoitettiin ensimmäisessä sähköpostiviestissä ja se vahvistettiin vielä suullisesti ennen haastattelun aloitusta. Haastatteluiden tallentamisen aikana anonymiteettiä pyrittiin suojaamaan myös siten, että sekä haastateltava että haastattelija sulkevat tietokoneidensa kamerat. Tämän lisäksi tutkimuksessa ei käytetty haastateltavien henkilöiden nimiä eikä niitä hyödynnetty aineiston dokumentoinnissa. Tutkittaville henkilöille ei kuitenkaan voitu luvata täyttä anonymiteettiä. Kuten tutkimuseettinen neuvottelukunta (2019) toteaa, tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden nimettömyys ei ole takuu siitä, etteikö haastateltavia henkilöitä voida tunnistaa heidät tuntevien tahojen toimesta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 12–13.)

Edellä mainittujen eettisten ohjeiden lisäksi käsillä olevaan opinnäytetyöhön liittyi myös muita eettisiä kysymyksiä. Opinnäytetyön alkuvaiheen merkittäviä eettisiä kysymyksiä olivat riittävä perehtyminen aiheeseen ja tarvittavat resurssit prosessin aikaansaamiseksi. Näihin kysymyksiin varauduttiin tutustumalla aiheeseen mahdollisimman monien ja luotettavien lähteiden avulla ja valitsemalla sellainen aihe, josta on mahdollista laatia opinnäytetyö suunnitellun aikataulun puitteissa ja ilman kiireen tuntua. Koen, että tässä opinnäytetyössä on saavutettu tieteelliselle tutkimukselle asetetut eettiset ohjeet ja niitä on onnistuttu noudattamaan koko prosessin ajan.

7.4 Tutkimuksen hyödynnettävyys ja jatkotutkimusmahdollisuudet

Tämän opinnäytetyön alkuperäisenä ajatuksena oli, että siitä olisi jotain konkreettista hyötyä vakuutusyhtiöille. Tämä ei kuitenkaan ollut kovinkaan realistinen ajatus, sillä vakuutusyhtiöt olivat jo useamman vuoden ajan käsitelleet aihetta ulkopuolisten asiantuntijoiden ja tilintarkastusyhteisöjen kanssa. Tätä opinnäytetyötä voidaan kuitenkin käyttää itsenäiseen opiskeluun ja ymmärryksen kasvatamiseen sekä IFRS 17 -standardista että vakuutus sopimusten ja kansainvälisten tilinpäätösstandardien perusteista. Lisäksi uskon opinnäytetyöstä olevan hyötyä myös sijoittajille, jotka haluavat ymmärtää IFRS 17:ää. Toivon opinnäytetyöni toimivan motivaationa uusille opiskelijoille, jotka ovat kiinnostuneita tutkimaan IFRS 17:ää tai muita kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja.

Tämän opinnäytetyön tutkimuksella on mielestäni todella hyvät jatkotutkimusmahdollisuudet. IFRS 17 mahdollistaa sekä kvalitatiivisten että kvantitatiivisten tutkimusten tekemisen. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa voitaisiin tarkastella valittujen vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiä ja esimerkiksi niiden tunnusluvuissa tapahtuneita muutoksia, kun yhtiöt ovat siirtyneet soveltamaan IFRS 17:ää. Kvalitatiivinen tutkimus voisi kohdistua yhteen tai useampaan vakuutusyhtiöön, joiden vakuutus sopimuskantaa sekä standardimuutoksen todellisia vaikutuksia analysoitaisiin tarkemmin.

IFRS 17 astuu voimaan 1.1.2023 tai tämän jälkeen alkavilta tilikausilta, joten käsitellä olevassa opinnäytetyössä voitiin käsitellä vain standardin odotettuja vaikutuksia. Jatkotutkimuksessa olisi mahdollista tarkastella standardimuutoksen todellisia vaikutuksia vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiin. Jatkotutkimus voitaisiin rajata käsittelemään pienempää osaa IFRS 17:stä. Yhtenä mahdollisuutena olisi tarkastella, kuinka IFRS 17 on vaikuttanut vakuutusyhtiöiden tilinpäätösten keskinäiseen vertailukelpoisuuteen tai muiden toimialojen yrityksiin verrattuna. Jatkotutkimuksessa olisi myös mahdollista tutkia IFRS 17:n arvostusmalleja ja sitä, kuinka ne ovat vaikuttaneet tilinpäätöksiin. Toisaalta tutkimuksessa voitaisiin tutkia tilinpäätöksen käyttäjiä ja sitä, kuinka he ovat ottaneet standardimuutokseen vastaan.

Lähteet

- Bernard, P.I., Gancia, P., Van den Heuvel, R. & Weyenbergh, F. 2019. IFRS 17: Insurers should plan for strategic challenges now. McKinsey&Company. <https://www.mckinsey.com/industries/financial-services/our-insights/insurance-blog/ifrs-17-insurers-should-plan-for-strategic-challenges-now>. 14.11.2022.
- Chen, J. 2022. What Is Valuation? Investopedia. <https://www.investopedia.com/terms/v/valuation.asp>. 1.2.2023.
- Consumer Financial Protection Bureau. 2022. What is insurance? https://files.consumerfinance.gov/f/documents/cfpb_building_block_activities_what-is-insurance_handout.pdf. 22.2.2023.
- Cornell Law School. 2022. Insurer. <https://www.law.cornell.edu/wex/insurer>. 1.2.2023.
- Deloitte. 2020. New kid on the block, IFRS 17: An overview. https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/xen/Documents/About-Deloitte/mepovdocuments/mepov31/new-kid-on-the-block-IFRS17_mepov31.pdf. 3.11.2022.
- Deloitte. 2021. IFRS 17 is a challenging test. <https://www2.deloitte.com/za/en/pages/financial-services/articles/ifrs-17-is-a-challenging-test.html>. 14.11.2022.
- Deloitte. 2022. IFRS 4 — Insurance Contracts. IAS plus. <https://www.iasplus.com/en/standards/ifrs/ifrs4>. 21.9.2022.
- Deloitte. 2023. Conceptual Framework for Financial Reporting 2018. <https://www.iasplus.com/en/standards/other/framework>. 18.1.2023.
- Dieter, C. & Lüdenbach, N. 2013. IFRS Essentials. USA: John Wiley & Sons. O'Reilly for Higher Education. 23.9.2022.
- Ernst & Young. 2018. IFRS 17 — How the insurance industry is assessing and adopting the standard. <https://eyfinancialservicesthoughtgallery.ie/wp-content/uploads/2018/08/ey-ifrs-17-how-the-insurance-industry-is-assessing-and-adopting-the-standard.pdf>. 4.1.2023.
- Ernst & Young. 2021. Applying IFRS 17, A closer look at the new Insurance Contracts Standard. https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/en_gl/topics/ifrs/ey-apply-ifrs-17-updated-june-2021.pdf?download. 26.9.2022.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- European Central Bank. 2009. Financial Stability Review. https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/fsr/art/ecb.fsrart200912en_05.pdf. 27.10.2022.
- European Commission. 2022. Insurance contract law. https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/doing-business-eu/contract-rules/insurance-contracts/insurance-contract-rules_en. 27.10.2022.
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltamisesta (EY) N:o 1606/2002.
- European Financial Reporting Advisory Group. 2020. IFRS 17 Insurance Contracts as amended in June 2020 - Final Endorsement Advice. <https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2FAppendix%2520III.pdf>. 4.10.2022.

- Grant Thornton. 2017. Get ready for IFRS 17.
<https://www.grantthornton.global/globalassets/1.-member-firms/global/insights/article-pdfs/2017/get-ready-for-ifs-17---a-fundamental-change-to-the-reporting-for-insurance-contracts.pdf>.
 24.11.2022.
- Griffith, K. 2018. Thoughts on IFRS 17 implementation challenges. 13.12.2018. LinkedIn. <https://www.linkedin.com/pulse/thoughts-ifs-17-implementation-challenges-kevin-griffith>. 2.1.2023.
- Haaramo, V. 2012. Kansainvälinen tilinpäätöskäytäntö – IFRS-raportointi. Helsinki: Sanoma Pro.
- Halonen, J., Jalkanen-Steiner, J., Pihlgren, K., Sundvik, P., Suomela, M., Tolvanen, M., Torkkel, T., Tornainen, T., Tuomala, M. 2021. IFRS – Käytännön käsikirja. Helsinki: Edita.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2015. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.
- IFRS Foundation. 2011. IFRS 13 Fair Value Measurement. IFRS-tietokanta. 1.2.2023.
- IFRS Foundation. 2017a. IFRS 17 effects analysis. <https://www.ifs.org/content/dam/ifs/project/insurance-contracts/ifs-standard/ifs-17-effects-analysis.pdf>. 13.10.2022.
- IFRS Foundation. 2017b. IFRS 17 factsheet. <https://www.ifs.org/content/dam/ifs/project/insurance-contracts/ifs-standard/ifs-17-factsheet.pdf>. 12.10.2022.
- IFRS Foundation. 2021. IFRS 17 Insurance contracts. IFRS-tietokanta. 23.9.2022.
- IFRS Foundation. 2022a. About us. <https://www.ifs.org/about-us/who-we-are/#about-us>. 5.10.2022.
- IFRS Foundation. 2022b. Our structure. <https://www.ifs.org/about-us/our-structure/>. 5.10.2022.
- IFRS Foundation. 2022c. IFRS Foundation Monitoring Board. <https://www.ifs.org/groups/monitoring-board/>. 5.10.2022.
- IFRS Foundation. 2022d. The Trustees of the IFRS Foundation. <https://www.ifs.org/groups/trustees-of-the-ifs-foundation/>. 5.10.2022.
- IFRS Foundation. 2022e. International Accounting Standards Board. <https://www.ifs.org/groups/international-accounting-standards-board/>. 5.10.2022.
- IFRS Foundation. 2022f. International sustainability standards board. <https://www.ifs.org/groups/international-sustainability-standards-board/>. 5.10.2022.
- IFRS Foundation. 2022g. IFRS interpretations committee. <https://www.ifs.org/groups/ifs-interpretations-committee/>. 5.10.2022.
- IFRS Foundation. 2022h. IFRS advisory council. <https://www.ifs.org/groups/ifs-advisory-council/>. 5.10.2022.
- Insurance Information Institute. 2022. Background on: Insurance Accounting. <https://www.iii.org/publications/insurance-handbook/regulatory-and-financial-environment/background-on-insurance-accounting>. 27.10.2022.

- Järvenpää, M., Pellinen, J., Virtanen, A. 2007. Kansainvälisen yrityksen talous. Helsinki: WSOY.
- Kakko, M. 2022. Impacts of IFRS 17 to insurance companies in Finland. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. Bachelor of Business Administration. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/780695/Markus_Kakko_Thesis.pdf?sequence=2&isAllowed=y. 12.12.2022.
- KPMG. 2020. First Impressions: IFRS 17 Insurance Contracts. <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2020/07/ifrs17-first-impressions-2020.pdf>. 10.10.2022.
- Leppiniemi, J. 2003. IFRS – Johdon käsikirja. Helsinki: WSOY.
- Metz, J. 2023. Your Guide to General Liability Insurance. Forbes. <https://www.forbes.com/advisor/business-insurance/general-liability-coverage/>. 22.2.2023.
- Moody's Analytics. 2019. IFRS 17 discount rates. <https://www.moodysanalytics.com/-/media/whitepaper/2020/whitepaper-series-ifrs17-discount-curves.pdf>. 30.1.2023.
- Moody's Analytics. 2023. IFRS 17. <https://www.ggy.com/IFRS-17/Glossary>. 1.2.2023.
- Nobes, C. & Parker, R. 2012. Comparative international accounting. Lontoo: Pearson.
- PricewaterhouseCoopers. 2017. IFRS 17 marks a new epoch for insurance contract accounting. <https://www.pwc.com/gx/en/audit-services/ifrs/publications/ifrs-17-marks-a-new-epoch-for-insurance-contract-accounting.pdf>. 24.11.2022.
- Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus. Ellibs Library -palvelu. 23.11.2022.
- Pörssisäätiö. 2023. Diskonttaus. <https://www.porssisaatio.fi/blog/dictionary/diskonttaus/>. 21.2.2023.
- Rajala, M. 2020. Expected effects of IFRS 17 on the transparency and comparability of insurance companies' financial statements. Jyväskylän yliopisto. Laskentatoimi. Pro gradu -tutkielma. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/71778/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-202009165873.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. 12.12.2022.
- Roine, S-L. 2005. Opas IFRS-standardien vaikutuksista. Pörssisäätiö. https://www.porssisaatio.fi/wp-content/uploads/2012/01/1117-IFRS-opas_suomi.pdf. 20.9.2022.
- Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.). Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 9–36.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Litterointi. KvaliMOTV. https://www.fsd.tuni.fi/metelmaopetus/kvali/L7_2_1.html. 7.12.2022.
- Salmi, I. 2020. Mitä tilinpäätös kertoo? Helsinki: Edita.
- Scott, D. & Ruta, I. 2017. IFRS 17 Pivoting towards implementation. IFRS Foundation. <https://www.iaisweb.org/uploads/2022/01/1.-IFRS-17-Pivoting-Towards-Implementation-IAIS-Global-Seminar-June-2017.pdf>. 18.1.2023.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2022. Lainsäädäntö. <https://stm.fi/vakuutusasiat/lainsaadanto>. 5.10.2022.

- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. 13.1.2023.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf. 13.1.2023.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi. Ellibs Library -palvelu. 11.1.2023.

Haastatteluiden saateviesti

Hei,

opiskelen liiketaloutta Karelia-ammattikorkeakoulussa ja olen tekemässä opinnäytetyötä IFRS 17 Vakuutus sopimukset -standardin vaikutuksista vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksiin. Työn pääasiallisena tavoitteena on selvittää standardiuudistuksen odotettuja vaikutuksia tilinpäätöksen eri osiin. Tutkimus olisi tarkoitus toteuttaa yksilöhaastatteluina marras-joulukuun 2022 aikana. Sitä varten haastatellaan sekä vakuutusyhtiöitä että niiden ulkopuolisia asiantuntijoita, ja haluaisin haastatella juuri teitä.

Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista, ja haastateltavien henkilöllisyys voidaan anonymisoida tutkimusta varten. Haastattelut kestävät noin 30–60 minuuttia ja ne voidaan toteuttaa esimerkiksi Microsoft Teamsin, Google Meetin tai vastaavan sovelluksen välityksellä. Haastattelukysymyksiin on myös mahdollista vastata kirjallisesti, jolloin itse haastattelu koostuisi kirjallisten vastausten läpikäymisestä sekä mahdollisista selventävistä kysymyksistä. Haastattelut tallennetaan analysointia varten. Saatuja vastauksia hyödynnetään opinnäytetyön analyysiosuudessa ja aineistoa käytetään ainoastaan tutkimustarkoituksiin. Kerätty aineisto tullaan hävittämään heti tutkimuksen valmistuttua.

Kun olemme sopineet haastatteluajankohdan, lähetän teille haastattelukysymykset etukäteen tutustuttavaksi. Vastaan myös mielelläni mahdollisiin haastatteluun liittyviin kysymyksiin.

Ystävällisin terveisin,

Jesse Härkönen

Opiskelija, nro 1905422

jesse.o.harkonen@edu.karelia.fi

+358 44 352 4994

Haastattelukysymykset vakuutusyhtiöiden ulkopuolisille asiantuntijoille

1. Millainen koulutustausta sinulla on?
2. Mikä on nykyinen tehtävänimikkeesi?
3. Millainen työkokemus sinulla on?
4. Millainen nykyinen tehtäväkuvasi on?

5. Miten hyvin tunnet IFRS-standardit?
6. Kuinka kauan olet työskennellyt IFRS-standardien parissa?
7. Mikä on yleinen mielipiteesi IFRS 4 -standardista?
8. Minkä uskot olevan syynä sille, että IFRS 4 korvataan IFRS 17:llä?

9. Mikä on yleinen mielipiteesi IFRS 17 -standardista?
10. Mitä pääpiirteitä IFRS 17 -standardilla mielestäsi on?
11. Mitä mieltä olet siitä, että IFRS 17 edellyttää vakuutus sopimusten komponenttien erottamista tietyissä olosuhteissa?
12. Mitä mieltä olet IFRS 17 -standardin mukaisista vakuutus sopimusten arvostusmalleista?

13. Miten uskot IFRS 17:n vaikuttavan vakuutusyhtiöiden tuloslaskelmaan? Miksi?
14. Miten uskot IFRS 17:n vaikuttavan vakuutusyhtiöiden taseeseen? Miksi?
15. Miten uskot IFRS 17:n vaikuttavan vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksen liitetietoihin? Miksi?
16. Miten uskot IFRS 17:n vaikuttavan vakuutusyhtiöiden tilinpäätöstietojen vertailukelpoisuuteen ja läpinäkyvyyteen? Miksi?
17. Miten uskot IFRS 17:n vaikuttavan vakuutusyhtiöiden tuotetun taloudellisen informaation laatuun? Miksi?

18. Mitkä ovat mielestäsi IFRS 17 -standardin käyttöönoton keskeisimmät hyödyt vakuutusyhtiöiden kannalta?
19. Mitkä ovat mielestäsi IFRS 17 -standardin käyttöönoton suurimmat haasteet vakuutusyhtiöiden kannalta?
20. Uskotko IFRS 17:n käyttöönotolla olevan enemmän hyötyä vai haittaa vakuutusyhtiöille? Miksi?

Haastattelukysymykset vakuutusyhtiöille

1. Millainen koulutustausta sinulla on?
2. Mikä on nykyinen tehtävänimikkeesi?
3. Millainen työkokemus sinulla on?
4. Millainen nykyinen tehtäväkuvasi on?

5. Miten hyvin tunnet IFRS-standardit?
6. Kuinka kauan olet työskennellyt IFRS-standardien parissa?
7. Mikä on yleinen mielipiteesi IFRS 4 -standardista?
8. Minkä uskot olevan syynä sille, että IFRS 4 korvataan IFRS 17:llä?

9. Mikä on yleinen mielipiteesi IFRS 17 -standardista?
10. Mitä pääpiirteitä IFRS 17 -standardilla mielestäsi on?
11. Mitä mieltä olet siitä, että IFRS 17 edellyttää vakuutus sopimusten komponenttien erottamista tietyissä olosuhteissa?
12. Mitä mieltä olet IFRS 17 -standardin mukaisista vakuutus sopimusten arvostusmalleista?
13. Kuinka kauan olette valmistautuneet IFRS 17 -standardin käyttöönottoon?
14. Miten olette käytännössä valmistautuneet IFRS 17 -standardin käyttöönottoon?

15. Miten uskot IFRS 17:n vaikuttavan yhtiönne tuloslaskelmaan? Miksi?
16. Miten uskot IFRS 17:n vaikuttavan yhtiönne taseeseen? Miksi?
17. Miten uskot IFRS 17:n vaikuttavan yhtiönne tilinpäätöksen liitetietoihin? Miksi?
18. Miten uskot IFRS 17:n vaikuttavan yhtiönne tilinpäätöstietojen läpinäkyvyyteen ja vertailukelpoisuuteen? Miksi?
19. Miten uskot IFRS 17:n vaikuttavan yhtiönne tuottaman taloudellisen informaation laatuun? Miksi?

20. Mitkä ovat mielestäsi IFRS 17 -standardin käyttöönoton keskeisimmät hyödyt yhtiönne kannalta?
21. Mitkä ovat mielestäsi IFRS 17 -standardin käyttöönoton suurimmat haasteet yhtiönne kannalta?
22. Uskotko IFRS 17:n käyttöönotolla olevan enemmän hyötyä vai haittaa yhtiölle? Miksi?